

A black and white historical photograph showing a group of soldiers in a trench. They are wearing heavy, dark, buttoned-up coats and helmets. In the center, a soldier is operating a mortar, which is mounted on a tripod. Other soldiers are standing around, some looking towards the mortar. The background shows a trench with a wooden structure and some trees.

ΑΘΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟ ΟΧΙ

ΚΟΝΙΤΣΑ

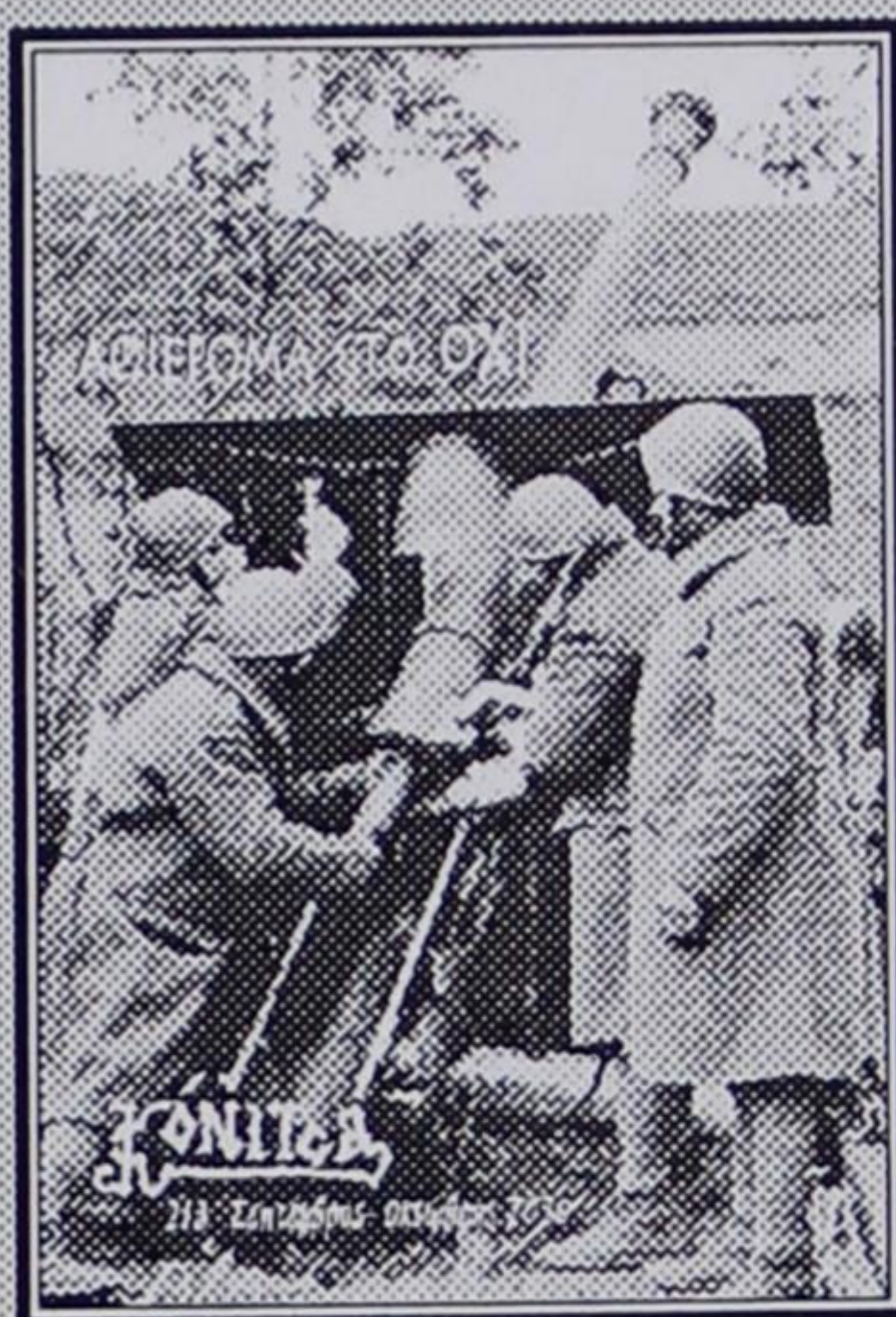
213. Σεπτέμβρης- Οκτώβρης 2020

Κόνιτσα

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΟΡΓΑΝΟ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗΣ
ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

Περίοδος Τρίτη • Τεύχος 213 Σεπτέμβρης - Οκτώβρης 2020 • Euro 3

Π ε ρ ι ε χ ό μ ε ν α

213. Σεπτέμβρης - Οκτώβρης 2020
(Φωτ. Εξωφύλλου: "Αφιέρωμα στο ΟΧΙ")

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ

«Σύλλογος Φίλων Περιοδικού
ΚΟΝΙΤΣΑ»

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
και Υπεύθυνος κατά Νόμο:

Σωτήρης Τουφίδης

Κόνιτσα 44.100

Τηλ. - fax. 26550 22212

Κιν. 6979138737

periodiko-konitsa@hotmail.com

Συντάσσεται από Επιτροπή:

Ανδρέου Ηλίας

Τουφίδης Σωτήρης

Τσιάνγκης Ίκαρος

Ετήσια συνδρομή:

Εσωτερικού 15 Ευρώ,

Εξωτερικού 30 Ευρώ ή 40 Δολ.

Αλληλογραφία - Συνδρομές

στον υπεύθυνο Σ. Τουφίδη

ή

Τρ. Πειραιώς: 6302-010076-607

IBAN: GR 32 0171 3020 0063 0201 0076 607

Σελ.

209	80 χρόνια από το Μεγάλο Έπος, Σ.Τ.
210	Η φετινή επέτειος του ΟΧΙ
211	Ένα εκκλησάκι στο Γκολέμι, Α.Π. -Β.Π.
223	Αναμνήσεις από τον πόλεμο του 1940, Μυρτώ Φλώρου
236	Ύψιστη Τιμή, Η. Ανδρέου
237	Παρουσίαση Ευεργετών, Η. Ανδρέου
239	Επαρχία Κόνιτσας κατά την επανάσταση του 1821, Χ. Γκούτου
253	Η Κόνιτσα 1913-1919, Θ. Ζιώγα
255	Ζωή και αυτοχειρία, Γ. Μαυρογιάννη
258	Από τη Δημόσια Βιβλιοθήκη
261	Οκτώβρης του 1940, Χρ. Ζάνη
263	Ευτυχώς γλιτώσαμε, Σ. Τουφίδη
265	Εύθυμα και ... σοβαρά, Μ. Σπηλιόπουλου
267	Πίνδος, Σωκ. Οικονόμου
269	Παρουσίαση βιβλίου, Αχ. Ζακόπουλου
270	Βιβλιοπαρουσίαση, Λ. Τζόκας
271	Πουρνιά (ποίημα), Ν. Τζουμέρκα
272	Η κληρονομιά (ποίημα), Μ. Καραμπέτση
272	Της Δύσης - της Ανατολής, Σ. Καραγιάννη
273	Από τον Δήμο
275	Εκδηλώσεις στη Φούρκα, Σ. Οικονόμου
276	Τριάκοντα ημερών αιχμαλωσία, Ν. Βεκιάρη
279	Σχόλια - Ειδήσεις - Κοινωνικά

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Θ Ε Ο Δ Ω Ρ Ι Δ Η

Γαριβάλδη 10,
45221 Ιωάννινα
τηλ. 26510 77358
e_theodo@otenet.gr

80 χρόνια από το μεγάλο έπος

Φέτος συμπληρώνονται 80 χρόνια από την απρόκλητη και άνανδρη επίθεση των φασιστικών στρατευμάτων του Μουσολίνι εναντίον της χώρας μας στις 28 Οκτώβρη του 1940.

Γυρίζοντας τις σελίδες της ιστορίας οκτώ δεκαετίες πίσω, έχουμε χρέος να φέρουμε στην μνήμη μας τον τιπάνειο αγώνα των προγόνων μας που με θαυμαστή ομοψυχία έδρεψαν δάφνες από την περίλαμπρη νίκη κατά του πανίσχυρου φασισμού του Μουσολίνι και ενθάρρυναν τους λαούς της Ευρώπης η οποίοι είχαν υποκύψει στις σιδηρόφρακτες στρατιές του Χίτλερ.

Η Ιταλία από τον Απρίλη του 1939 είχε κάνει την Αλβανία προτεκτοράτο αποβιβάζοντας μεγάλες στρατιωτικές δυνάμεις με απώτερο σκοπό την κατάληψη της Ηπείρου αρχικά και αμέσως μετά ολόκληρης της χώρας.

Η συμπεριφορά της Ιταλίας με προκλήσεις στα ελληνοαλβανικά σύνορα και ο τορπιλισμός της «Έλλης» έδειχναν καθαρά τις προθέσεις της.

Ο Μουσολίνι στις 15 Οκτώβρη ενέκρινε το σχέδιο εισβολής στην Ελλάδα όπως το παρουσίασε ο αρχιστράτηγος των παλικών στρατευμάτων στην Αλβανία, Βισκόντι Πράσκα και στις 28 του μήνα, ώρα 5:30 τα χαράματα, οι στρατιώτες μας της προκάλλυψης δέχτηκαν τα πρώτα εχθρικά πυρά. Η εισβολή έγινε από τις τομείς Θεσπρωτίας-Πωγωνίου-Κόνιτσας-Γράμμου ενώ στη Δυτική Μακεδονία το σχέδιο προέβλεπε αμυντική διάταξη των Ιταλών.

Τους εισβολείς αντιμετώπισε η VIII Μεραρχία με Διοικητή τον στρατηγό Χ. Κασιμήτρο και το απόσπασμα Πίνδου με Διοικητή τον Συνταγματάρχη Κ. Δαβάκη.

Από το καλοκαίρι, εκτός από τις άλλες προετοιμασίες της χώρας μας, η VIII Μεραρχία είχε κατασκευάσει πολυβολεία και χαρακώματα σε διάφορα επίκαιρα σημεία της περιοχής και επάνδρωσε τις μονάδες της επιστρατεύοντας πολλούς Ηπειρώτες που με τον ερχομό των Ιταλών πολέμησαν, στην κυριολεξία «υπέρ βωμών και εστιών», απωθώντας τους πέραν των συνόρων στο τέλος του Νοέμβρη.

Αυτά είναι γνωστά σε όλους μας από τα μαθητικά μας χρόνια. Η ιστορική μέρα του αθανάτου ΌΧΙ είναι ημέρα ΜΝΗΜΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΥΛΛΟΓΗΣ όλων μας. Πρέπει να θυμόμαστε και να τιμούμε τους αγώνες των προγόνων μας που πάλεψαν δίνοντας το αίμα και τη ζωή τους για την ελευθερία μας.

Αυτοί αντιμετώπισαν νικηφόρα τον φασισμό του Μουσολίνι, στη συνέχεια με την εθνική αντίσταση στην κατοχή κατά των Γερμανών Ναζί, συμβάλλοντας στη νίκη των δημοκρατικών χωρών.

Από αυτούς τους αγώνες, ας πάρουμε και ένα δίδαγμα:

Η νεώτερη γενιά να έχει πατριωτικό φρόνημα και με ομοψυχία να είναι έτοιμοι για κάθε εξωτερική απειλή και κάθε προσπάθεια κατάλυσης της Δημοκρατίας από εσωτερικούς νοσταλγούς του Φασισμού - Ναζισμού!

Σ.Τ.

Η φεινή επέτειος του ΟΧΙ

Φέτος η επέτειος της μεγάλης Νίκης κατά του ιταλικού φασισμού το 1940 δεν γιορτάστηκε όπως τα προηγούμενα χρόνια. Λόγω της πανδημίας έγιναν περιορισμένες εκδηλώσεις σε όλη τη χώρα. Στη μικρή μας πόλη, ο Δήμος φρόντισε από τις παραμονές να σημαιοστολίσει την αγορά και τα Δημόσια κτήρια.

Σύντομες ομιλίες έγιναν και στα Σχολεία την παραμονή της Επετείου.

Ανήμερα, μετά τη Δοξολογία στον Ιερό Ναό Αγίου Κοσμά που τελέστηκε από τον Σεβ. Μητροπολίτη κ. Ανδρέα ακολούθησε επιμνημόσυνη δέηση στο μνη-

μείο πεσόντων (στο προαύλιο του Δημαρχείου) με την προσέλευση λίγων ατόμων τηρώντας την αυστηρή τήρηση των μέτρων, όπως προβλέπει το Υπουργείο Υγείας.

Η τελετή έληξε μετά την κατάθεση στεφάνου από το Δήμαρχο κ. Νίκο Εξάρχου.

Σημείωση:

Επιμνημόσυνη δέηση τελέστηκε με την παρουσία και εκπροσώπων της χώρας μας και στα Μνημεία των πεσόντων στην Αλβανία, όπου αναπαύονται τα οστά των ηρωικών πατεράδων και παππούδων μας, στους Μπουλιάρτες και στην Κλεισούρα.

ΕΝΑ ΕΚΚΛΗΣΑΚΙ ΣΤΟ ΓΚΟΛΕΜΙ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

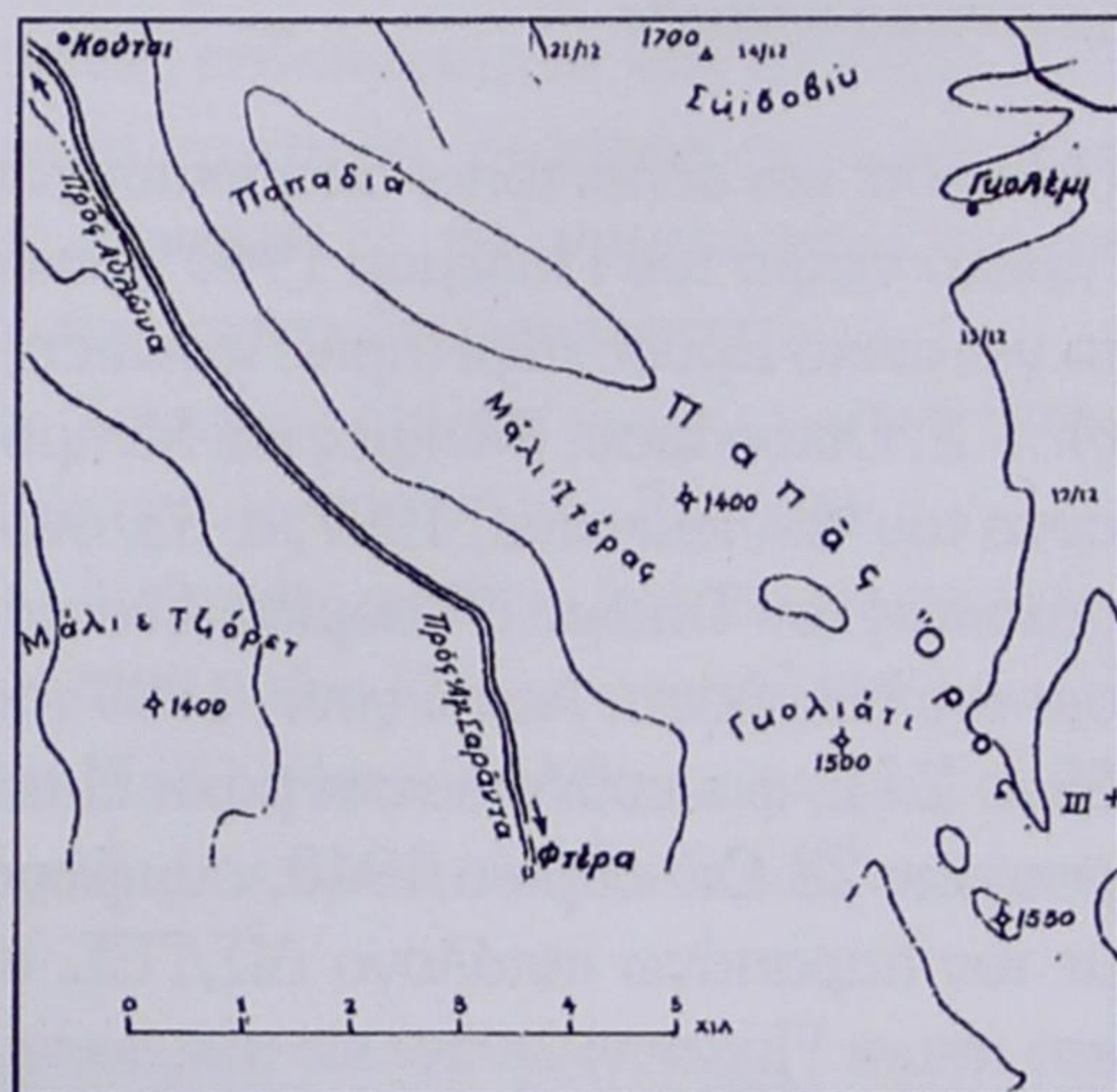
Αφιέρωση στη Μνήμη του Χαράλαμπου Γ. Κατσιμήτρου, Υποστράτηγου, Διοικητού VIII Μεραρχίας, ζυγίζοντας όσα υπέρ ως Πρωτομάστορας της Νίκης του '40 έκραξε, με όσα μείον ευθύς μεταγενέστερα υπέπεσε.

Η αρχή του άρθρου είναι απόσπασμα από δημοσίευσή μας για τους Κονισιώτες χτιστάδες¹: «Και ήρθε ο Πόλεμος του '40. Οι μαστόροι από τα Μαστοροχώρια στρατεύθηκαν κατά κανόνα στο Ανεξάρτητο Τάγμα Κονίτσης. "Πρώτο νεκρό του πολέμου" θεωρούν στην Πυρσόγιαννη τον οργανοπαίχτη Σωτήρη Χαλκιά, ετών 25, στο φυλάκιο [της προκάλυψης] πάνω από τους Χιονιάδες τις πρώτες πρωινές ώρες της Δευτέρας της 28ης Οκτωβρίου 1940. Σε κείνο το φυλάκιο ακριβώς τότε υπηρετούσε και ο Πυρσογιαννίτης μάστορας Στέφανος Σερίφης (1917-1998). Όμως χωρίς να είναι απαραίτητο διαφορετικά, διαβάζουμε στον επίσημο κατάλογο της Διεύθυνσης Ιστορίας Στρατού/Γενικού Επιτελείου Στρατού, Αγώνες και Νεκροί του Ελληνικού Στρατού κατά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Αθήνα. 1990, σ. 498 λ: «Χαλκιάς Σωτήριος του Κωνσταντίνου. Στρατιώτης. Γεννήθηκε στην Πυρσόγιαννη Κόνιτσας Ιωαννίνων το 1915, του 85ου Σ[υντάγματος] Π[εζικού]. Φονεύθηκε στη Λυκόρραχη [!] Κόνιτσας στις 29 Οκτωβρίου 1940". Αραγε ποιά είναι το σωστό;

(Άλλωστε και άλλοι τόποι διεκδικούν τον "πρώτο νεκρό του Πολέμου 1940", όπως το γειτονικό Βρυσοχώρι (πριν Λεσινίτσα), βλ. Γ.Σ. Οικονόμου, [Μνήμες και Μνημόσυνα του '40, Ιωάννινα] 1997, σ. 33, ονομάζοντας τον Τσιώμο ή Τσομίδα Αναστάσιο του Νικολάου, Λοχία γενν. 1909 του 85ου Σ.Π., φονευθέντα «στη μάχη Ηπείρου στις 28 Οκτωβρίου 1940, σύμφωνα με τον παραπάνω κατάλογο ΔΪΣ/ΓΕΣ, σ. ατα και οι Πυρσογιαννίτες σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, που τουλάχιστον γνωρίζουμε, με τόνα χέρι στο ντουφέκι και το άλλο στο μυστρί και στο σφυρί. Όπως μας πληροφορεί ο Πυρσογιαννίτης μάστορας - στρατιώτης Σωτήρης Νικολάκη Γαλάνης (1912-1992) μαζί με τους πατριώτες του, συστρατιώτες και ομότεχνους Θεόδωρο Αθαν. Περώνη (1917-1996), Στέφο του Μένιου (- Αγαμεμνονα) Μπάτσκα (1910-1972) και τον Αντώνη Γκουντή (1915-1994) γιο του Μήτσου «Λίσβα» έχτισαν στο Μέτωπο μια εκκλησούλα. Την έχτισαν κοντά στο χωριό Γκολέμι [εικ. 1], στους πρόποδες του βουνού Μάλι-Σπατ, όχι μακριά από το άπαρτο Τεπελένι. Ήταν μια μικρή εκκλησία βέ-

1. Αργύρης Π.Π. Πετρονώτης /Βασίλης Γ. Παπαγεωργίου, Μαστόροι χτίστες από τα Μαστοροχώρια της Κόνιτσας. Τομ. Α' Ιωάννινα: εκδ. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων. Ήπειρος Α.Ε. 2008 [2009], σελ. 499 § 197.

βαια πέτρινη σε σχέδιο σταυρού, που σχεδίασε ο ανθυπασπιστής Γκάζαρος. Ο γιος του παραπάνω Σωτήρη Νικ. Γαλάνη, ο Τάκης (= Δημήτρης) Γαλάνης (1941) προσθέτει (με γράμμα του της 7ης Μαρτίου 2009 στον Βασίλη Παπαγεωργίου) τα

Εικ. 1. Αλβανία. Περιοχή N-ΝΔ Τεπελενίου. Εμφανίζονται τα τρία αναφερόμενα χωριά εδώ; Γκολέμι και εν συνεχεία Κούτσι και Φτέρα. Χάρτης βάσει σχεδιαγράμματος αριθ. 27α στην έκδοση Διευθύνσεως Ιστορίας Στρατού/ΓΕΣ,... Η ελληνική αντεπίθεση (14 Νοεμβρίου 1940 - 6 Ιανουαρίου 1941)... Αθήναι. 1966. Σημ. Προσέξτε ότι η οδική σύνδεση των χωριών Φτέρα και Κούτσι είναι τμήμα του δρόμου Αυλώνα - Αγίων Σαράντα.

ακόλουθα: η εκκλησούλα χτίστηκε με πελεκητές πέτρες "εις μνήμη του λοχαγού Λαμπρινίδη που καταγόταν από την Κόνιτσα"... "στη θεμελίωση του ναού αυτού είχε παρευρεθεί και ο Στρατηγός Κατσιμήτρος"... "αλλά πριν καλά καλά, αναφέρει, να ολοκληρώσει [ο πατέρας του μεταξύ άλλων] το έργο αυτό, αποχώρησε ο στρατός μας από την Αλβανία».

ΠΡΟΣΘΗΚΗ. Στα χέρια μας έχουμε τώρα ένα απόκομμα εφημερίδας Ιωαννίνων, δυστυχώς χωρίς να γνωρίζουμε ποιός. Πρόκειται για άρθρο συνεργάτη της εφημερίδας που έστειλε από την Ηγουμενίτσα του Απριλίου 1979. Το άρθρο περιέχει απόσπασμα πολεμικού ημερολογίου του ως άνω συνεργάτη. Ο ίδιος το επέγραψε αργότερα:

«Το παρόν, ανήκει εις τον Επιλοχία Μαυρομμάτη Ιωάννη 85ου Συντάγματος πεζικού 11ος Λόχος. Διμοιρίτης 4ης Διμοιρίας.

Εν Μάλε Σπάτ 13-4-1941».

Παραθέτουμε το μέρος του ημερολογίου Ιω. Μαυρομμάτη κι αυτού Πυρσογιαννίτη με πρόσθετες πληροφορίες για την εκκλησία:

«Από τις αρχές του Μάρτη [1941] μια έντονη διάδοση στο μέτωπο, κυκλοφόρησε από στόμα σε στόμα ότι: στο Τουρκικό χωριό Γκολέμι, ένας ανθυπασπιστής του 1)40 [του Ι Τάγματος, του 40ου Συντάγματος] ευζώνων οραματίστηκε την Παναγία, η οποία τον επεφόρτισε να αναφερθεί στους ανωτέρους του και να τους πει να χτίσουν σε σαράντα μέρες μια εκκλησία σε σημείο που του υπέδειξε, αφιερωμένη στην Παναγία. Να είναι έτοιμη μέχρι τις 17 Απριλίου γιατί τότε θα υπογραφεί ειρήνη και θα σταματήσει ο πόλεμος.

»Αμέσως έγινε έρανος μεταξύ των αξ)κών και οπλιτών και ο Στρατηγός Κατσιμήτρος ο ίδιος έκαμε τα εγκαίνια της θεμελιώσεως. Διετάχθη από τη Μεραρχία ο 8ος Λόχος Σκαπανέων της 8ης Μεραρχίας να χτίσει την εκκλησία ... Επί κεφαλής δε του Συνεργείου του λόχου Μηχανικού που έχτισε την Εκκλησία, ήτο ο επιλοχίας Μηχανικού Σωτήριος Γαλάνης

από την Πυρσόγιαννη με Διοικητή του λόχου το Λοχαγό Κων/νο Νικολάκη, από την Κρήτη.... σε δύο μήνες η εκκλησία είχε χτιστεί και σκεπαστεί με τα κεραμίδια καθώς είχαν έλθει και ο τέμπλος και η καμπάνα αλλά δεν πρόλαβαν να τοποθετηθούν γιατί ήρchiσε η υποχώρηση στις 14 Απριλίου.... Αυτή είναι η Ιστορία της Εκκλησίας της Παναγίας στο χωριό Γκολέμι που έμεινε ημιτελής και δεν πρόλαβε να λειτουργήσει.

»Όπως έμαθα πολύ αργότερα, ή μάλλον πρόσφατα, ο ανθυπασπιστής αυτός του 1)40 ευζώνων στον οποίο παρουσιάστηκε η Παναγία είναι ο Νικόλαος Γκότζαρος που μένει στα Γιάννενα καταγόμενος εκ βορείου Ηπείρου».

ΜΙΑ ΔΙΟΡΘΩΣΗ;: Όστε ο ανθυπασπιστής που σχεδίασε την εκκλησία μήπως ήταν ο Νικόλαος Γκότζαρος, όχι Γκόζαρος, όπως γράψαμε εμείς πιο πάνω; [Πρβλ. επόμενα κείμενα].

ΚΑΙ ΜΙΑ ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ. Μας έχουν πληροφορήσει ότι η παρουσία στην εκκλησούλα του τότε Υποστράτηγου Χαράλαμπου Κατσιμήτρου, Διοικητού της VIII Μεραρχίας, τεκμηριώνεται από φωτογραφία. Θερμά παρακαλούμε τον κατέχοντα ή γνωρίζοντα να μας την δανείσει (ώστε να την «σκανάρουμε» εμείς όσο καλλίτερα γίνεται) ή ενημερώσει πώς και σε ποιο ακριβώς δημοσίευμα μπορεί να βρεθεί.

«ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΙΕΣΤΗΡΙΟΥ» (ΜΕ ΝΕΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ & ΜΙΑ ΕΠΙ-ΔΙΟΡΘΩΣΗ)

Ήταν έτοιμο το παραπάνω κείμενο, όταν σήμερα (12 Απρίλη 2013) αναπάντα ανακλύθηκε σε ημερολόγιο του από το Βλαχώρι πολεμιστή του 15ου ενεργού Συντάγματος Πεζικού Ιωαννίνων Αναστά-

σιου Λ. Λαμπρίδη (εικ. 2) (βλ. του ίδιου Αναμνήσεις και Αφηγήσεις. Πολύδροσο. Έκδοση : Φιλοπρόοδος Σύλλογος Πολυδροσιτών. 2001, σ. 52) η επόμενη συμπληρωματική (ως προς το ναΐδριο) και αναστηλωτική (ως προς το όνομα του οραματιστή ανθυπασπιστή) είδηση. Αξίζει τον κόπο να παρατεθεί και για κάποιο ακόμη λόγο, όπως θα διαβάσετε:

«Στις 19 Μαρτίου [1941] έγινε ένας έρανος από τους φτωχούς μισθούς μας απ' όλη τη δύναμη του Συντάγματος να χτιστεί μια εκκλησία της Παναγίας στο Γκολέμι όπου ο ανθυπασπιστής Γκάντζαρος οραματίστηκε την Παναγία. Οι μισθοί ήταν οι παρακάτω: Στρατιώτης 6 δραχμές το μήνα Δεκανέας 11 δραχμές το μήνα Λοχίας 80 δραχμές το μήνα

Μας κράτησαν τον μισθό 20 ημερών για τον έρανο που έγινε σε όλες τις μονάδες».

Προστίθεται μια ακόμα συμβολή στο θέμα με έντονη δε εικαστική χροιά, δημιουργία ακριβώς εκείνης της εποχής και εκπονηθείσας χάριν αυτού του ναΐσκου μας. Ολοκληρώναμε το κείμενο, όταν βρεθήκαμε μπροστά σ' ένα ανέλπιστο εύρημα: Σε παλαιό επετειακό φύλλο της εφημερίδας Αθηνών Καθημερινής της Κυριακής 28ης Οκτωβρίου 1997 βρήκαμε σ' ένα από τα πάντοτε πολύτιμα ένθετα Επτά Ημέρες, το αφιέρωμα «Πόλεμος του '40. Εικαστικά και σκιτσογραφία». Ήταν / είναι ένα πραγματικό κελεπούρι (εκ του τουρκικού kelepir). Στη σελίδα 14 μια γνωστή φωτογραφία του ζωγράφου Γιάννη Τσαρούχη φαντάρου στην Αλβανία (εικ. 3). Η φωτογραφία αυτή μας είναι πολύ-πολύ γνωστή. Όμως τώρα πρωταπαν-

τούσαμε με συνοδευτικό κείμενο του δημιουργού του, κείμενο ερμηνευτικό και επί πλέον τεκμηριωτικό για το θέμα μας, το αντιγράφουμε αυτολεξεί, και όπως θα διαπιστώσει ο αναγνώστης πολλά από τα γραφόμενα, εκτός ενός και κυρίου, συμπίπτουν, με όσα διάβασε πριν:

«Ο Γιάννης Τσαρούχης... με την Παναγία Βρεφοκρατούσα που ζωγράφισε στο χωριό Φτέρα, πάνω σε καπάκι από κιβώτιο ρέγκας. Η εικόνα ήταν «παραγγελία» του στρατού, ύστερα από την απόφαση να χτιστεί εκκλησιάκι στο χωριό Κούτσι. Αιτία, ένα όνειρο που είχε δει ένας ανθυπασπιστής. Ο ίδιος ο Τσαρούχης θυμάται: «Πριν πάμε στη Φτέρα, οπισθοχωρώντας από το χωριό Κούτσι, όπου έμεινα πολύν καιρό, έκανα μίαν αυτοπροσωπογραφία με μολύβι βλέποντας σ' ένα μικρό καθρεφτάκι της τσέπης. Ακόμα, το Τάγμα, μου παράγγειλε μίαν Παναγία σ' ένα καπάκι κιβωτίου από ρέγκες, για να μπει στην εκκλησία που χτίσανε οι στρατιώτες - μάλλον τροποποίησης ορθογωνίου ερειπωμένου μύλου σε εκκλησία. Η εκκλησία αυτή ήταν στον τόπο που εμφανίστηκε η Παναγία και ανήγγειλε ότι τη Λαμπρή θα ήμασταν στο σπίτι μας. Σε λίγες μέρες μπήκαν οι Γερμανοί και ο πόλεμος τέλειωσε. Στο κάτω μέρος της Παναγίας έβαλα δύο μικρές εικόνες: την εμφάνιση της Παναγίας μες στις κουμαριές και τον ανθυπασπιστή που πάει να τη σκοτώσει νομίζοντας ότι είναι μια κατάσκοπος Αρβανίτισσα και δίπλα τους στρατιώτες του ΣΤ Μηχανικού που χτίζουν την εκκλησία. Την εικόνα την αποτελείωσα στη Φτέρα και εκεί παρεδόθη στο διοικητή που την παρέδωσε σ' έναν Έλληνα χωροφύλακα να την πάει

Εικ. 2.

Αναστάσιος Λαμπρίδης.

Κληρωτός 15ου Σ.Π.

(από το οπισθόφυλλο του ως άνω βιβλίου του)

στην εκκλησία, στο Κούτσι. Ένας στρατιώτης μου είπε πως ο χωροφύλακας δεν θα την πήγε στην εκκλησία, επειδή το μέρος εκείνο εβάλλετο πολύ από τους Ιταλούς και επειδή είχε μια μάνα θεοφοβούμενη κι ο ίδιος ανήκε σε θρησκευτική οργάνωση. Μάλλον θα την κράτησε για το σπίτι του». (Η φωτογραφία και το αυτοβιογραφικό κείμενο είναι αναδημοσίευση από τον τόμο «Γιάννης Τσαρούχης - Ζωγραφική», εκδ. «Ίδρυμα Γιάννη Τσαρούχη», 1990). Επιπλέον λεπτομέρειες για την εικόνα αυτή υπάρχουν σε προφορική μαρτυρία του ζωγράφου, δημοσιευμένη στον τόμο «Μαρτυρίες '40-41» των Κ. Χατζηπατέρα και Μ. Φαφαλιού (εκδ. «ΚΕΔΡΟΣ», 1982). Το ίδιο κείμενο, μαζί με άλλ-

λα του Τσαρούχη, βρίσκεται ανα-δημοσιευμένο στο «Μάτην ωνείδισαν την ψυχήν μου» (εκδ. «ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ», 1992)».

Θέλαμε να αποσπάσουμε από τις παραπάνω Μαρτυρίες 19 '40-41. 1982, σελίδες 29-31 μόνο συμπληρωματικές πληροφορίες. Ωστόσο θεωρήσαμε χρήσιμο να παρουσιαστεί ολόκληρο αυτό το δημοσίευμα. Αυτό γιατί μαθαίνουμε κάποιες λεπτομέρειες και κυρίως υλικό προσωπογραφικό για τον ίδιο τον Τσαρούχη, μάλιστα αυτοβιογραφικό κατά προφορική του μαρτυρία:

«Η θαυματουργή εικόνα

... Ο πόλεμος είναι σαν μια κακοσχεδιασμένη εκδρομή όπου κρυώνεις, πεινάς και χάνεις το αίσθημα της ιδιοκτησίας. Ό,τι έχεις το κουβαλάς στην πλάτη σου, και ό,τι βαραίνει το πετάς... »

Τις τελευταίες μέρες του πολέμου της Αλβανίας, στο χωριό Κούτσι, την ώρα που παίρναμε συσσίπιο στα σκοτεινά, ακούσαμε το εξής νέο: Ότι η Παναγία παρουσιάστηκε σ' έναν ανθυπασπιστή και αυτός την εξέλαβε για αλβανίδα, προφανώς κατάσκοπο, και πήγε να την πυροβολήσει με το ρεβόλβερ του. Αυτή σήκωσε την παλάμη της να τον σταματήσει και του είπε: «Μη με χτυπάς. Ένα έχω να σου πω: τη Λαμπρή θα είσατε στα σπίτια σας». Οι σωφέρ του τάγματος είπαν ότι είναι πράκτορας της 5ης φάλαγγας κι ότι πρόκειται να συνθηκολογήσουμε σε λίγες μέρες και το θαύμα είχε εφευρεθεί για να προετοιμάσει τους στρατιώτες στην είσοδο των Γερμανών που εμπήκαν σε λίγες μέρες και στη συνθηκολόγηση. Αμέσως δόθηκε διαταγή να χτιστεί εκκλησία στο μέρος όπου παρουσιάστηκε η Παναγία, ή μάλλον να επισκευασθεί

ένας γκρεμισμένος μύλος, χειρόμυλος (!). Οι μύλοι όλοι στην Αλβανία είναι τετράγωνα κτίρια για καλαμπόκι. Μου πρότεινε ο διοικητής να κάνω τοιχογραφίες αλλά ήταν πολύ δύσκολο. Εκτός αυτού το μέρος αυτό εβάλλετο πολύ από τους Ιταλούς και φοβόμουν. Δέχτηκα όμως να κάνω 4 εικόνες για το τέμπλο, αν βρουν 4 σανίδες. Μπογιές είχε μαζί του ο Λοχαγός μου, ο μακαρίτης Γεωργόπουλος, με την ελπίδα ότι θα μπορέσω να κάνω σκηνές από μάχες. Αυτές οι μπογιές εχρησίμευσαν στην αρχή του πολέμου για να καμουφλαριστούν τα νίκελ του αυτοκινήτου του Διοικητού και αργότερα για να κάνω μερικά πορτραίτα του λοχαγού αυτού που ήταν φιλότεχνος και βιβλιόφιλος. Έκανα κατ' απαίτησίν του

Εικ. 3. «Αλβανία 1941. Ο Γιάννης Τσαρούχης με την Παναγία Βρεφοκρατούσα που ζωγράφισε στο χωριό Φτέρα, πάνω σε καπάκι από κιβώτιο ρέγκας». (Τίτλος από το ένθετο).

πολλά πορτραίτα με μολύβι ή ακουαρέλα. Σώζονται όλα στη χήρα του Αγλαΐα Γεωργοπούλου. Τρία έχουν ενδιαφέρον για μένα γιατί τα δύο παριστάνουν ένα τζάκι αλβανικό στο φόντο με χρωματισμένα ανάγλυφα και το άλλο ένα εσωτερικό με πολύ χρωματιστές πόρτες νεοκλασικές. Ο ιδιοκτήτης του σπιτιού της Αλβανίας μου παράγγειλε το πορτραίτο της οικογενείας του και ζωγράφισα τη γιαγιά, το γιο της και τη γυναίκα του και τα δύο τους παιδιά. Η αμοιβή μου ήταν 1/4 γίδας που έσφαξε, αλλά μου εξήγησε ότι το δέρμα δεν μπορούσε να μου το δώσει. Δραγουμάνοι σε τέτοιες συζητήσεις ήταν πάντοτε οι Αλβανόφωνοι από τα Μεσόγεια.

Ύστερα από πολλές έρευνες βρέθηκε ένα καπάκι από κιβώτιο ρέγγας το οποίο βρωμούσε αρκετά. Δεν βρήκαν άλλα τρία. Εκεί απάνω ζωγράφισα την Παναγία της Νίκης έχοντας ως πρότυπο μια κακοζωγραφισμένη Παναγία που κυκλοφορούσε σε δελτάρια. Όταν τέλειωσε, την εθαύμασαν όλοι οι στρατιώτες, και ένας λοχαγός με παζάρευε να του κάνω μια ίδια για την Κέρκυρα.

Ο διοικητής του τάγματος έμενε μακριά απ' τα σπίτια που μέναμε εμείς, σε μια σκηνή καμουφλαρισμένη με κούμαρα. Στο σπίτι που έμενα ζωγράφισα πάνω από την πόρτα έναν άγγελο ως τη μέση με καφέ χρώμα. Οι άλλοι στρατιώτες έπαιζαν χαρτιά περιμένοντας διαταγές. Είχαμε ήδη τελειώσει τους δρόμους και τους παρακαμπτήριους για να περάσει το πυροβολικό.

Ο διοικητής ezήτησε να δει την εικόνα. Ήταν μακριά η σκηνή του, και έστειλε έναν μοτοσικλετιστή εξαιρετικά ωραίο

και πολύ μάγκα για να με κουβαλήσει εκεί που έμενε. Επήρα την εικόνα μαζί μου και καβάλησα τα καπούλια της μοτοσικλέτας. Καθώς πηγαίναμε προς τον διοικητή, έφραξαν σχεδόν το δρόμο Έλληνες στρατιώτες από την Άρτα, που είχαν στρατοπεδεύσει εκεί κι είχαν πληροφορηθεί για την ύπαρξη της εικόνας. Ήδη το ταπεινό μου έργο, που δεν είχε στεγνώσει ακόμα, είχε αποκτήσει τη φήμη θαυματουργής εικόνας και οι στρατιώτες οι Αρτινοί σε έξαλλη θρησκευτική έκσταση απαιτούσαν η θαυματουργή εικόνα να μείνει ένα βράδυ τουλάχιστον στην κατασκήνωσή τους. Άκουγες φωνές από παντού. Όλοι οι στρατιώτες φωνάζανε: «Η Παρθένα, η Παρθένα. Να την αφήσετε μια βραδιά». Εκείνη την ώρα βάρεσε συναγερμός, δηλαδή ένας στρατιώτης με μια σάλπιγγα τυλιγμένη με ιμάντες από γκέτες από χακί ύφασμα σάλπισε. Εγώ και ο μοτοσικλετιστής πέσαμε μπρούμυτα σύμφωνα με τις διαταγές που είχαμε. Κανένας Αρτινός δεν έκανε το ίδιο. «Βρε συνάδελφε» μου είπε ένας, «βαστάς την Παρθένα και φοβάσαι;» «Όχι, φίλε», του απάντησα, «αλλά είμαι και στρατιώτης και ακούω τις διαταγές των ανωτέρων».

Όταν σάλπισε η λήξη του συναγερμού ανεβήκαμε στη μοτοσικλέτα για να φύγουμε. Αμέσως έρχεται ένας και μου αρπάζει την Παναγία από τα χέρια. Γίνεκε άγρια πάλη μεταξύ μοτοσικλετιστή και Αρτινού. Ο μοτοσικλετιστής μου είχε πει προηγουμένως: «Μην κάνεις κανένα αστείο και αφήσεις σ' αυτούς τους ψειριάρηδες τέτοιο ωραίο πράγμα». Πολύ γρήγορα την πήρε στα χέρια του ο μοτοσικλετιστής λεγοντάς του: «ξέρεις ποιος είναι αυτός ο συ-

νάδελφος; Είναι ο ζωγράφος που 'φτιάξε την εικόνα και έχω διαταγή να την πάω να τη δει ο διοικητής». Εγώ πρόσθεσα: «Άμα τη δει ο διοικητής, στο γυρισμό την αφήνουμε για μια βραδιά».

Κι έτσι φύγαμε εν ειρήνη για τη σκηνή του διοικητή. Όταν με είδε ο διοικητής με γένια και κακοτυλιγμένες γκέτες μου είπε: «Έλληνας στρατιώτης είσαι εσύ ή Βούλγαρος αιχμάλωτος; Για να δούμε την εικόνα. Την έχεις κάνει άγρια την Παναγία σαν Αρβανίτισσα. Και ο Χριστός είναι κι αυτός αγριωπός».

Για να τον θαμπώσω του είπα κάτι από τους ψαλμούς του Δαβίδ: «Ευλογητός ει Κύριε ο διδάσκων τας χείρας μου εις πόλεμο, τους δακτύλους μου εις παράταξιν». «Βλέπω είσαι και θεοφοβούμενος» μου απάντησε. Φώναξε τον κουρέα να με ξουρίσει, και ένας στρατιώτης με βοήθησε να τυλίξω καλά τις γκέτες μου. Αισθανόμουν σαν ηθοποιός του κινηματογράφου που τον ετοιμάζουν για γύρισμα. Και ο διοικητής είπε σε έναν ανθυπολοχαγό να μου βγάλει μια φωτογραφία με την εικόνα μαζί. «Τώρα που είναι αξιοπρεπής Έλληνας στρατιώτης». Όταν γύρισα μετά τον πόλεμο στην Αθήνα μου παραδώσανε αυτή τη φωτογραφία και την έχω ακόμα. Η εικόνα παρίστανε την Παναγία με τον Χριστό, και στο κάτω μέρος τα θαύματά της. Αριστερά τον ανθυπασπιστή που πάει να πυροβολήσει την Παναγία και δεξιά τους στρατιώτες που πάνε να χτίσουν τον μύλο για να τον κάμουνε εκκλησία.

Γυρίζοντας προς το σπίτι στη Φτέρα περάσαμε πάλι από τους Αρτινούς, αλλά ο μοτοσικλετιστής δεν στάθηκε να παραδώσει την εικόνα. «Ας' τους ψειριάρηδες

να περιμένουν» μου είπε. Τότε άρχισαν να μας πετούνε πέτρες για να σταθούμε. Έβαλα την Παναγία στο σβέρκο μου με το ένα χέρι και έτσι γλύτωσα. Τα νέα ήταν πολύ θλιβερά στο σπίτι. Οι σωφεραίοι είχαν αναγγείλει ότι μπήκαν οι Γερμανοί στην Ελλάδα, και στο απέναντι σπίτι τρία παιδάκια είχαν σκοτωθεί από χειροβομβίδα. Το ένα ψυχομαχούσε, λέγοντας «κρύνω», τα δύο ήταν ήδη νεκρά. Την άλλη μέρα είδαμε την κηδεία τους.

Τα είχανε τυλιγμένα μέσα σε πανιά σαν κατεψυγμένα κρέατα, και τα πήγαν στο νεκροταφείο, οι άνδρες μόνο, οι δε γυναίκες μοιρολογούσαν.

Την άλλη μέρα φύγαμε για τα Γιάννενα. Πρωί-πρωί άρχισαν τα μοιρολόγια οι Αλβανές, σα να πιάναν μεροκάματο. Πάνω σε ένα φορτηγό είμαστε στριμωγμένοι και μερικοί τραγουδούσαν το «έχε γεια καϋμένη κόσμε» και κανένα ταγκό της Βέμπο. Μερικοί απληροφόρητοι νόμιζαν ότι πανηγυρίζαμε και μας ρωτούσαν: «Επεσε το Τεπελένι;» Πριν φύγουμε ένας χωροφύλακας Έλληνας πήγε και παρέλαβε την εικόνα να την πάει στην εκκλησία που είχε ήδη χτιστεί. Ένας στρατιώτης που τον ήξερε μου είπε: «Αυτός δεν θα την πάει στην εκκλησία, θα την πάει στο σπίτι του να τη δώσει της μάνας του. Είναι πολύ θρήσκα και αυτός ο ίδιος ανήκει σε θρησκευτική οργάνωση». Δεν έμαθα ποτέ μου που βρίσκεται αυτή η εικόνα. Αραγε στο Κούτσι με τα Δαντικά τοπία; Ή στο σπίτι του χωροφύλακα; Αγνοώ τελείως». (Προφορική μαρτυρία Γιάννη Τσαρουχνη)

Σχόλια στη μαρτυρία Τσαρούχνη: Το ότι η εικόνα ζωγραφίστηκε στο χωριό Φτέρα, δεν τίθεται σε αμφισβήτηση.

Όμως αυτή δεν προοριζόταν για εκκλησία στο χωριό Κούτσι, αλλά στο Γκολέμι βέβαια. Στο Γκολέμι όπως βεβαιώνουν οι οικοδόμοι του, καθώς και ο Λαμπρίδης & ο Μαυρομάτης που κρατούσαν ημερολόγιο, ενώ ο Τσαρούχης περιγράφει βάσει αναμνήσεων.

Σημειώνουμε ότι τα τρία αναφερόμενα χωριά είναι γειτονικά, όπως φαίνεται στον παρατεθέντα πριν χάρτη (εικ. 1): Η Φτέρα (κάτω αριστερά) απέχει από το Γκολέμι (πάνω δεξιά) 7 χιλιόμετρα βάσει της γραμμικής κλίμακας του χάρτη, και από το Κούτσι (πάνω αριστερά) 8 χιλιόμετρα. Η δε απόσταση ανάμεσα Κούτσι και Γκολέμι είναι πάλι περίπου 8 χιλιόμετρα (πάντοτε στο χάρτη). (Το Τεπελένι, το άπαρτο, βρίσκεται στα Β-ΒΑ από το Γκολέμι, ευθεία γραμμή περίπου 17 χλμ.).

Επισύρουμε την προσοχή σας για το συνδετικό στοιχείο που ενώνει εικόνα και εκκλησιάκι: στην κάτω δεξιά γωνία του εικονίσματος υπάρχει εικονίδιο που παριστάνει το οικοδομούμενο εκκλησιάκι στο Γκολέμι, προφανώς κατά φαντασίαν και εκτός κλίμακος.

Εκφράζουμε την επιφύλαξή μας για την πληροφορία ότι το εκκλησιάκι προήλθε από την μετασκευή μύλου. Εξεταστέον.

Ο αναφερόμενος «Λοχαγός μου, ο μακαρίτης Γεωργόπουλος» δεν φέρεται πεσών εν πολέμω στον κατάλογο Διευθύνσεως Ιστορίας Στρατού / ΓΕΣ, Αγώνες και Νεκροί του Ελληνικού Στρατού κατά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Αθήνα 1990, σσ. 22, 523 ή 600. (Και ο εν αρχή αναφερόμενος λοχαγός Λαμπρινίδης δεν ανιχνεύεται στον ως άνω κατάλογο, σσ.

31 & 523).

Ο όρος «χειρόμυλος» που χρησιμοποιεί, ήτοι «χερόμυλος» είναι αδόκιμος, αφού σημαίνει μικρόν χειροκίνητον μύλον για άλεση. - Διατηρήσαμε και την γραφή (με δυο ταυ) των λέξεων «μοτοσικλεπιστής» και «μοτοσικλέπτα», αφού την προτιμάει ο επιμελητής της έκδοσης, - προσηλωμένος βέβαια στην γαλλική λέξη *motocyclette*, μα τότε λέμε θα ήταν πιο συνεπές να γραφόταν «μοτοσυκλέπτα» & «μοτοσυκλεπιστής».

Επ' ευκαιρία μια κριτική παρατήρηση: τον Γιάννη Τσαρούχη επιστρατευμένο στον πόλεμο, φαίνεται ότι συστηματικά τον χρησιμοποιούσαν για μπογιατζή στα προς παραπλάνηση / απόκρυψη έργα με χρωματισμούς παραλλαγής (*camouflage*). Γράφει ο φιλότεχνος φίλος του Αλέξανδρος Σιούγας, έφεδρος Ανθυπολοχαγός μάχιμος (και οδοντίατρος) στα 1940-1941 του 5ου Συντάγματος Πεζικού ενεργού Τρικάλων. Κάποτε γυρνώντας από υπηρεσία στα Γιάννενα θυμόταν: «Στην επιστροφή ήταν πιο τυχερός: συνάντησε τον Αμερικανό πολεμικό ανταποκριτή Ίρβινγκ Στόουν, που τον πήρε στ' αμάξι του, θυμάται μία κούρσα Μπουϊκ. Στο δρόμο για το Μέτωπο συνάντησαν αναπάντεχα τον στρατευμένο Γιάννη Τσαρούχη (Εικ. 3): του είχαν αναθέσει να «καμουφλάρει» με χρώματα μια γέφυρα. Εργαζόταν και ο ίδιος. Τα χέρια του γεμάτα μπογιές. Σταμάτησαν να τον δουν και να τον χαιρετήσουν ο Αμερικανός έσπευσε να του τείνει το χέρι του. Συνεσταλμένος ο Τσαρούχης αποτραβήχτηκε, λέγοντας ότι τα χέρια του είναι λερωμένα. "Και όμως, απάντησε ο ξένος δημοσιογράφος, είναι τα πιο καθα-

ρά που έχω δει»².

Άραγε ο σημαντικός αυτός καλλιτέχνης δεν μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σε σοβαρότερα έργα της πολύτιμης ειδικεισής του; Να ζωγραφίσει συστηματικά σκηνές και θέατρα πολεμικών επιχειρήσεων, οπλίτες και ηγέτες: Σπίτια και οικισμούς του μετώπου; Μια ερμηνεία υπάρχει στην υποτίμηση αυτή, εάν δώσουμε πίστη στα λεγόμενα του Αθηναίου υπερρεαλιστή ποιητή, ζωγράφου (και μετέπειτα καθηγητή του Πολυτεχνείου) Νίκου Εγγονόπουλου (1910-1985). Ο Εγγονόπουλος έλαβε μέρος στον πόλεμο και ως μόνη εμπειρία (προφανώς και έκφραση ψυχικού μαζί τραύματος) είναι τούτο: στην τότε επιστρατευση και στον πόλεμο του '40 οι διανοούμενοι και λόγιοι ήταν ύποπτοι, δεν τους είχε εμπιστοσύνη το καθεστώς.

Καλός και άγιος, και σταθερός ο Μεταξάς από καιρό να πολεμήσουμε τον εισβολέα. Όμως...: Ο Γιώργος Σεφέρης (Σεφεριάδης το πραγματικό του όνομα: 1900- 1971), ο πρωτοπόρος ποιητής, Διδάκτωρ Νομικής της Σορβόνης, υπηρέτησε ως διπλωματικός υπάλληλος. Εργαζόταν σε καίρια κυβερνητική υπηρεσία και σε καθημερινή βάση γνώριζε τα τεκταινόμενα και τη συμπεριφορά υπουργών και παραγόντων καθοριστικών των

τυχών της χώρας. Μας βεβαιώνει ότι ήδη ο «κ. πρόεδρος» (ο Μεταξάς) ήταν αποφασισμένος να αντισταθεί / να αντισταθούμε από την 7ην Απριλίου 1939, όταν οι Ιταλοί αποβιβάστηκαν και κατέλαβαν την Αλβανία. Όμως μας αποκαλύπτει ο Σεφέρης (και άλλοι) ότι ολόκληρος ο ηγετικός περίγυρος του Μεταξά, (μην ξεχνάμε δική του επιλογή!), αποτελείτο από πτοπαθείς και γερμανόφιλους: Ήτοι όλη η υπόλοιπη ηγεσία, και η στρατιωτική (μηδέ του Παπάγου εξαιρουμένου) και η πολιτική (με εξαίρεση τον Νικολούδη)³.

Παράλληλα είχε δημιουργηθεί καθεστώς αντιδημοκρατικό, φυσικά με τις ευλογίες και οδηγίες του ίδιου του Μεταξά, αντιπνευματικό, καταπιεστικό, αστυνομοκρατούμενο. Αυτό το κλίμα συνεχίστηκε και κατά την πολεμική περίοδο. Αυτού του κλίματος πρακτικό αποτέλεσμα ήταν το να μη χρησιμοποιηθούν στον πόλεμο οι 600 αξιόλογοι δημοκρατικοί έμπειροι αξιωματικοί απότακτοι του 1933 & 1935 και να απαξιώνονται οι επιστρατευμένοι διανοούμενοι. Χτυπητό παράδειγμα ο Σαραντάρης. Ο Γιώργος Σαραντάρης (1908-1941) υπαρξιακός φιλόσοφος, πρωτοποριακός ήδη και αναγνωρισμένος ποιητής είχε μετοικήσει στο διάστημα 1912-1931 στην Ιταλία. Εκεί σπούδασε νομικά και

2. Αργύρης Π.Π. Πετρονώτης. Ένας Τρικαλινός στα υψώματα Μπούμπεσι, 731 και 717 το 1941 και ένα εκεί τότε σπάνιο εύρημα, τον ανάγλυφον κλασικής τέχνης. Ανάτυπο από «Τρικαλινά», τ. 20ος (2009)... Τρίκαλα 2009, σσ. 107-152 ιδίως σ. 112.

3. Γιώργος Σεφέρης. Μέρη Γ'. 16 Απρίλη 1934-14 Δεκέμβρη 1940. Αθήνα: Ίκαρος. 1984, σσ. 324, 225, 228, 258-259 & Μέρη Δ. 1 Γενάρη 1941 – 31 Δεκεμβρίου 1944. Αθήνα: Ίκαρος 2007.

. Περί Παπάγου: ο Βρεταννός πρεσβευτής Palairet προς προϊσταμένους του από Αθήνα, 28 Σεπτεμβρίου 1940, έγγραφο R 8560/491/19, σύμφωνα με τον Γιάννη Ανδρικόπουλο. «Η πολιτική της συνθηκολόγησης και η κατάρρευση του μετώπου, 1941» στο συλλογικό έργο Ελλάδα 1936-1944. Δικτατορία - Κατοχή - Αντίσταση... Επιστημονική Επιμέλεια Χ.(άγκεν) Φλάϊσερ & Ν.(ίκος) Σβορώνος. Αθήνα: Μορφωτικό Ινστιτούτο Α.(γροτικής) Τ.(ράπεζας) Ε.(λλάδος). 1989, σσ. 185-201, ιδιαίτερα σ. 186 σημ. 9 & 10.

ανεδείχθη Διδάκτωρ. Στον πόλεμο του '40 αντί να τοποθετηθεί ως λαμπρός γνώστης όχι μόνο της γλώσσας, αλλά και της νοοτροπίας των Ιταλών σε γραφείο ανάκρισης αιχμαλώτων ανώτερης μονάδας, τον κατέταξαν απλό οπλίτη στο μάχιμο 7^ο έφεδρο Σύνταγμα Πεζικού Χαλκίδας. Είχε δε ακόμα και μεγάλο πρόβλημα με τα μάτια του, που και γι αυτό ακόμη επρεπε να του επιφυλαχτεί ιδιαίτερη μεταχείριση. Το πρόβλημα δε αυτό τον οδήγησε και στον θάνατο. Λέγεται ότι σε ώρα βομβαρδισμών απώλεσε τα γυαλιά του, παραπάτησε, έπεσε σε λάκκο με νερό, αρρώστησε και πέθανε στην ιδιωτική κλινική Γεωργιάδου στην Αθήνα στις 25 Φεβρουάριου 1941.

*

Τέλος τώρα και η μαρτυρία του ίδιου του Κατσιμήτρου!:

Στο βιβλίο του μετέπειτα αντιστράτηγου ε.α. Χαρ. Κατσιμήτρου⁴, Διοικητού VIII Μεραρχίας (1938-1941) Η Ήπειρος προμαχούσα. Η δράσις της VIII Μεραρχίας κατά τον πόλεμον 1940-41, Αθήναι: χωρίς εκδότη. 1954, στις σελίδες 226-227, εν μέσω των περιγραφών των πολεμικών επιχειρήσεων, διαθέτει χώρο για περιγραφή του θέματός μας, που δείχνει την ζωηρή του εντύπωση από το περιστατικό με τίτλο:

«Η ΥΠΕΡΜΑΧΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ».

«Κατά τα μέσα του μηνός Μαρτίου εν συνταρακτικόν και συγκλονιστικόν γεγονός, ήλθεν εις ενίσχυσιν του ηθικού των ανδρών και εκραταίωσε ψυχικάς αυτών

δυνάμεις, προς συνέχισιν του ιερού αγώνος υπέρ της ελευθερίας της Πατρίδος.

Την εσπέραν της 14ης Μαρτίου ο τότε Ανθ/στής Πεζικού ΚΑΝΤΖΑΡΟΣ Κ. ανήκων εις το 1/40 Τάγμα Ευζώνων, όπερ διέμενεν εις το χωρίον ΓΚΟΛΕΜΙ ως εφεδρεία της Μεραρχίας, εξήλθεν εις περίπατον μόνος άμα τη δύσει του ηλίου εις τα περίξ του χωρίου υψώματα.

Ενώ δε ευρίσκετο εις μικράν από του χωρίου απόστασιν, όλως αιφνιδίως και έκθαμβος, είδεν εν ΘΕΩ ΟΡΑΜΑΤΙ την εικόνα της ΘΕΟΜΗΤΟΡΟΣ, υπό μορφήν γυναικός μελανειμούσης, ΗΤΙΣ έσπη προ αυτού και ανέκοψεν τον δρόμον του.

Έντρομος ο Ανθ/στής εγονυπέτησεν αυθορμήτως και μετά δέους προσέβλεψε προς την ΘΕΙΑΝ ΜΟΡΦΗΝ, όποτε ήκουσε παρ' ΑΥΤΗΣ τους εξής λόγους:

«ΜΗ ΦΟΒΕΙΣΑΙ! ΕΙΜΑΙ Η ΠΑΝΑΓΙΑ!

»ΠΗΓΑΙΝΕ ΣΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΣΟΥ ΚΑΙ ΕΙΠΕ ΤΟΥ ΟΣΑ ΕΙΔΕΣ ΚΑΙ ΗΚΟΥΣΕΣ!».

Και μετά ταύτα διελύθη η ΘΕΙΑ ΟΠΤΑΣΙΑ, ο δε Ανθ/στής εν τω μεταξύ λιποθυμήσας εκ του τρόμου, κατέπεσεν αναίσθητος.

Σπεύσαντες τότε Στρατιώται τινές, τυχαίως ευρεθέντες εκεί και ιδόντες τούτον καταπίποντα επί του εδάφους, τον ανήγειραν και τον επανέφεραν εις τας αισθήσεις του, νομίσαντες ότι έπαθε δυστύχημά τι.

Ευθύς ως συνήλθεν ούτος, αφηγήθη εις τους Στρατιώτας, περιδεής ακόμη, το Θείον όραμα, είτα δε σπεύσας άμέσως ανέφερε το γεγονός εις τον Διοικητήν του Τάγματος Ταγματάρχην ΧΡΥΣΟΧΟΟΥ

4. Στα βιβλία Διευθύνσεως Ιστορίας Στρατού καταγράφεται ως Κατσιμήτρος, τύπο που και εμείς ακολουθούμε συνήθως.

ΑΛ., ούτος δε εις τον Αρχηγόν του Πεζικού της Μεραρχίας Σ/ρχην τότε ΠΑΪΤΖΗΝ ΔΗΜ.

Αστραπιαίως διεδόθη αμέσως το γεγονός εις άπαντας τους Αξιωματικούς και Οπλίτας του εκεί Τάγματος, είπα δε από Τηλεφώνου προς άπάσας τας Μονάδας της Μεραρχίας.

Πάντες μετά βαθείας Θρησκευτικής κατανύξεως και ευλαβείας επίστευσαν εις την ΘΕΙΑΝ ΑΡΩΓΗΝ της ΥΠΕΡΜΑΧΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ, η οποία δια της εν θείω οράματι παρουσίας ΤΗΣ κατεδείκνυεν ότι ήτο ισχυρά Παραστάτις και Προστάτις του αγώνος.

Απεφασίσθη αμέσως όπως ανεγερθή Εικονοστάσιον εις τον χώρον ένθα η ΘΕΙΑ ΟΠΤΑΣΙΑ και προς τούτο εγένετο προαιρετικός έρανος, όστις απέδωκεν αμέσως σημαντικόν ποσόν.

Ήτο λίαν συγκινητικόν και χαρακτηριστικόν της βαθείας Πίστεως των μαχητών προς την ΘΕΙΑΝ ΔΥΝΑΜΙΝ, το γεγονός ότι άπαντες κατέθηκαν όσα χρήματα είχαν, ιδία δε οι πτωχοί εκείνοι άνδρες, οίτινες εξεκένωσαν το πενιχρόν βαλάντιόν των υπέρ του Ιερού σκοπού.

Ο έρανος επεκταθείς ταχέως εις όλας τας Μονάδας της Μεραρχίας, απέφευεν εις ελαχίστας ημέρας το σημαντικόν ποσόν δια την εποχήν εκείνην των 800 χιλιάδων δραχμών, εις χείρας του Συντ/ρχου ΠΑΪΤΖΗ όστις ανέλαβε την όλην οργάνωσιν.

Απεφασίσθη τότε να ανεγερθή ναϊσκος επ' ονόματι της ΥΠΕΡΜΑΧΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ.

Την 25ην Μαρτίου ο Διοικητής της Μεραρχίας μεταβάς εκεί, κατόπιν Θρη-

σκευτικής Τελετής έθεσε τον Θεμέλιον λίθον του ανεγερθησομένου Ναϊσκου και ωμίλησε σχετικώς προς τους άνδρας, τονίζων ότι πάντοτε η Πίστις προς την ΘΕΙΑΝ ΔΥΝΑΜΙΝ εκραταίωσε τους αγώνας μας [εικ. 4].

Προσέθεσε δε ότι: «ΕΔΩ ΘΕΤΩ ΚΑΙ ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΟΡΩΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ ΗΜΩΝ».

Σχόλια στο κείμενο Κατσιμήτρου, 1954: Το ως άνω κείμενο συνετέθη προφανώς βάσει πρωτοτύπων πηγών, εγγράφων, ίσως και σημειώσεων, αλλ' όμως και αναμνήσεών του του 1953 όταν συνέγραφε. Γι' αυτό και δεν συμφωνούν οι αναφερόμενες από αυτόν χρονολογίες με αυτές που καταγράφηκαν πριν, βάσει ημερολογιακών σημειώσεων Μαυρομμάτη και Λαμπρίδη.

Υπάρχει και ένα άλλο περιστατικό αμφίβολης ανάμνησης (έστω ήσσονος) σημασίας: Στο βιβλίο του σελ. 69 διαβάζουμε: «28η Οκτωβρίου 1940. Την 3 και 45' της ιστορικής αυτής ημέρας, παρατεταμένοι κωδωνισμοί του τηλεφώνου, δεν κατέστη δυνατόν να αφυπνίσωσιν τον Διοικητήν της Μεραρχίας. Ήκουσεν όμως τούτους η μικρά αυτού θυγάτηρ...» η οποία συνομίλησε με τον τηλεφωνούντα και αυτός της είπε «Ξυπνήσατε επειγόντως τον Στρατηγόν». Ήταν το ιστορικό τηλεφώνημα από το Γενικόν Επιτελείον εξ Αθηνών που ανήγγειλε την κήρυξη του πολέμου.

Πού έγκειται η αμφίβολη ανάμνηση; Ο εξ ημών Αργύρης Πετρονώτης συνομιλώντας από τηλεφώνου με τον γιο του Χαρ. Κατσιμήτρου, τον Γεώργιον, τότε αντιστράτηγον (ε.α.), τον βεβαίωσε ότι αυ-

Εικ. 4. «Ιεροτελεσσία και Κατάθεσις Θεμελίου Λίθου Ιερού Ναού ΘΕΟΤΟΚΟΥ εις χωρίον ΓΚΟΛΕΜΙ». (Εικόνα & τίτλος από βιβλίο Κατσιμήτρου).

τός ξύπνησε την ιστορική εκείνη ώρα τον πατέρα του.

Βέβαια και εάν πρόκειται για *lapsus memoriae*, πράγματι είναι ξέχασμα ήσσοντος σημασίας. Το θαυμαστό και σπουδαίο βρίσκεται αλλού. Ενώ ήδη από την προηγούμενη περίμεναν την κήρυξη του πολέμου, ακόμα και στη διάρκεια της νύχτας (βλ. σελ. 67), ο Χαρ. Κατσιμήτρος είχε κάνει μαζί με τους συνεργάτες του τέτοια πετυχημένη προετοιμασία βέβαιας νικηφόρας αντιμετώπισης της αναμενόμενης ιταλικής επίθεσης ήταν ήσυχος τόσο, ώστε εκοιμάτο τον νήδυμον.

ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ ΠΑΡΑΚΛΗΣΗΣ

Η προηγούμενη αναφερθείσα παράκλησή μας για μια φωτογραφία Κατσιμήτρου με το εκκλησάκι ισχύει και τώρα, γιατί πρόκειται για πιο σαφή & αντιπροσωπευτική απεικόνισή του!

**Αργύρης Πετρονάκης &
Βασίλης Γ. Παπαγεωργίου**

Τ.Θ. 170 83 / 542 01

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο:

doumbas@otenet.gr

Θεσσαλονίκη

12.05.2013

Αναμνήσεις από τον πόλεμο του 1940

Κόνιτσα, Οκτώβριος- Νοέμβριος 1940

Αφηγείται η κα Μυριώ Φλώρου-Παπαϊωάννου

Οκτώβριος 2020

Θυμάμαι την πρώτη μέρα που κηρύχθηκε ο πόλεμος, 28^η Οκτωβρίου 1940. Φυσικά δεν ήξερα ότι ήταν 28^η... Μόλις είχα πάει στο σχολείο, στην πρώτη τάξη στο Δημοτικό και στο σπίτι το πρωί-πρωί, μέρα Δευτέρα έλεγαν οι μεγάλοι ότι ήταν, ακούστηκε το κανόνι. Η κανονιά ήρθε από την πέρα μεριά, προς το Μπουραζάνι, τη Μέρτζανη. Βγήκαμε όλοι στην ταράτσα να δούμε τι συμβαίνει και η μαμά μου, δασκάλα του παλιού καιρού, έκλαιγε. Πρώτη φορά την έβλεπα να κλαίει και φοβήθηκα και εγώ. Και τα παιδόπουλά της μαζί, ο αδελφός μου, η αδελφή μου, ο πατέρας μου, όλοι πρέπει να ήμασταν μαζί εκεί, γιατί ήταν πρωί-πρωί. Τι γίνεται; Πόλεμος ! Πανικός μεγάλος !

Και ξάφνου έφτασαν οι Ιταλοί μεσ' στην Κόνιτσα. Δεν ξέρω ακριβώς ποια μέρα ήταν. Την ίδια μέρα ήρθανε, την άλλη ήρθανε; Δεν ξέρω. Πάντως εμείς είχαμε κατεβεί κάτω στο ισόγειο του σπιτιού... γιατί ακούγονταν μπαμ-μπουμ, σφαίρες έπεφταν τριγύρω. Γινόταν μάχη πάνω στον Αϊ Λιά. Θυμάμαι τη μαμά με τον αδελφό μου που κοιπούσαν από το παράθυρο της πάνω κρεβατοκάμαρας προς τον Αϊ Λιά, και της έλεγε «Να !, να! μια κάννη έχει». Και εγώ νόμιζα «κάννα», γιατί έτσι λέμε το κύπελο που έχει χέρι και πίνουμε νερό. Και εγώ έτσι φανταζόμουν,

ότι είχαν μια «κάννα» κρυμμένη ... ενώ έλεγαν για την κάννη του κανονιού που μάλλον ανέβασαν επάνω στον Αϊ Λιά.

Δεν ξέρουμε τι ακριβώς γινόταν εκεί έξω, γιατί εμείς κατεβήκαμε κάτω στο υπόγειο που ήταν σαν καταφύγιο και έχει θόλο, όπως είναι τα τοξωτά παλιά γεφύρια και ήμασταν εκεί τρυπωμένοι. Εκεί ήρθαν και άλλοι άνθρωποι την άλλη μέρα, την παρά άλλη, γέμισε από κόσμο το υπόγειο. Το σπίτι ήταν χωρισμένο στα δύο με σανίδι. Στο ένα μέρος εμείς, στο άλλο η οικογένεια του αδερφού του πατέρα μου. Τότε οι μεγάλοι άνοιξαν μια πόρτα, να επικοινωνούν τα δυο μέρη του σπιτιού. Γέμισε το σπίτι κόσμο και στα δυο μέρη γιατί ήρθαν να σωθούν από τις σφαίρες, από τις οβίδες, που γινόταν πόλεμος. Έξω γινόταν χαλασμός Κυρίου !

Και κάποια μέρα εμφανίστηκαν οι Ιταλοί στην πόρτα μας. Ήταν μια γειτόνισσα, που έμενε λίγο πιο πέρα, του Ντερντέκη η μάνα, πήγαινε στο σπίτι της με ένα βαλιτσάκι, έπαιρνε τίποτα πράγματα και ερχόταν ξανά πίσω. Οι Ιταλοί είχαν στείλει εμπροσθοφυλακή ενώ οι άλλοι στρατιώτες ήταν κρυμμένοι εδώ και εκεί και παρακολουθούσαν να δουν τις κινήσεις. Και την είδαν αυτή επανειλημμένως που πηγαινοερχόταν, ίσως και άλλους ανθρώπους που έρχονταν στο σπίτι και υποπεύ-

τηκαν ότι κάτι γίνεται σε αυτό το μεγάλο σπίτι, στο Φλώραϊκο. Και σε κάποια στιγμή πλησίασαν οι Ιταλοί. Και η μαμά μου ανεβοκατέβαινε συνέχεια, έριχνε πότε πότε και καμιά ματιά έξω, να δει τι γίνεται και βλέπει σε κάποια στιγμή τους Ιταλούς στην εξώπορτα να τραβολογούν μια κοπέλα που είχαμε βοηθό στο σπίτι. Οπότε, τι να έκανε; Κατέβηκε κάτω, τους άνοιξε και ήρθαν μέσα.....

Δεν θυμάμαι πόσοι άνθρωποι ήταν μέσα στο σπίτι τότε που ήρθε αυτή η πρώτη φουρνιά των Ιταλών. Ήταν ένας αξιωματικός Ιταλός και τουλάχιστον δυο τρεις στρατιώτες ακόμα, οι οποίοι ήθελαν να κάνουν έρευνα, να δουν τι είναι μέσα σε αυτό το μεγάλο σπίτι. Ο αξιωματικός ήξερε γαλλικά και η μαμά μου επίσης, ως δασκάλα απόφοιτος του Ζαπείου Παρθεναγωγίου της Κωνσταντινούπολης, και έτσι κατάφεραν να συνεννοηθούν. Εκείνο που έψαχνε να βρει ο αξιωματικός ήταν αν υπάρχουν Έλληνες στρατιώτες κρυμμένοι μέσα στο σπίτι ή αν έχουμε όπλα κλπ. Και ξάφνου βρίσκει ένα φυσίγγι από κυνηγετικό όπλο. Και της λέει της μαμάς μου «Αυτό σημαίνει ότι εδώ πέρα υπάρχει ένα όπλο. Κυρία μου, να μου το δώσετε παρακαλώ». Και παίρνει η μαμά μου ένα γκρά, ένα όπλο παλιό του παππού του Φλώρου του Χαράλαμπου και του το δίνει. Και λέει ο Ιταλός «Όχι κυρία μου, δεν είναι αυτό το φυσίγγι από αυτό το όπλο, να μου δώσετε το άλλο όπλο στο οποίο ανήκει το φυσίγγι». Και πράγματι είχε το όπλο του θείου του Ναπολέοντα, του αδελφού της, που ήταν στο στρατό, το οποίο ήταν κυνηγετικό και ήταν καινούρ-

γιο, αμερικάνικο. Το είχε στείλει ο ξάδελφος του από την Αμερική, ο Αρίστος ο Παπακώστας. Και η μαμά μου τι να έκανε πλέον, το έδωσε το όπλο. Αυτός της έδωσε μια απόδειξη «Μην ανησυχείτε κυρία μου. Θα το πάω στον ανώτερο αξιωματικό και θα σας το φέρω πάλι, θα σας το επιστρέψουμε το όπλο». Και έτσι πάει το όπλο.....δεν το ξανάδαμε.... Και με την ευγένεια την μεγάλη, εκεί που έψαχναν οι στρατιώτες, που έκαναν δηλαδή την έρευνα βρήκαν κάτι πουκάμισα μεταξωτά, του θείου μου, του Ναπολέοντα. Και της λέει ο αξιωματικός της μαμάς μου:: «Ο άντρας σου...», τον είχε δει τον πατέρα μου πριν, «... είναι ηλικιωμένος. Τίνος είναι αυτά τα μεταξωτά πουκάμισα;» Και η μαμά μου του απάντησε «Είναι του αδελφού μου, που είναι στρατιώτης όπως είστε και εσείς και είναι στην πρώτη γραμμή στο μέτωπο και μου τα έφερε εδώ να τα φυλάξω ώσπου να τελειώσει ο πόλεμος».

Το σπίτι μας είχε εκείνη τη χρονιά όλα τα καλά. Ήταν φθινόπωρο. Πρώτα απ' όλα ήταν τα σταφύλια, θα έβραζαν στο κάδο ακόμα, ποιος ξέρει πόσα θα ήταν! Ήταν εκείνη η χρονιά πάρα πολύ καλή! Είχε τόσα πολλά σταφύλια που δεν τα χωρούσαν οι κάδοι οι δικοί μας και είχαμε πάει όσα περίσσεψαν και στην γειτονιά. Δίπλα στον Ευγένη τον Τσίλη τα είχε πάει ο πατέρας μου. Είχε όλα τα καλά εκείνη η χρονιά! Βούτυρο ήθελες, είχε αγοράσει μια κατσαρόλα μεγάλη, το είχε λιώσει η μαμά μου εκεί μέσα το βούτυρο. Μέλι, μια άλλη κατσαρόλα, μπλε, εμαγιέ, μεγάλες κατσαρόλες, με τα καπάκια τους..... Μέσα στο σπίτι όλα τα καλά, παπλώματα με-

ταξωτά, στρώματα με μαλλί ποκάρ, δηλαδή ολόκληρο του προβάτου το μαλλί. Όλα τα καλά..... Ρούχα πρώτης ποιότητας. Εμείς, τα δικά μας τα ρουχαλάκια, είχαμε κάτι ωραία φορέματα, που τα είχε φέρει ο πατέρας από την Αθήνα, από τον Δραγώνα, πλεχτά, με φλόσι, με μεταξωτή κλωστή πιο χοντρή, με κάτι λουλουδάκια κάτω, και μύτες-μύτες. Χαρά θεού! Πολύ ωραία! Είχαμε όλα τα καλά! Την τελευταία χρονιά είχαμε πάει στον Άγιο Νικόλαο, στην εκκλησία. Η μαμά μου φορούσε το λουτρ το παλιό της, σα βελούδο δηλαδή μαύρο και την γούνα της, που συνηθίζονταν τότε, αλεπού την έλεγαν. Δεν ήταν βέβαια ακριβώς αλεπού, ήταν μια μαύρη γούνα με τα πόδια της, ένα ζώο. Και είχαμε και εμείς γούνες. Η Άννα η αδελφή μου είχε μια γούνα άσπρη, ένα ζωάκι, στο γιακά της και εγώ είχα ένα κουνάβι. Και πήγαμε στην εκκλησία του Αγίου Νικολάου το '39. Λοιπόν, όλα αυτά τα καλά μας ρούχα, τα καλά μας σκεπάσματα και όλα τα καλά τα φαγώσιμα, ήταν μέσα το σπίτι. Βογκούσε, που λέμε, το σπίτι με όλα αυτά.

Και μετά, ήρθε η δεύτερη παρτίδα των Ιταλών. Τώρα, την άλλη, την παράλλη, ποια μέρα ήρθε η δεύτερη παρτίδα δεν θυμάμαι.... Αυτή τη φορά δεν χτυπούσαν την εξώπορτα, ήσαν ήδη στην αυλή, στη μέσα πόρτα. Και πρέπει να φώναζαν κάτι, αλλά δεν θυμάμαι τι. Εκείνο που θυμάμαι όμως είναι ότι ήμασταν όλοι μαζεμένοι κάτω στο ισόγειο, πάλι κόσμος πολύς να φυλαχθούμε από τις σφαίρες και από τα βλήματα των οβίδων. Εκεί ήμασταν όλη η γειτονιά, μαζί με ένα σωρό άλλους αν-

θρώπους, ήταν και μια γιαγιά η οποία είχε τον Άγιο Κοσμά, και διάβαζε τις προφητείες του Αγίου Κοσμά, η Αλεξάνδρα η Παπανίκου, και ο άντρας της ο Παπανίκος, οι Ντερντέκηδες.... Δεν θυμάμαι ποιοι άλλοι ήταν. Πάρα πολλοί άνθρωποι μέσα. Οπότε, οι Ιταλοί ήρθαν από έξω, φώναζαν αγριεμένοι, έκαναν φασαρία και έσπρωχναν την πόρτα να ανοίξει. Η πόρτα όμως ήταν αμπαρωμένη. Είχε από πίσω, για ασφάλεια, το σίδερο. Το σίδερο βαστούσε πάρα πολύ, αλλά στηριζόταν σε μια ξύλινη κολώνα, η οποία άρχισε να υποχωρεί. Τότε λέει η μαμά μου «*Τι γίνεται εδώ πέρα, δεν γλιτώνουμε !*», και πάει αυτή και ανοίγει την πόρτα. Και εμείς κοιτούσαμε από το βάθος.....και βλέπουμε τους Ιταλούς, είχαν την χειροβομβίδα στο στόμα, έτοιμοι να ρίξουν χειροβομβίδα. Δηλαδή τον κρίκο βάζανε στο στόμα και την κρατούσανε, έτοιμοι να τραβήξουν το χέρι τους με τη χειροβομβίδα και να την ρίξουνε. Της λέει, τι είναι μέσα; Στρατός! Και αντί για στρατιώτες βλέπουν μέσα γυναικόπαιδα..... Οπότε αμέσως «*Via via via !!!*», δηλαδή δρόμο-δρόμο, μας βγάζουν όλους στην αυλή.

Εν τω μεταξύ, εμείς ήμασταν όλη η οικογένεια, ο πατέρας, η μαμά, τρία παιδιά, το ένα 6, το άλλο 9, το άλλο 12 χρονών. '29 ο Λάμπρος ο αδερφός γεννημένος, το '31 η Άννα η αδερφή, το '34 εγώ η Μυρτώ. Εκτός από εμάς, δηλαδή τα τρία παιδάκια, η μαμά μου είχε και την μητέρα της μια και ο αδελφός της, όπως είπαμε, είχε πάει στρατιώτης, «*Πάρε Αγγελική εσύ και την μητέρα, γιατί εσύ πού θα πας; Δεν πας πουθενά με τα παιδιά. Εδώ θα μεί-*

νεις». Ο θεός ο Γιώργος ο Ντόβας, ο οποίος ήταν ταμειακός υπάλληλος, είχε φύγει μαζί με την θεία την Κούλα, τη σύζυγό του, δια μέσω του βουνού, της Τύμφης, να πάνε στα Γιάννενα και αλλού, να σωθούν. Οπότε και αυτός «*Πάρε Αγγελική την μητέρα μου*», είπε η γυναίκα του, η θεία η Κούλα. Μας έφερε έτσι και την συμπεθέρα την Αμαλία, την μητέρα της. Και τον πεθερό της, τον αδελφό της γιαγιάς μου, τον Σπύρο Ντόβα. Έτσι η μαμά μου είχε στο σπίτι να φροντίσει τρία παιδιά και τρεις γερόντους και τον άντρα της. Όλοι αυτοί, «*Via-via*», και μαζί και οι άλλοι πού ήταν μέσα, που ήρθανε δηλαδή για να σωθούν στο σπίτι μας, όλοι με τη βία έξω. Ήταν εκεί κι ο Αναστάσης ο Κώτσικος με την γυναίκα του, την Αγλαΐα, δεν θυμάμαι αν ήταν και τα παιδιά τους. Επίσης κι ο Παπανίκος με την Παπανίκαινα. Δεν ξέρω ποιοι άλλοι ήταν, δεν μπορώ να τους θυμηθώ και να τους απαριθμήσω. Και από την άλλη μεριά, δίπλα, του αδελφού του πατέρα μου το σπίτι, δεν ξέρω ποιοι άλλοι ήταν εκτός από την οικογένεια τους που ήταν μάνα, πατέρας και τρία κορίτσια μεγάλα.

Όταν μας έβγαλαν από το σπίτι με το «*Via Via*», μας άφησαν πρώτα στην αυλή. Μπήκαν μέσα και έκαναν έρευνα στο σπίτι, φύλλο και φτερό. Εγώ είχα στριμωχτεί εκεί στο παράθυρο, που ήταν η ξύλινη πόρτα προς το στενό, που ήταν μέσα τα ζώα και οι κότες. Εκεί είχε μια ξύλινη καγκελόπορτα. Εκεί, κοντά στο παράθυρο και στην πόρτα, είχα στριμωχτεί εγώ, στην άκρη της αυλής. Εντωμεταξύ στην πόρτα έβαλαν σκοπό και ένας Ιταλός έφερε από

μέσα τρεις καρέκλες και έβαλε τους γερόντους να καθίσουν. Ολούθε γύρω ακούγονταν σφαίρες και τα μπαμ-μπουμ και εγώ έλεγα από μέσα μου «*Μαύρο φίδι που μας έφαγε*», όπως έλεγε και η γιαγιά μου. Τότε ένας Ιταλός με είδε και μου έδωσε από την τσέπη του δυο αναπτήρες μπρούτζινους να με παρηγορήσει, να παίξω. Είχα σε ένα σπάγκο, κρεμασμένη μια εικονίτσα από τον λαιμό. Μας είχε φέρει τρεις εικονίτσες ο πατέρας μου, που είχε πάει πρόσφατα στην Αθήνα. Μας είχε φέρει έναν Άγιο Δημήτριο, έναν Αϊ Γιώργη και έναν ... δεν ξέρω, ίσως ήταν η Αγία Βαρβάρα, δεν θυμάμαι τι Άγιος ήταν η τρίτη εικονίτσα. Αυτά τα δυο θυμάμαι, τον Αϊ Γιώργη και τον Άγιο Δημήτριο. Και μια εικονίτσα από αυτές, μάλλον εγώ είχα τον Άγιο Δημήτριο, την είχα κρεμασμένη συνέχεια με έναν σπάγκο από τον λαιμό. Παρόμοια με εκείνη την φωτογραφία του 40 που δημοσιεύεται συχνά με μια γιαγιά που δίνει στον στρατιώτη που πάει στην πόλεμο μια εικονίτσα, την οποία έχει κρεμασμένη με σκοινί στο λαιμό, να την φιλήσει. Ίδια εικονίτσα είχαμε.

Τέλος πάντων, όλος αυτός ο κόσμος με το «*Via via via!*» πήραμε τον κατήφορο που καταλήγει στην αγορά και το σπίτι απόμεινε ανοιχτό..... Το πώς κατέβηκα δεν θυμάμαι, ασφαλώς θα με κρατούσε αγκαλιά ο πατέρας μου. Εκείνο που θυμάμαι είναι ότι φτάσαμε κάτω στην αγορά, εκεί που ήταν το παλιό το Ηρώον, και που τώρα είναι η καφετέρια, κάτω από τα πλατάνια. Εκεί μπροστά στο Ηρώον ήταν ο αξιωματικός ο Ιταλός ο μεγάλος. Και όλο αυτό το μπουλούκι, αυτοί δηλαδή που

μας πήρανε από το σπίτι, οι Ιταλοί, το παρέδωσαν, το πήγαν στον ανώτερο αξιωματικό. Και ρώτησε αυτός τον αξιωματικό που μας κατέβασε εκεί «Πού τους βρήκατε όλους αυτούς;». Και όπως έλεγε η μαμά μου, η οποία τα διηγούνταν μετά, του απάντησε σε ένα μεγάλο σπίτι, «Ούνα κάζα γκράντε», παλικά. «Ότι σε ένα μεγάλο σπίτι τους βρήκα». Λοιπόν, τώρα βέβαια ο αξιωματικός προβληματιζόταν τι να κάνει. Τι να κάνει όλο αυτό τον κόσμο. Παιδιάκια, γέροι... Πώς κατέβηκαν οι γέροι, απορώ... Η γιαγιά μου, πώς κατέβηκε η καημένη η κυρά. “Κυρά” την λέγαμε την γιαγιά. Ήταν ηλικιωμένη, με τα μακριά τα φουστάνια μέχρι κάτω. Ο δρόμος ήταν κατήφορος. Ήταν μεν καλός, είχε σκαλιά, πλατύσκαλα, και ήταν καλύτεριμι ο δρόμος, αλλά ήταν δύσκολο από το Φλωραϊίκο να κατεβείς κάτω στο Ηρώον στην πλατεία. Τέλος πάντων. Και ο μπαμπάς Σπύρος, η συμπεθερά η Αμαλία δεν έβλεπε καλά κιόλας, εμείς παιδιάκια... Τέλος πάντων, εμένα θα με πήρανε αγκαλιά, οπωσδήποτε.

Λοιπόν, με τα πολλά ο αξιωματικός σε κάποια στιγμή απεφάνθη τι μέλει γενέσθαι. Εγώ θυμάμαι ότι ήμουν μπροστά-μπροστά, κοντά στη μαμά μου, φαίνεται και έβλεπα τις μπότες του αξιωματικού, του Ιταλού. Και η μαμά μου στις διηγήσεις της έλεγε ότι είπε ο αξιωματικός «*Να φύγουν τα γυναικόπαιδα και να μείνουν οι άντρες!*». Οι άντρες εντωμεταξύ ήταν άλλοι μικροί και άλλοι μεγάλοι, δεν ήταν άντρες της ηλικίας για στρατό. Όλοι οι άλλοι ήταν ήδη στον στρατό. Μονάχα μικροί και μεγάλοι ήταν εκεί. Η μαμά μου όμως, που

είχε ζήσει κι άλλους πολέμους..., του είπε ή μάλλον το απαίτησε, φαίνεται, πάλι στα γαλλικά θα συνεννοήθηκαν: «*Δεν χωρίζουμε! Όπου θα πάμε, θα πάμε όλοι μαζί!*». Τότε διέταξε ο αξιωματικός να μπούμε σε ένα καμιόνι, σε ένα φορτηγό αυτοκίνητο, στρατιωτικό και να μας πάνε εκτός πόλης, διότι γινόταν χαμός... Εδώ γίνεται πόλεμος..... Είπε να φύγετε να σωθείτε..... Φρόντισε, μας φρόντισε κιόλας, δεν είπε να πάτε στα σπίτια σας. Να πάτε εκτός πόλης. Λοιπόν, και μπαίνουμε, κάπου εκεί στον Αϊ Γιάννη στην έξοδο της πόλης, σε ένα φορτηγό. Εκεί ξάφνου ακούει η μαμά μου μια φωνή να της λέει «*Πού σας πάνε κυρά μου;*». Γυρνάει και βλέπει έναν Ιταλό που μιλούσε άψογα ελληνικά, αλλά όχι με ντόπια προφορά. «*Δεν ξέρω που μας πάνε. Αλλά ξέρω ότι τα παιδιά μου είναι νησικά!*» του απάντησε. Κι ευθύς αμέσως έφυγε αυτός και γύρισε με κάμποσες γαλέτες παλικές του στρατού και τις μοίρασε σε μας τα παιδιά. Και μετά το φορτηγό φράκαρε, δεν χωρούσε άλλους. Είπαν οι μεγάλοι «*Πού θα πάμε; Να πάμε ως τη Μάζιου*», ένα χωριό, το πιο κοντινό. Γιατί πού θα στρατοπέδευε όλος αυτός ο κόσμος, οι γέροι, τα παιδιά. Καλά οι νεώτεροι, αλλά οι άλλοι έπρεπε κάπου να πάνε, σε κανένα σπίτι.

Στη Μάζιου εμείς είχαμε την Αλεξάνδρα, μια κοπέλα που πρώτα την είχαμε βοηθή στο σπίτι και μετά την παντρέψαμε, την προικίσαμε εκεί, είχαμε πάει πρόσφατα και στο γάμο της. Είχαν οι δικοί μου μια απαντοχή ότι θα βρίσκαμε την Αλεξάνδρα εκεί πέρα. Όμως, εκεί που μπήκαμε στο αυτοκίνητο, το αυτοκίνητο φρά-

καρε και δεν χωρούσε άλλους. Αφού μπήκαν μέσα οι γέροι και τα παιδιά, και πολλοί άλλοι, έμεινε απέξω ο πατέρας μου, η μαμά μου και ο Αναστάσης ο Κώτσικος. Η Αγλαΐα, η γυναίκα του, είχε ήδη μπει μέσα, δεν θυμάμαι αν ήταν και κανένα από τα παιδιά τους. Είπαν αυτοί οι τρεις: «Εμείς εντάξει είμαστε, θα έρθουμε με τα πόδια, θα σας βρούμε στη Μάζιου», νομίζοντας ότι το χωριό είναι εντάξει και υπάρχει κόσμος και μαζί κι η Αλεξάνδρα που την είχαμε δικιά μας. Έτσι αυτοί οι τρεις έμειναν απέξω, δεν ήρθαν μαζί μας. Τώρα αρχηγός στο φορτηγό, που φρόντιζε όλον αυτόν τον «συρφετό» ήταν ο αδελφός του πατέρα μου, ο Λάκκας ο Φλώρος. Ο Γιώργης ο Φλώρος και ο Αναστάσης ο Κώτσικος και η Αγγελική Παπακώστα Φλώρου, η μαμά μου, έμειναν απέξω.

Όταν φτάσαμε στη Μάζιου το χωριό ήταν έρημο. Εγώ, που ήμουν 6 χρόνων, δεν ξέρω τι κατάλαβα, αλλά εκείνο που θυμάμαι είναι ότι με είχε πάρει στην αγκαλιά της πάνω στο αυτοκίνητο μέχρι να φτάσουμε η ξαδέλφη μου η μεγαλύτερη, η Σανοπούλα. Δυστυχώς με την Μάζιου δεν έγινε τίποτα γιατί το χωριό ήταν έρημο. Όλοι οι άνθρωποι είχαν κρυφτεί εδώ και εκεί, στα βουνά, στους κάμπους. Δεν υπήρχε ψυχή στο χωριό. Για αυτό οι μεγάλοι αποφάσισαν να πάμε στο άλλο, το παρακάτω χωριό. Το παρακάτω το χωριό τώρα, Σανοβό, η Αετόπετρα ήταν και αυτό άδειο. Δεν υπήρχε τίποτα. Όλοι οι άνθρωποι είχαν κρυφτεί, είχαν εξαφανιστεί. Μετά φαίνεται θα περάσαμε την Μελισσόπετρα και εκεί πάλι δεν ήταν κανένας. Και

πού να πάμε τώρα; Να πάμε είπαν οι μεγάλοι στο Λεσκοβίκο. Δηλαδή σε μια κωμόπολη κοντινή, μες την Αλβανία, Βόρειος Ήπειρος κανονικά, όπου υπήρχαν άνθρωποι γνωστοί τους, από την εποχή που ήταν τα σύνορα ανοιχτά, επί Τουρκίας δηλαδή. Οι μεγάλοι ήξεραν τους ανθρώπους εκεί, αφού είχανε εμπορικές σχέσεις μαζί τους, όπως ήταν ο πατέρας μου, ο αδελφός του και άλλοι. «Λοιπόν, πάμε εκεί...» λένε «θα βρούμε ανθρώπους γνωστούς». Πού να πάμε αλλού, με τα παιδιά, με τους γέρους κλπ. Ο οδηγός ο Ιταλός εκεί, πρόθυμος να μας πάει όπου αποφασίζαμε. Και έτσι φτάσαμε στο Λεσκοβίκο εμείς. Οι άλλοι πίσω έχουν άλλη ιστορία.

Η μαμά μου, είπαμε, και ο πατέρας μου είχαν μείνει εκεί στον Αϊ Γιάννη, που μπήκαμε όλοι εμείς οι άλλοι στο καμιόνι και δεν χωρούσε άλλους η καρότσα. Έμεινε ο πατέρας μου, Γεώργιος Φλώρος, η μαμά μου Αγγελική Παπακώστα-Φλώρου, ο ξάδελφος της μαμάς μου ο Αναστάσης ο Κώτσικος, ο ταχυδρόμος. Αυτοί οι τρεις έμειναν και είπαν θα έρθουμε με τα πόδια να σας βρούμε στη Μάζιου, στο χωριό το πρώτο. Και η μαμά μου ήταν ξυπόλητη με τις κάλτσες, δεν φορούσε παπούτσια. Έτσι βρέθηκε εκείνη την στιγμή με το «Via via» όταν από το σπίτι τους πήραν τον κατήφορο για την αγορά. Τώρα πήραν το δρόμο για τη Μάζιου. Φαίνεται πήγαν μέσα από τα χωράφια και όχι από το δημόσιο δρόμο. Και εκεί κάτω στα χωράφια βρήκαν και άλλους Κονιτσιώτες κρυμμένους, μεταξύ των οποίων ήταν και η Καλλιόπη Γεωργί-

.....

τση, μια κυρία που κι αυτή δούλευε παλιά στο Φλωραϊίκο για χρόνια. Αυτή φορούσε τα παπούτσια της αλλά είχε και ένα σακούλι με πράγματα και μέσα είχε και δεύτερα παπούτσια. Κι έτσι έδωσε ένα ζευγάρι παπούτσια στη μαμά μου και μπόρεσαν και συνεχίσανε το δρόμο οι τρεις τους για να έρθουν στην Μάζιου, όπως είχαν συνεννοηθεί. Αλλά όταν έφτασαν, το χωριό ήταν έρημο, δεν υπήρχε άνθρωπος. Έψαξαν γύρω τριγύρω, βρήκανε κοντά σε ένα μύλο μια γυναίκα που τους είπε «Α! τώρα, τους δικούς σας θέλετε; Έφυγαν, πήγαν παρακάτω. Δεν έμειναν εδώ». Οπότε συνέχισαν το δρόμο κι έφτασαν στο δεύτερο χωριό, στο Σαναβό. Και εκεί ψυχή δεν υπήρχε. Και φτάνουν στο τρίτο το χωριό, στη Μελισσόπετρα και εκεί πάλι ούτε ψυχή. Και κάποιος τους είπε τελικά, ίσως αυτή η ίδια η γυναίκα, ότι δεν είναι κόσμος στα χωριά, είναι άδεια και υπέθεσαν ότι το καμιόνι πήγε για το Λεσκοβίκο κι έτσι έρχονταν με τα πόδια να μας βρουν. Εκεί σε ένα σημείο τώρα, περνώντας τα χωριά όλα αυτά, εμφανίζεται ξαφνικά, μια περίπολος παλική. Και τους σταμάτησε και τους έκαναν έρευνα, τους έψαξαν να δουν τι έχουν πάνω τους, αν έχουν όπλα κρυμμένα. Τη μαμά μου δεν την έψαξαν, από ευγένεια και λεπτότητα. Στάθηκαν απέναντι τους με τα όπλα, τρεις ήταν αυτοί, τρεις και ετούτοι και ήταν έτοιμοι να τους σκοτώσουν. Η μαμά μου έκανε έτσι και κοίταξε κάτω, που ήταν ένα χαντάκι. «Εδώ θα πέσουμε...» είπε με τον της και έκανε τον σταυρό της. Και ενώ ήταν έτοιμοι οι στρατιώτες να τραβήξουν σκανδάλη εμφανίζεται μια μοτοσυ-

κλέτα, zββν-zββν. Αυτός που ήρθε, «ο Από Μηχανής Θεός» ή αλλιώς “ο Άγγελος Κυρίου” φαίνεται ήταν ανώτερος. Και τους είπε παλικά, από ό,τι κατάλαβε η μαμά μου, «Αφήστε τους ανθρώπους να φύγουν, να πάνε στη δουλειά τους». Και οι στρατιώτες υπάκουσαν, κατέβασαν τα όπλα και τους άφησαν να φύγουν.

Ας γυρίσουμε όμως στον πολύ τον κόσμο μέσα στο Ιταλικό καμιόνι. Από χωριό σε χωριό κατέληξαν τελικά στο Λεσκοβίκο. Εκεί βρήκαν πολλούς γνωστούς, τον Σερήμπεν, τον Αλντίμπεν, μπέηδες παλιούς, Τουρκαλβανούς, τον Κολιάκη, έναν άλλον χριστιανό και αυτοί οι καλοί άνθρωποι εκεί μας φιλοξένησαν. Οι Μπέηδες αυτοί παλιά ήταν στην Κόνιτσα, ο Σερήμπενς και ο Αλντίμπενς, ήταν στην Κόνιτσα, οι δυο τους. Ο Κολιάκης ήταν έμπορος στο Λεσκοβίκο και είχαν φαίνεται και εμπορικές σχέσεις με τους δικούς μας. Μας πήραν στα σπίτια τους, μας τάζαν, και μας έστρωσαν όπου είχε ο καθένας να κοιμηθούμε, ακόμα και στο πάτωμα. Στο πάτωμα εγώ κοιμόμουν, δίπλα με τον μπαμπά Σπύρο, τον Ντόβα τον αδελφό της γιαγιάς μου. Και ο καημένος άναβε το βράδυ από κανά σπίρτο να κοιπάει το ρολόι του, τι ώρα είναι. Δεν τον έπιανε ο ύπνος. Πού να κοιμηθεί στο πάτωμα. Όλοι αυτοί, οι μισοί τουλάχιστον από τους ανθρώπους ήταν από αρχοντικά σπίτια. Και βρέθηκαν ύστερα... Έλεγε η μαμά μου ότι του έλεγαν του Ντόβα, «Νταγιάντα! Ντόβα, Νταγιάντα!. Κάνε υπομονή Ντόβα!», γιατί τον ήξεραν που ήταν γραμματέας της Μητρόπολης, γραμματέυς του δεσπότη και δημοσιογράφος.

Εκεί, στα σπίτια αυτά μείναμε. Τώρα πώς μας πήραν στα τρία αυτά σπίτια, ο Αλντίμπενς, ο Σερίμπενς και Κολιάκης; Μας μοίρασαν; Λίγο μείναμε στον έναν, λίγο στον άλλον; Ένας από αυτούς, ο Κολιάκης, είχε κορίτσια, αν θυμάμαι καλά, τέσσερα κορίτσια. Μεταξύ των οποίων ήταν και η Ερμιόνη είχε και μια Αφροδίτη. Η Ερμιόνη μετά, όταν άνοιξαν τα σύνορα με την Αλβανία το 90, ήρθε από εδώ, πήγαμε και εμείς εκεί, και ειδωθήκαμε ξανά, 50 χρόνια μετά. Και οι καημένοι άνθρωποι μας φρόντιζαν όσο μπορούσαν, τρώγαμε γάλα με ψωμί το πρωί, σε μια λίμπα, με τα κουτάλια μας. Και η ξαδέλφη μου, που ήταν μεγαλύτερη, μας έβαζε να κάνουμε σκανδαλιές. Μας έλεγε «*Φάτε γρήγορα !*» για να μην αφήσουμε τίποτα να φάει η κυρα- Αγλαΐα, δεν ξέρω και ποιοι άλλοι γέροι. «*Φάτε γρήγορα, τρώτε, δεν θα τους αφήσουμε τίποτα να φάνε*».

Μια μέρα εκεί που ήμασταν σε ένα από αυτά τα σπίτια που έβλεπε στην πλατεία, κοιπάμε, ήταν μπαλκόνι, μπαλκονόπορτα, παράθυρο, δεν ξέρω, και βλέπουμε τη μαμά μας, τον πατέρα μας και τον Αναστάση τον Κώτσικο να έρχονται. Α !, χαρές εμείς, κατεβήκαμε τρέχοντας την σκάλα να αγκαλιαστούμε με τους γονείς μας. Χαρά θεού, ήρθαν οι γονείς μας.

Και πέρασαν δεν ξέρω πόσες μέρες σε αυτή την κατάσταση. Ήμασταν στο ένα σπίτι, πήγαμε και στο άλλο και στο παρά άλλο. Πάντως, αυτά τα τρία σπίτια εμπλέκονται, ο Σερήμπενς, ο Αλντίμπενς και ο Κολιάκης. Εκτός από εμάς ήταν και άλλοι από την Κόνιτσα που είχαν πάει και μένα-

νε αλλού, ξέχωρα από εμάς. Οι Κηταίοι, οι Πατεραίοι, οι Πηγαδαίοι είχαν πάει πριν από εμάς. Αυτοί είχαν συγγενείς εκεί, είχαν πάει νωρίτερα μόνοι τους για να σωθούν. Γιατί ο Κήτας ο μεγάλος είχε με το Λεσκοβίκο να κάνει, από εκεί ήταν αρχικά και ύστερα εγκαταστάθηκε στην Κόνιτσα. Η κυρία Όλγα του Πατέρα, κόρη του Κήτα και οι Πατεραίοι, μαζί. Οι Πηγαδαίοι πάλι ήταν συγγενείς με τους Πατεραίους. Αυτοί είχαν πάει από μόνοι τους, δεν τους πήγανε οι Ιταλοί. Δεν ξέρω πότε πήγανε, δεν ξέρω την ιστορία τους.

Λοιπόν, και έτσι πέρασαν δεν ξέρω πόσες μέρες. Εν τω μεταξύ νικούσε ο στρατός ο Ελληνικός. Τους σάρωσε τους Ιταλούς από το Καλπάκι, τους σάρωσε από το Σμόλικα και την Σουσνίτσα, και πλησίαζε και προς τα εμάς. Η ξαδέλφη μου, η Ειρήνη, ένα βράδυ είδε ένα όνειρο. Πάνω στο βουνό του Λεσκοβικίου είχαν γράψει οι Ιταλοί, «*Ρεξ Ντούτσε*», με μεγάλα γράμματα. «*Ρεξ Ντούτσε*», δηλαδή «*ο Βασιλιάς Ντούτσε*». Και αυτή είδε στον ύπνο της ότι απάνω σε αυτό που είχαν γραμμένο, κάποιοι το είχαν γεμίσει με ακαθαρσίες.

Και λοιπόν, την άλλη μέρα, έγινε πανικός στο Λεσκοβίκο. «*Μπομπαρδάτο Ερσέκα ! Μπομπαρδάτο Ερσέκα !*». Μετά το όνειρο δηλαδή, βομβαρδίζουν την Ερσέκα, τι κάνουμε, να φύγουμε. Και φεύγει ο κόσμος από το Λεσκοβίκο, μαζί και εμείς, και πάμε στο βουνό του Λεσκοβίκου, στην Αϊ Σωτήρα. Σε αυτό το βουνό, που είπαμε πριν για το όνειρο. Εκεί είναι μια εκκλησία, που ήταν παλιά χωριό εκεί, το Μαλεσίι, η Αϊ Σωτήρα. Και πάμε όλος

ο κόσμος εκεί, δεν ξέρω πόσοι ήμασταν εκεί κι οι υπόλοιποι θα πήγαν αλλού να κρυφτούν. Τώρα είχαμε και τη μαμά μας και τον πατέρα μας, ήταν και ο Αναστάσης ο Κώτσικος και η Αγλαΐα η Κώτσικου και ο Παπανίκος και η Παπανίκαϊνα και ο αδερφός του πατέρα μου, ο Λάκκας, με την οικογένεια του. Όλοι αυτοί, 40 άτομα έλεγαν οι μεγάλοι ότι ήταν αρχικά μέσα στο σπίτι. Δεν θυμάμαι καθόλου πώς πήγαμε στην Αϊ Σωτήρα, κάποιος θα με κρατούσε αγκαλιά εμένα προφανώς, γιατί το βουνό είναι βουνό. Και πάμε μεσ' στην εκκλησία όλοι αυτοί και μείναμε εκεί. Θυμάμαι τις Αρβανίτισσες που κάπνιζαν κάτω από τις εικόνες, παφ-πουφ, ήταν και Τουρκαλβανοί. Παφ-πουφ, τα τσιγάρα πήγαιναν βρόντο, αυτό θυμάμαι από την εκκλησία. Και καθόμασταν κάτω, εκεί θα κοιμηθήκαμε στο δάπεδο, πόσο καθίσαμε δεν ξέρω στην Αϊ Σωτήρα.

Και μετά ξαναγυρίσαμε στο Λεσκοβίκο. Και μια ωραία πρωία... ήρθε ο Ελληνικός Στρατός..... Τότε ήταν που τρελάθηκε ο κόσμος. Αυτοί, οι Βορειοπειρώτες, είχαν σημαίες ελληνικές κρυμμένες, έβγαλαν τις σημαίες, έγινε πανζουρλισμός. Δεν μπορούσε να μπει ο στρατός μέσα, γιατί έπαιρναν έναν-έναν στρατιώτη και ένα μπουλούκι κόσμος γύρω-γύρω, τον έφερναν μέσα και... Η Αλεξάνδρα Παπανίκου, αυτή που διάβαζε στο κατώι μας, στο κρασοκάτωγο -όταν πρωτοεμφανίστηκαν οι Ιταλοί στην Κόνιτσα- τον Άγιο Κοσμά, είχε βάλει ένα σκαμνί για να ψηλώσει και να φιλάει τους στρατιώτες. Η μαμά μου έλεγε «Δέστε με γιατί θα τρελαθώ!». Έγινε πανζουρλισμός στο Λεσκοβίκο που ήρ-

θε ο ελληνικός στρατός. Και ο Βαγγέλης ο Πηγαδάς, ένα παιδί που ήταν κανά χρόνο μεγαλύτερο από εμένα και που είχε πάει στο Λεσκοβίκο με τους άλλους Κονιτσιώτες πιο πριν, βρέθηκε κάτω στο ποτάμι στη γέφυρα τη στιγμή που περνούσε ο Ελληνικός Στρατός. Υπήρχε μια παλική σημαία από την μια μεριά. Και ο πρώτος Έλληνας αξιωματικός που πέρασε την έβγαλε, την έριξε κάτω, την πάτησε και έβαλε την ελληνική. Αυτά έγιναν. Μέχρις εκείνο το σημείο που ήρθε μέσα στο Λεσκοβίκο ο στρατός και έγινε πανζουρλισμός. Πότε, ημερομηνίες τώρα δεν θυμάμαι... Νοέμβριος ήταν.....

Κι ύστερα έπρεπε να φύγουμε, να πάμε στο σπίτι μας. Πώς θα φύγουμε; τρεις γέροι, δυο γιαγιάδες, ένας παππούς, τρία παιδάκια, 6, 9, 12 ετών είπαμε. Πώς θα φύγουμε; Εμείς, δηλαδή η οικογένεια μας, ήταν από μόνη της προβληματική για ταξίδι. Χώρια η γιαγιά και ο αδελφός της και η συμπεθερά η Αμαλία που δεν ξέρω πόσο χρονών ήταν. Πολύ ηλικιωμένοι...

Λοιπόν, πώς θα φύγουμε; Λέει ο πατέρας μας «Θα πάω στον τάδε...» έναν άρχοντα πλούσιο Λεσκοβικινό «...να μας δώσει άλογα». Και πάει σε αυτόν, αλλά αυτός λέει «Α! τα πήραν τα άλογα τα κορίτσια, βγήκαν για την υποδοχή του στρατού», του ελληνικού στρατού παρακαλώ. Με φορεσιές ωραίες παραδοσιακές, με σημαίες... Κατάλαβες; Δεν είχε τί άλογα να μας δώσει. Τι να κάνουμε; Οι γονείς μας επείγονταν να πάνε να δουν τι γίνεται, το σπίτι τους, η περιουσία τους, τα μαγαζιά. Ο πατέρας μου είχε δυο μαγαζιά που τα είχε φτιάξει πριν από τέσσερα χρό-

νια. Το ένα ήταν ζαχαροπλασείο, νοικιασμένο στον Χρ. Παπαμιχάλη και το άλλο στον Σκούφια.

Τέλος πάντων, κατέληξαν να βρουν έναν ήσυχο άνθρωπο με ένα γαϊδουράκι, τον Ντέμη, ο οποίος θα μας πήγαινε στην Κόνιτσα. Τώρα, τι θα κάναμε με τους γέροντες; Καλά τα παιδιά λίγο με το γαϊδουράκι, λίγο με τα πόδια, λίγο αγκαλιά, κάτι θα γινότανε. Οι γέροι τι θα γίνουν; Τους γέροντες είπαν «*Θα τους αφήσουμε εδώ*» σε κάποια από αυτά τα σπίτια που μας φιλοξένησαν. Παρακάλεσαν τους καλούς Λεσκοβικινούς να μείνουν οι γέροι ώσπου να τους πάρουν αργότερα με άλλο τρόπο, με κάποιο πιο κατάλληλο μέσο. Και φύγαμε εμείς, η οικογένεια. Με τα πόδια ή καβάλα στον γάιδαρο εμείς τα παιδιά, πότε δυο, πότε τρεις, περάσαμε από τα πεδία των μαχών. Σκοτωμένοι εδώ, σκοτωμένοι εκεί..... Οι σκοτωμένοι ήταν παντού στο δρόμο..... Πιο πολύ από εκεί, από «μέσα»....., πιο πολύ ας πούμε. Δεν θυμάμαι... Ωω!, αλλού άλογα σκοτωμένα έβλεπες, αλλού άλογα ετοιμόψοφα. Μάχη. Και σκοτωμένους ανθρώπους τριγύρω... Και όταν πήγαμε μετά από καιρό στη Μέρτζανη, εμείς ως μαθήτριες του Σχολείου να τιμήσουμε για πρώτη φορά την 28^η ήταν σπαρμένα κόκκαλα κάτω. Εμείς κάναμε από εδώ κατάθεση στεφάνου και οι Αρβανίτες από κει χόρευαν.

Αλλά ας ξαναγυρίσουμε στην ιστορία μας. Εκεί που περνούσαμε το ποτάμι, ήταν και η Ευανθία, μια γειτόνισσά μας, η οποία είχε το μωρό στην αγκαλιά και χράτς, χρούτς, ήταν ένας Ιταλός σκοτωμέ-

νος εκεί στο ποτάμι στον Σαραντάπορο και βλέπει η Ευανθία, με το μωρό στην αγκαλιά, της είχε γυαλίσει ότι ο Ιταλός είχε δαχτυλίδι στο χέρι του. Και σου λέει κάτσε να πάω να το πάρω. Τελικά, δεν ξέρω τι έγινε, πάντως αργότερα φορούσε η Ευανθία ένα δαχτυλίδι περίεργο που είχε κάποιο σχήμα επάνω και ήταν χωρίς πέτρα. Έδειχνε ότι ήταν αντρικό δαχτυλίδι. Μπορεί να το είχε πάρει. Αλλά είχε το κουράγιο, έχοντας και το μωρό στην αγκαλιά, να πάει. Τέλος πάντων, θυμάμαι και μια γριά που ήταν καβάλα σε ένα άλογο και ανέβαινε σε έναν λόφο. Ποια ήταν αυτή; Ήταν εκεί πάνω, η Ταρσίτσα; Ήταν η Χαρίκλω του Σέτα; Μια γριά, έτσι, από αυτές τις αρχόντισσες. Λοιπόν, και λίγο λίγο με το γαϊδουράκι μας, πότε τα παιδιά να ανεβαίνουν, πότε να κατεβαίνουν προχωρούσαμε. Τώρα η γέφυρα της Μέρτζανης υπήρχε; Δεν υπήρχε; Από πού περάσαμε; Πάντως γέφυρα δεν θυμάμαι.... Και κοιμόμουν, γιατί το συνήθιζα να κοιμάμαι και στο γαϊδουράκι, κι άλλη φορά αργότερα που φύγαμε από τους Γερμανούς καβάλα στο άλογο -που ήμουν και μεγαλύτερη- έπαιρνα και κανέναν ύπνο ενδιαμέσως.

Στο δρόμο της επιστροφής η μαμά μου είχε αγωνία να δει τι γίνεται στην Κόνιτσα, αν υπάρχει το σπίτι, αν κήκε κλπ. Αυτό την ένοιαζε, πού θα πάμε τώρα. Καλά πηγαίνουμε. Πού θα πάμε και τι θα βρούμε. Και κάπου εκεί, στην Αναγνωστοπούλειο Σχολή, όταν φτάσαμε έλεγε η μαμά μου, εγώ δεν τα θυμάμαι αυτά, ήρθε ο κύριος Ζώνης, ο δάσκαλος, που ήταν μαζί στο σχολείο, και της είπε «*Τώρα τι να κάνου-*

με, πόλεμος είναι και θα έχουμε και ζημιές...». Ωχ, είπε η μαμά μου, πάει το σπίτι, θα κάνκε. Αλλά το σπίτι, επειδή ήταν μεγάλο και ψηλό, το είδε που στεκόταν στη θέση του. Λέει, το σπίτι είναι όρθιο. Βέβαια δεν είχαν κάψει το σπίτι, αλλά είχαν λαμπαδιάσει οι Ιταλοί την αγορά και μαζί τα μαγαζιά του πατέρα μου, αυτά τα δυο που τα είχε φτιάσει πριν από τέσσερα χρόνια, zaharoplasteio το ένα νοικιασμένο, και το άλλο υποδηματοποιείο και του αδελφού του πατέρα μου, του είχαν κάψει το ξενοδοχείο, που είχε 9 δωμάτια και από κάτω 5-6 μαγαζιά, το είχαν κάψει και αυτό. Γιατί τα έκαψαν; Γιατί όταν μπήκαν οι Ιταλοί μέσα, τα έκαναν αποθήκες. Και όταν οπισθοχώρησαν, τα έκαψαν. Είχαν τόσα πολλά πολεμοφόδια και άλλα εφόδια, που κάπου διάβασα, ίσως στο Βασιλάκη το βιβλίο (Βασίλειος Αρχιμανδρίτης, Πορεία Γενναίων), που λέει ότι εκεί που είναι η λέσχη αξιωματικών σήμερα τότε ήταν γεμάτο κιβώτια, πολεμοφόδια, τρόφιμα. Εκεί στην αγορά τα είχαν φέρει με τα καμιόνια όλα αυτά.

Δεν θυμάμαι πώς ακριβώς ανεβήκαμε στο σπίτι, ψηλά στην Πάνω Κόνιτσα. Ίσως πήραμε το δρόμο τον άλλον, από το πλάι, από του Γκάσιου, με το γαϊδουράκι, γιατί συνήθως γαϊδουράκια δεν ανέβαιναν από το δρόμο τον κεντρικό, δίπλα από το σημερινό Δημαρχείο. Τον δρόμο αυτόν, που τότε ήταν ο κεντρικός δρόμος της πόλης, τον είχε φτιάσει ο παππούς μου όταν ήταν Δήμαρχος, ο Χαράλαμπος ο Φλώρος, με πλατύσκαλα, γιατί ήταν απότομος, κι έβγαινε ευθεία από την αγορά στο Φλωραϊκό. Ως εκεί τον είχε φτιάξει. Γιατί

πήγαιναν βουλευτές και άλλοι επίσημοι, και επειδή η Κόνιτσα είναι σε πλαγιά, κάθε χειμώνα, με τις βροχές, οι δρόμοι έβγαζαν όλο πέτρες. Δηλαδή ήταν ένα πράγμα να περπατάς και γρου-ρου οι πέτρες. Ενώ αυτός ήταν δρόμος ωραίος. Κι όταν φτάσαμε στο σπίτι εμφανίστηκε ο θείος ο Ναπολέων, τον οποίον είχε επιστρατεύσει ο στρατός μαζί με το αυτοκίνητό του, το ωραίο λεωφορείο, την λεγόμενη «Πεταλούδα», που όλοι και όλες προπολεμικά λαχταρούσαν να καθίσουν παρασοφέρ. Μια φορά κάθισα κι εγώ μικρούλα μαζί με την Ευθαλία Κολέτση και με πήγανε στο θείο-Κώστα στα Γιάννενα. Βέβαια μετά τον πόλεμο ο θείος γύρισε, αλλά το λεωφορείο του δεν το ξανάδε...
...Και τέλος πάντων τώρα ο στρατός ο ελληνικός ήταν μέσα στην Κόνιτσα. Είχε φροντίσει ο θείος και είχε πάει και κλείδωσε το σπίτι και μάζεψε και τα ζώα. Ο πατέρας μου είχε τρεις-τέσσερις αγελάδες. Ο θείος τις βρήκε. Μια την είχε βρει κωμένη στα ξύλινα τα κάγκελα που χώριζαν τις αυλές του πατέρα μου με του αδελφού του. Η καημένη η αγελάδα είχε σφηνώσει τα πόδια της εκεί, τρομαγμένη από τα κανόνια και από τα μπαμ, τα μπουμ, πού να φύγει, ίσως και από την πείνα, ποιος ξέρει. Και ο θείος χάλασε τα κάγκελα σε εκείνο το σημείο για να την ελευθερώσει. Έβαλε τα ζώα ο θείος στο σάβλο. Κλείδωσε το σπίτι, έκλεισε το σπίτι τέλος πάντων και σαν μας είδε να φτάνουμε έτρεξε να μας βοηθήσει.

Το σπίτι ήταν γεμάτο χαρτιά, στην αυλή, στη σάλα, μέσα στις σκάλες, ήταν γεμάτο χαρτιά. Άπλυτα ρούχα ήταν στην

κορφή και στο κορφόσκαλο, στο πλατύσκαλο της σκάλας. Και πάνω στο ισόγειο, και στον πρώτο όροφο ήταν κι εκεί χαρτιά. Τα χαρτιά όλα ήταν λασπωμένα. Γιατί αυτοί που μπήκαν μέσα είχαν ανοίξει τα βαρέλια με τα κρασιά και το κατώι εκεί του κρασιού, το κρασοκάτωγο είχε χώμα κάτω για να είναι δροσερά τα κρασιά. Και πατούσαν οι άνθρωποι, όσοι μπήκαν μέσα. Ιταλοί ήταν; Ντόπιοι ήταν; Αυτοί που γύρισαν πρώτοι πρώτοι; Όπως και να έχει αυτοί που μπήκαν μέσα θα σκέφτηκαν «Κάτι θα βρούμε να πάρουμε...». Το σπίτι ήταν λεηλατημένο, δεν υπήρχε τίποτα..... Και εμείς είχαμε κολλήσει και ψείρες από εκεί που πήγαμε όλοι μαζί στην Άι Σωτήρα και κοιμηθήκαμε, πρόσφυγες και ντόπιοι, ευκατάστατοι και φτωχοί. Είχαμε ψείρες όταν γυρίσαμε. Στο σπίτι δεν υπήρχε σαπούνι, τίποτα. Δεν υπήρχε απολύτως τίποτα μες στο σπίτι... Μερικά πράγματα που τα είχαν κρύψει οι γονείς, δηλαδή κάτι στρωσίδια που τα είχε κρύψει η μαμά μου σε έναν κάδο, μεγάλο βαρέλι που βάζουν το κρασί, τον οποίο δεν τον χρησιμοποιούσαμε. Κατά τα άλλα, τίποτα.... Τα ωραία μας φορεματάκια δεν ήταν.... Τα ωραία μας παλτουδάκια δεν ήταν.... Άδειο το σπίτι..... Τις πιο πολλές ψείρες τις είχε η Άννα, η αδελφή μου, η οποία είχε πολλά μαύρα μαλλιά και την κυνηγούσαν. Εγώ δεν είχα πολλά μαλλιά, ήμουν λίγο έτσι καστανή και δεν με κυνηγούσαν. Λοιπόν τώρα τι να κάνουν οι γονείς; Ο πατέρας μου ο καημένος, πού θεωρούνταν άρχοντας, έφαχνε να βρει κανένα καλούπι σαπούνι, να μας πλύνει να μας ξεψειρίσει η μαμά μας. Και

πάει και δανείστηκε ένα καλούπι σαπούνι. Κι ο κόσμος μάζευε σιτάρι από κάτω στους δρόμους και μερικοί Κονιτσιώτες, που είχαν κρυφτεί κοντά, γύρισαν νωρίς και βρήκαν στην αγορά πράγματα πεταμένα, έξω από τα μαγαζιά και τα μάζεψαν.

Υπήρχε ο θρύλος ότι μες στο σπίτι, στο Φλωραϊκό θα βρουν πολύ χρυσό. Οι πρόγονοι, οι Φλωραίοι ήταν σαραφήδες, κάτι σαν τραπεζίτες σήμερα. Είχαν σφραγίδα που έγραφε τραπεζίτης, είχαν τσεκ. Έκαναν δηλαδή τον μεσολαβητή. Όταν ένας ήθελε να στείλει χρήματα από την Ρουμανία στην οικογένειά του στην Κόνιτσα, μεσολαβούσαν εκείνοι. Όπως είναι η τράπεζα σήμερα, τέτοιο πράγμα. Για αυτό είχαν αυτά τα τσεκ, που ήταν σαν μπλοκ ολόκληρο και είχαν την σφραγίδα τους κλπ. Και είχαν πάρα πολλά χαρτιά. Αυτά όμως τα χαρτιά, τα είχαν σκορπίσει όλα αυτοί που μπήκαν ύστερα. Δε νομίζω ότι τα κάνανε οι Ιταλοί, αλλά μάλλον άλλοι. Και έφαχναν, γιατί υπήρχε ο θρύλος ότι οι Φλωραίοι έχουν πολύ χρυσό, αλλά αυτή ήταν ακριβώς η δουλειά τους. Ήταν η εποχή τέτοια τότε, πριν από τα χρήματα, γίνονταν όλες οι συναλλαγές με χρυσό. Και μου έλεγαν και τα νεότερα χρόνια ότι ο τάδε έλεγε, ότι ο παππούς σου μετρούσε και τις λίρες. Τις μετρούσε γιατί ήταν η δουλειά του. Θα του έλεγαν «Θέλω εγώ να στείλω τόσες λίρες εκεί ή έλαβα τόσες, τις πήρες; ήρθανε; Μέτρα τες». Για αυτό έφαχναν τώρα, για το χρυσό, που χρυσός δεν υπήρχε, βρήκαν όμως τα χαρτιά, ό,τι βρήκαν τέλος πάντων. Τα μεν χρήσιμα πράγματα, ρούχα και ό,τι άλλο τα πήρανε, τα χαρτιά τι να τα έκαναν; Τα πέταξαν κά-

τω. Έμπαιναν μες στο κρασοκάτωγο να δουν τι ήταν, πατούσαν τις λάσπες από το κρασί, αφού είχαν ανοίξει τους κάδους κι είχε χυθεί όλο στο χώμα και πατούσαν τα χαρτιά, και όλα τα χαρτιά αυτά ήταν λασπωμένα. Οπότε η μαμά μου τα μάζεψε και τα έκαψε. Και δυστυχώς πάνε. Δεν έμεινε τίποτα. Ας τα είχαμε, και ας ήταν και λασπωμένα, μπορεί να ήταν ένα σημαντικό αρχείο για την ιστορία της Κόνιτσας σήμερα.

Εμείς φτάσαμε, πώς φτάσαμε και τι βρήκαμε....., αλλά η γιαγιά η κυρά-Καλλιόπη Παπακώστα, ο αδελφός της ο Σπύρος ο Ντόβας και η συμπεθέρα η Αμαλία η Τσίπη, είχαν απομείνει στο Λεσκοβίκο. Οπότε, κάποια μέρα επέστρεψε από τα Γιάννενα και ο θείος ο Γιώργος ο Ντόβας, ο ξάδελφος της μαμάς μου με τη γυναίκα του και λέει «Πού είναι οι γέροι»; «Τους γέρους τους αφήσαμε στο Λεσκοβίκο». «Θα πάμε εμείς να τους πάρουμε». Και πήρανε άλογα, ή από εδώ ή από εκεί, για να τους φέρουν. Ο θείος ο Γιώργος, η θείτσα η Κούλα και ο θείος ο Ναπολέων πιστεύω θα πήγανε. Αλλά το “ωραίο” είναι ότι κάπου, όταν πέρασαν τα σύνορα, στο Μπουραζάνι, εμφανίστηκαν αεροπλάνα και έπρεπε να κρυφτούν, γιατί δεν ήξε-

ραν τι αεροπλάνα είναι αυτά. Ιταλικά προφανώς θα ήταν. Και έπρεπε να κατεβούν και από τα ζώα οι γέροι για να κρυφτούν κάπου, να μην δίνουν στόχο. Αλλά η γιαγιά μου δεν ήθελε να κατεβεί. «Όχι, να σ' πάρω το κακό, καλά είμαι εγώ εδώ, δεν κατεβαίνω», έλεγε, όπως μου διηγόταν η θείτσα η Κούλα. Δεν ξέρω τελικά αν κατέβηκε και τι έγινε. Έτσι έκανε και ο συνταγματάρχης Φριζής. Ο Φριζής έτσι σκοτώθηκε. Ήταν καβάλα στο άλογο και του έλεγαν όλοι κατέβα από το άλογο, και έλεγε, δεν τους κάνω την χάρη. Οπότε του έρχεται ένα βλήμα και πάει. Ήταν και ο Βασιλάκης εκεί πέρα, αυτός ήξερε πού είναι θαμμένος και το έδειξε στο γιό του και τον βρήκανε. Τέλος πάντων ήρθε και η γιαγιά και ο μπαρμπα-Σπύρος -μπάμπα-Σπύρο τον λέγαμε- και η συμπεθερά η Αμαλία στην Κόνιτσα. Αυτοί πήγανε στο Ντοβεϊκό οι δυο. Η γιαγιά όμως ήρθε στο σπίτι, γιατί ο θείος ο Ναπολέων ήταν ακόμα στρατιώτης στον πόλεμο και μοναχή δεν μπορούσε να μείνει στο Παπακωσταϊκό. Και τότε ήταν που τη χαρήκαμε την αγαπημένη μας γιαγιά, την κυρα-Καλλιόπη, τον άγιο αυτόν άνθρωπο, για αρκετό καιρό.

Ύψιστη Τιμή

του Ηλία Ανδρέου

Ύστερα από αγώνα δυο δεκαετιών και πλέον ο περικαλλής, ο ιστορικός, ο πανθομολογουμένως υποβλητικός Ιερός Ναός της Αγίας Παρασκευής Παλαιοσελίου, ο γνωστός για την απόκλισή του από την κατακόρυφο στέλνει μήνυμα αισιοδοξίας στην απέναντι καστροπολιτεία της Τύμφης πώς και αυτός ανά τους αιώνες θα δέχεται τα ανεμοβρόχια και τις βροντές, τα αστροπελέκια, το χιόνι και το χαλάζι αλλά και το καθημερινό καιρέτισμα του ανατέλλοντος ηλίου μέσα από τα πανύψηλα πεύκα του “Γιουλτουβιάνου” (τοποθεσία στα ανατολικά-βλάχικη λέξη) με πιθανή παραπομπή στον Άγιο – Ιωάννη)

Ο Ιερός Ναός της Αγίας Παρασκευής αισιοδοξεί πως θα μακροημερεύσει με την έκδοση της υπ’ αριθ. ΥΠΠΟΑ/497149/351505/6044/2253/14.9.2020 απόφασης με την οποία κηρύχθηκε Μνημείο. Μέγιστη τιμή για το χωριό μας το Παλαιοσέλλι, για τους απανταχού Παλαιοσελλίτες. Ύψιστη επιβράβευση του Μακαριστού Κτήτορος Ιερομονάχου Ιωακείμ και αδελφών οι οποίοι από τας αιωνίους μονάς μας καλούν στον αγώνα τον καλόν, στον αγώνα διακονίας του Ιερού Ναού της Αγίας Παρασκευής. Τέλος καλούν την κάθε γενιά να αγωνίζεται ενάντια στην ερήμωση του χωριού και να τελούν εντός του Ιερού Ναού τις κεκανονισμένες Θείες Λειτουργίες. Επ’ ευκαιρία της ανακήρυξης του Ιερού Ναού ως Μνημείου είμαστε υποχρεωμένοι να υποβάλουμε τις ευχαριστίες του Εκκλησιαστικού Συμβουλίου και των Ενοριτών: Στην αξιότιμη

Υπουργό Πολιτισμού Λίνα Μενδώνη και τον Συνεργάτη αυτής κ. Σταμάτη Μπονάτσο. Αγαπητέ Περιφερειάρχη Ηπείρου το Παλαιοσέλλι «ΑΕΙ ΕΥΓΝΩΜΟΝΕΙ».

Θερμές ευχαριστίες επίσης στον βουλευτή Γ. Αμυρά για την παρέμβασή του στην Αξιότιμη Υπουργό. Τέλος θερμότερες ευχαριστίες στους εντιμότατους υπαλλήλους - στελέχη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων πρώην Δ/ντή κ. Σουέρεφ, την αρχαιολόγο κ. Αθηνά Ζωγάκη και την προϊσταμένη Βυζαντινών Αρχαιοτήτων Ειρήνη Καλογιάννη την κ. Μέλο Γ. τους Αρχιτέκτονες-Μηχανικούς της Περιφέρειας Ηπείρου Ελένη Νικολού, την κ. Μαντζίλα και τον Αργύρη Νάκο και τους λοιπούς που κατά καιρούς επισκέφθηκαν τον Ιερό Ναό. Τέλος θερμές ευχαριστίες προς την «εκ χιονάδων» για τη φιλοξενία.

Έχοντας στα χέρια μου το αριθμ. 601/24-9-2019 φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως καταθέτω το σκεπτικό της απόφασης: χαρακτηρίζουμε ως μνημείο τον Ιερό Ναό Αγίας Παρασκευής στο Παλαιοσέλλι Δήμου Κόνιτσας Περιφερειακής Ενότητας Ιωαννίνων Περιφέρειας Ηπείρου, διότι αφενός μεν αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα από τοπολογικής και ρυθμολογικής άποψης της εκκλησιαστικής αρχιτεκτονικής της τελευταίας περιόδου της Οθωμανικής κυριαρχίας στην Ήπειρο αφετέρου διαθέτει αξιόλογο ξυλόγλυπτο τέμπλο και αγιογράφηση έργο Χιοναδιτών ζωγράφων που έφτασαν στην περιοχή κατά την ίδια περίοδο.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΝΤΟΠΙΩΝ ΕΥΕΡΓΕΤΩΝ

Με την παρουσίαση του Γεωργίου υιού του Χρήστου κλείνει το κεφάλαιο στην μεγάλη και επιφανή των Παπαχρησιδίδη οικογένεια η οποία αποτελεί μία διαχρονική τιμή για το χωριό μας το Παλαιосέλλι, τόπο καταγωγής της. Δεν είχα την αγαθή τύχη να γνωρίσω το σύνολο των μελών της πολυπληθούς αυτής οικογένειας. Γνωρίζοντας όμως τον Γεώργιο και

την αδελφή του κ. Άννα Παπαχρησιδίδη-Ρεμπέλη σύζυγό του αείμνηστου εκλεκτού καθηγητή μας Νικολάου είναι σαν να γνώρισα και τα λοιπά μέλη. Το πρόσωπό του αντανakλούσε τις αρετές, τα χαρίσματα και τα προτερήματα της όλης οικογένειας.

Ο κυρ-Γιώργης, όπως ήταν η τυπική προσφώνηση, είχε και αυτός ξενιτευτεί στις Ηνωμένες Πολιτείες. Επανήλθε το 1954 στην Κόνιτσα όπου ανέπτυξε επιχειρηματικές δραστηριότητες με το μονοπώλιο και με πρατήριο πώλησης υγρών καυσίμων στο επάνω μέρος του οικοπέδου που δόθηκε από τον Μιχαήλ για την ανέγερση του Ιερού Ναού Αγίου Κοσμά. Η φωτογραφία στο προηγούμενο τεύχος αποτυπώνει ακριβώς

την εκσκαφή του πρατηρίου. Ο αρχιμάστορας Α. Τσιαλογιάννης με την βαριοπούλα σπάει τσιμέντο όπου ήταν εγκλωβισμένες οι δεξαμενές των καυσίμων. Ανυπόκριτα ευγενέστατος και προσηνής ήταν μία εμβληματική προσωπικότητα της αγοράς. Με την συνταξιοδότησή του στο καφενείο του Ζακόπουλου, παλαιά Γεράση, συγκέντρωνε γύρω του στον πρωινό

καφέ αρκετούς δεδομένου ότι ήταν εξέχων συζητητής. Η ευγένεια της ψυχής του τον οδήγησε αφιλοκερδώς επί έτη να προσφέρει τις υπηρεσίες του στη λογιστική εξυπηρέτηση του Γηροκομείου της Μητρόπολης «Η Θεοτόκος» δημιούργημα του Μακαριστού Σεβαστιανού. Σήμερα το ως άνω Γηροκομείο σχεδόν έχει ανακαινιστεί εκ θεμελίων, πολύ σπουδαία παρέμβαση άγνωστων φιλόanthρωπων ψυχών, πλην όμως αυτό το σπουδαίο φιλανθρωπικό ίδρυμα χρειάζεται και τη δική μας συμπαράσταση. Μετά τον πρωινό του καφέ στην αγορά με το αναγκαίο φάκελο υπό μάλης «παραλιακά» τρόπος του λέγειν, ο δρόμος προς τον Ιερό Ναό Αγίου Νικολάου ανηφόριζε για το γη-

ροκομείο αδιαλείπτως καθ' όλη την εβδομάδα. Στην εποχή μας και μάλιστα σε υψηλό επίπεδο διανόησης (Φράνσις, Φουκουγιάμα κ.α.) γίνεται συζήτηση για απώλεια ταυτότητας του κάθε ατόμου και αναζήτηση μιας νέας τόσο σε επίπεδο κρατών - και γενικά σε πλανητικό επίπεδο.

Η ερήμωση της υπαίθρου και η συνακόλουθη αστυφιλία, η παγκοσμιοποίηση, η μετανάστευση πληθυσμών δημιούργησαν εκατοντάδες χιλιάδες «πλάνητες» κάτι ανάλογο με τους «περιπλανώμενους Ιουδαίους» οι οποίοι όμως παρά την Ιερά Εξέταση, το Ολοκαύτωμα και τις διώξεις κράτησαν την ταυτότητά τους έχοντας υψηλό ποσοστό διανοουμένων από συγγραφείς, μουσικούς, πολιτικούς και επιστήμονες κάθε κλάδου. Η οικογένεια Παπαχρησιδίδη ήταν μία κλασική αντιπροσώπευση της ταυτότητας της εποχής του μεσοπολέμου και της μετ' αυτήν εποχής που διήρκησε μέχρι τη δεκαετία του 1970, δεκαετία της πετρελαϊκής κρίσης και έναρξη της παγκοσμιοποίησης. Ο καθείς μπορεί να θέσει το ερώτημα και ποια ήταν τα στοιχεία αυτής της ταυτότητας. Πιστεύω ακράδαντα πως αυτή η ταυτότητα ήταν μία σύνθεση αγάπης προς την ιδιαίτερη μικρή πατρίδα και προς τη μεγάλη Πατρίδα του Όλου, ειλικρινή Χριστιανική Πίστη αμόλυνη από το σημερινό στείρο ευσεβισμό, και τέλος οικογενειακή συνοχή και σεβασμό στην παράδοση.

Ίσως εδώ γίνουν κάποιες πονηρές σκέψεις για το τρίπτυχο, Πατρίδα-Θρησκεία-Οικογένεια αλλά μην εισέρχεστε εις πειρασμό γιατί αποδεδειγμένα αυτό το τρίπτυχο κράτησε όρθια την Ελλάδα η οποία μεγαλούργησε και μην ξεχνάμε πως η Κόνιτσα έχει ελεύθερο βιο μόλις 107 χρόνια. Οι Γόνι της οικογένειας Παπαχρησιδίδη πορεύτηκαν στον βιο τους συνοδευόμενοι από αυτό το τρίπτυχο. Επέστρεψαν από τις Ηνωμένες Πολιτείες για να συνεισφέρουν στον αγώνα απελευθέρωσης της Ηπείρου. Τέλος σε μία αρμονική σύζευξη της Χριστιανικής Ηθικής και των λαϊκών παραδόσεων έριξαν βλέμμα ευσπλαχνίας προς τον εμπερίστατο συνάνθρωπο. Σήμερα αυτή η ταυτότητα παρουσιάζει ρωγμές, χλωμιάζει και ξεθωριάζει. Στον ορίζοντα επικρατεί νεφέλωμα το οποίο αδυνατεί μία καινούργια ταυτότητα να διασκορπίσει.

Τα πάντα κυριαρχούνται από την τρίτη βιομηχανική επανάσταση με προπομπό την τεχνητή νοημοσύνη, η οποία καλείται να δείξει το πρόσωπό της, θα είναι πρόσωπο ελευθερίας ή σκλαβιάς του ανθρώπινου γένους;

Αν συμβεί το δεύτερο, οι μικρές κοινωνίες θα διασωθούν επιστρέφοντας στην αρχέγονη ταυτότητα της Πατρίδας - Έθνους της Οικογένειας - της Λαϊκής Παράδοσης.

Ηλίας Ανδρέου

Φίλε του περιοδικού θυμήσου, έστειλες τη συνδρομή σου;

Η ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΟΝΙΤΣΑΣ
ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 1821

Χαρίλαος Γ. Γκούτος

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

2. Οἱ μουσουλμάνοι τῆς Κόνιτσας. Εἶχαν καταγωγή μερικοί ἄλβανική καί μερικοί ἑλληνική, ἦσαν τότε λιγότεροι ἀπό τούς χριστιανούς τῆς κώμης καί συγκροτοῦσαν χωριστή κοινότητα. Ἐπί Ἀλῆ πασᾶ, πολλοί ἀπό αὐτούς διορίσθηκαν σέ δημόσιες θέσεις ἐκτός τῆς ἐπαρχίας ἢ ἔγιναν τσιφλικάδες ἢ ἔμμισθοι προστάτες σέ χωριά τῆς ἐπαρχίας, ἀλλά τό 1820 αὐτομόλησαν στούς σουλτανικούς καί διαδραμάτισαν ἀκολουθῶς σημαντικούς ρόλους στό πασαλίκι ἢ στήν ἐπαναστατημένη Ἑλλάδα, ὅπως συνέβη στίς ἐξῆς περιπτώσεις μεταξύ ἄλλων. Ὁ *Σουλεϊμάν Κονίτσας* παρέμεινε μουσελίμης (διοικητής) τοῦ καζᾶ, ἦταν φίλος τοῦ Κιουταχῆ καί ἀναπλήρωσε τόν Ὁμέρ Βρυώνη στήν θέση τοῦ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων κατά τά ἔτη 1822-24 σποραδικά. Ὁ *Ἰσμαήλ Κονίτσας* ἔγινε ἀναπληρωτής τοῦ μουσελίμη τῶν Ἰωαννίνων (1823), ὅπως καί ὁ *Λιατίφ ἐφέντης* (1829-30), καί πολέμησε στήν Δυτική Ἑλλάδα. Ὁ *Χουσεῖμ Νταλμάν* ἔγινε στενός συνεργάτης τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη καί ὑπομισθωτής δημοσίων προσόδων. Ὁ *Σιλιχτάρης Μπότας* ἐκμεταλλευόταν χωριά τῆς ἐπαρχίας ὡς τσιφλικᾶς ἢ ὡς ἔμμισθος προστάτης, πολέμησε τούς Ἑλληνας στήν Θεσσαλία (1823), διορίσθηκε διοικητής Τρικάλων καί Ἀγράφων (1825-27) καί δερβέναγας τοῦ πασαλικοῦ Ἰωαννίνων (1829), ἐπιδίωκε νά ἀναγνωρισθεῖ ὡς ἀρχηγός τῶν Ἀλβανῶν πρὸς ἀνεξαρτητοποίησή τους, γι' αὐτό συχνά δέν πειθαρχοῦσε στόν Κιουταχῆ, ἐπιχείρησε δέ, ἀνεπιτυχῶς, νά κυριεύσει τήν Μεσογέφυρα γιά νά μπορέσει νά ἐξουσιάσει τήν Ἠπειρο (1829). Ὁ *Ἀσλάν Μπουτσε* πολέμησε στήν Νάουσα (1822), στό Τρίκερι (1823), στό Μεσολόγγι 1825), στήν Ἀθήνα (1826) καί στά Κράβαρα (1828), διορίσθηκε διοικητής τῆς Λαμίας καί τῆς Ὑπάτης (1826) καί ὀδήγησε στρατό 7.000 ἀνδρῶν ἀπό τήν Ἀθήνα μέχρι τήν Πέτρα Βοιωτίας, ὅπου ὑπέγραψε τήν ἑλληνοτουρκική συνθήκη τῆς 13.9.1829. Πρὸς ἐγγύηση τῆς συνθήκης αὐτῆς δόθηκε ὡς ὄμηρος στούς Ἑλληνας ὁ Κονιτσιώτης *Νουρεντίν ἀγάς* πού ὑπῆρξε συνεργάτης τοῦ Κιουταχῆ. Στήν Ἑλλάδα πολέμησε καί ὁ *Σουλεϊμάν Σίσκο*. Διορίσθηκαν: ὁ *Γιουσούφ Δερβένης* διοικητής τοῦ Λιδωρικοῦ (1826) καί ὁ *Ταχήρ Κονίτσας* φρούραρχος στό Τρίκερι (1826-27)¹⁶.

Οἱ χριστιανοί κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας πού τυχόν θά πρωτοστατοῦσαν γιά ἐτοιμασία

16. Γιά τά παραπάνω, βλ. *Γκούτος*, *Ἀπό τήν ἱστορία...* 494, 508, 517-8, 475, 477, 479, 459-461, 465, ἐφημ. «Ἔθρα», φ. τῆς 11.8.1829. Γιά τόν Ταχήρ, βλ. *Ι. Βασδραβέλλης*, εἰς *Μακεδονικά*, τ. 1940 101, 104.

έπαναστάσης θά έπρεπε νά συναντῶνται κρυφά πρὸς συνεννόησή τους ὄχι στήν Κόνιτσα, ὅπου θά γίνονταν ἀντιληπτοί ἀπό τούς μουσουλμάνους της, ἀλλά σέ κάποιο ἀπό τά λίγα χωριά της, στά ὁποῖα δέν διέμεναν σουμπασηδες τῶν τσιφλικάδων ἢ τῶν ἔμμισθων προστατῶν, ὅπως ἔπραξαν τό 1797 ἑπτά προεστοί καί δύο ὄπλαρχηγοί πού συναντήθηκαν στήν Μόλιστα καί συμφώνησαν ὅτι μποροῦν νά στρατολογήσουν 4.000 ἄνδρες τῆς ἐπαρχίας ἂν ἡ Ἡπειρος, ἡ Θεσσαλία καί ἡ Δ. Μακεδονία ἐξεγερθοῦν¹⁷. Ὅμως τώρα, ἂν ἡ ἐπανάσταση ἦταν δυνατόν νά ἐτοιμασθεῖ καί ἂν ἐπραγματοποιεῖτο, οἱ μουσουλμάνοι Κονιτσιῶτες ἀξιωματοῦχοι τοῦ πασαλικιοῦ θά φρόντιζαν νά ἀποσταλθοῦν στήν ἐπαρχία στρατεύματα, ἰδίως γιά νά προστατεύσουν στήν Κόνιτσα τούς συγγενεῖς καί φίλους τους μουσουλμάνους.

3. Προεστοί. Οἱ χριστιανοί προεστοί τοῦ καζᾶ τῆς Κόνιτσας καί τῶν χωριῶν της δέν ἐπιχείρησαν νά ὑποκινήσουν τούς κατοίκους σέ ἐξέγερση κατά τά ἔτη 1821-29 (ἴσως ἐπειδή θεωροῦσαν τήν ἐξέγερση ὡς ἀνέφικτη ὑπό τίς ὑπάρχουσες συνθήκες ἢ ὡς ἀσύμφορη γιά τούς ἴδιους) καί ἐξακολούθησαν νά συνεργάζονται μέ τίς κρατικές ἀρχές ὅπως προγενέστερα. Τοῦτο προκύπτει ἀπό τίς ὡς ἄνω ἐπιστολές τοῦ Κιουταχῆ, ἀλλά καί ἀπό τίς ἀκόλουθες πληροφορίες γιά τίς δραστηριότητες τῶν κυριότερων ἀπό αὐτούς. Ὁ Βουρμπιανίτης *Κώστας Γραμματικός*, ἀφοῦ ἐγκατέλειψε τόν Ἀλῆ πασᾶ, ἔγινε γραμματέας τοῦ Ὁμέρ Βρυώνη διοικητή τοῦ πασαλικιοῦ (1822-24) καί ἔπειτα προεστός τοῦ χωριοῦ του, συνέχισε δέ νά εἶναι ὑπομισθωτής δημοσίων προσόδων, τσιφλικᾶς καί τοκιστής. Ὁ γραμματισμένος Πυρσογιαννίτης *Ἰ. Σούρλας* (τοῦ ὁποίου ὁ πατέρας ἦταν φίλος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ) ἔγινε προεστός τοῦ χωριοῦ του καί τοῦ καζᾶ, τσιφλικᾶς καί τοκιστής. Ὁ *Δημ. Λιάμπεης*, φίλος τοῦ Ἀλῆ, διετέλεσε προεστός τῆς Κόνιτσας (1823) καί τοῦ καζᾶ (1824, 1827). Ὁ *Παν. Σκουμπουρδῆς* συνεργάσθηκε μέ τόν Πασόμπεη (1820), ὡς προεστός τοῦ καζᾶ μᾶλλον, ἐνῶ τά τέκνα του μετοίκησαν στήν Λαμία, ὅπου εἶχαν τσιφλίκια. Ὁ ἀδελφός του *Χριστόδουλος* ἔγινε προεστός τῆς Κόνιτσας (1824) καί ἐπισκεπτόταν τήν Αἴγινα (1828). Ὁ Στρατσιανίτης *Χρ. Πρωτόπαπας* διετέλεσε προεστός τοῦ καζᾶ (1827-29) καί λογιστικός σύμβουλος τοῦ Σιλιχτάρη Μπότα (1829). Ὁ *Γ. Σδοῦκος* παρέμεινε προεστός τοῦ χωριοῦ του Λούψικο, τό ὁποῖο εἶχε ἀποτσιφλικοποιηθεῖ παλαιότερα μέ ἐνέργειές του¹⁸.

4. Καπετάνιοι. Κατά τά ἔτη 1820-29, ὁ καζᾶς τῆς Κόνιτσας ἀνήκε στό ἄρματολίκι Γρεβενῶν, Ἀνασελίτσας καί Κόνιτσας. Καπετάνιος ἦταν ὁ *Γιαννούλας Ζιάκας*, ὁ ὁποῖος ἐπιχείρησε ἀσυντόνιστα νά ἐτοιμάσει ἐξεγέρσεις, ἀλλά προδόθηκε

17. Βλ. *Γκοῦτος*, ὀ.π. 337.

18. Αὐτόθι, 415, 419, 420, 400, 359, 262 καί Οἱ οἰκισμοί... 35, 71, 85, 97.

από προεστούς και έπειτα (1821) συνεργάστηκε με τον Χουρσίτ πασά. Τον διαδέχθηκε (1827) ο αδελφός του Θεόδωρος, ο οποίος όμως ενεργοῦσε κυρίως ληστείες σε βάρος μουσουλμάνων και χριστιανῶν και δέν ὑποκίνησε ἐξεγέρσεις¹⁹. Τό ἴδιο συνέβη και μέ τρεῖς γηγενεῖς ὄπλαρχηγούς: Ὁ Γεώργιος Δερβένας, καταγόμενος ἀπό τό Δερβένι τῆς Κόνιτσας, τό 1821 ἔγινε λήσταρχος και ἔμμισθος προστάτης στίς περιοχές Γρεβενῶν, Κόνιτσας και Ζαγορίου, ἔπειτα δέ διορίστηκε καπετάνιος ἀρματολός στίς περιοχές Κόνιτσας και Σαμαρίνας γιά νά παύσει τίς ληστείες, ἀλλά τίς συνέχισε, γι' αὐτό ὁ μουσελίμης ἔστησε ἐνέδρα και τόν σκότωσε. Ὁ Καραγιῶργος Φουρκιώτης ἦταν «κλεπτάρχης και ἀκολουθῶς ὄπλαρχηγός ἐν τῇ χώρα τῆς Κονίτσης, σύγχρονος και φίλος τῶν Ζιακαίων», λήστευσε δέ μεταξύ ἄλλων τό Τσεπέλοβο (1826). Ὁ Λισκατσιῆς Θεοδόσης Χρήστου τό 1824 περίπου, ἐργαζόμενος ὡς ξυλουργός στό σπίτι ἐνός μπέη τῆς Κολώνιας, ἀπήγαγε τήν Ἑλληνίδα πού ὁ μπέης εἶχε φέρει ἀπό τό Μεσολόγγι ὡς σκλάβα του, τήν πῆγε στήν πατρίδα της και ἔπειτα ἔγινε ὄπλαρχηγός 300 παλληκαριῶν του στά λημέρια τῶν Ζιακαίων²⁰.

5. Ἐπίσκοποι. Στήν ἐπισκοπή Βελλᾶς και Κονίτσης, διετέλεσαν ἱεράρχες κατά μέν τά ἔτη 1818-22 ὁ Λεόντιος πού καταγόταν ἀπό τήν Ἀρτσίστα ἢ ἀπό τά Σουδενά, κατά δέ τά ἔτη 1822-42 ὁ Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος καταγόταν ἀπό τήν Νάξο, σπούδασε στήν Καπλάνειο Σχολή Ἰωαννίνων, ἔγινε ἐπίσκοπος «ἐπεμβάσει τοῦ Ἀλή πασά, παροραθέντων ἀξιωτέρων» και διέμενε συνήθως στά Γιάννενα. Ἀμφότεροι ἐλέγχθηκαν ἀπό τό Πατριαρχεῖο γιά ἀτασθαλίες τους, ἐπιβάρυναν τήν ἐπισκοπή μέ χρέη πρὸς ὄφελός τους και ἀπαιτοῦσαν ἀπό τούς κατοίκους νά τά ἐξοφλήσουν²¹. Δέν ὑπάρχει καμμία ἐνδειξη ἐνδιαφέροντός τους γιά ὑποκίνηση τῶν κατοίκων σέ ἐξέγερση.

Δ.- Δεινοπαθήματα στήν ἐπαρχία Κόνιτσας

1. Ὁ Κιουταχῆς ἔγραψε στόν κατῆ τῆς Κόνιτσας τό 1825: διέταξα νά μήν εἰσέρχονται στό βιλαέτι τῆς Κόνιτσας «Κολωνιάτες και ἄλλοι κακοί ἄνθρωποι» και σέ διατάσσω νά μεριμνᾶς νά στέλνονται ἀπό τόν μουσελίμη στούς προεστούς ὅσοι

19. Ἀπ. Βακαλόπουλος, ὄ.π. 582, Χ. Ἐννεσίλιδης, Ἡ Πίνδος και τά χωριά της, 1951 129-131, Γκοῦτος, ὄ.π. 291, 332. Ὑπαρχηγοί τοῦ Θ. Ζιάκα ἐνεργοῦσαν ληστείες στό Ζαγόρι (Λαμπρίδης, ὄ.π. τχ Θ' 48, 61, 63, Παπακώστας, ὄ.π. 38-40).

20. Βλ. ἀντιστοίχως: α) Γκοῦτος, ὄ.π. 346, 291 και τήν ἐκεῖ βιβλιογραφία. Κατά τόν Κασομούλη (Στρατιωτικά ἐνθυμήματα, Α' 1939 16), πρὸ τοῦ 1821 ἔδρασαν ὡς κλέφτες οἱ ἀδελφοί Ἀπόστολος και Γιάννης Δερβένης. β) Ἀραβαντινός, ὄ.π., τ. Γ' 309, Λαμπρίδης, ὄ.π. 63. Ἴσως ταυτίζεται μέ τόν Καραγιῶργο πού μνημονεύεται σέ ἔγγραφο τοῦ 1834 (βλ. Γκοῦτος, ὄ.π. 276). γ) Σούρλας, εἰς Ἡπειρ. Χρονικά, τ. 1941 169-180.

21. Βλ. Κορακίδης, Ἡ Βελλά τῆς Ἡπειρου, 1998 103-114, π. Γ. Παῖσιος, εἰς Ἡπ. Ἐστία, τ. 1967 455-460, Ἐλ. Νικολαΐδου, εἰς Ἡπειρ. Ἡμερολόγιο, τ. 1991 83, Γκοῦτος, ὄ.π. 438, 440, 214.

φύλακες ζητηθῶν ἀπό αὐτούς, ἂν αὐτοὶ πληρώνουν μηνιαίως 20 γρόσια γιὰ ἕκαστο φύλακα. Τό 1830 ἔγραψε ἀπό τήν Ἀνδριανούπολη στόν φίλο του Κώστα Γραμματικό: θά ἔλθω «νά βάλω εἰς τάξιν καλήν τά πράγματα καί νά δώσω μίαν γενικήν ἡσυχίαν πρὸς ὅλους τοὺς κατοίκους φουκαράδες αὐτῶν τῶν μερῶν [δηλαδή τῆς Ἡπείρου κλπ] διὰ νά ἡσυχάσουν ἀπό τα τοσαῦτα μεγάλα καὶ ἀνυπόφορα δεινά ὅπου ἔδοκίμασαν καί χάλια δοκιμάζουν τώρα τόσα χρόνια». Ὁ Λιατίφ Κονιτσιώτης, ἀναπληρωτῆς τοῦ Κιουταχῆ στό πασαλίκι, ἔγραψε τό 1830 ὅτι στό βιλαέτι ἔγιναν πολλά κακά καί ἄτοπα, φθορά καί χαλασμός του. Τό 1834 πέντε προεστοὶ ἔγραψαν ὅτι «εἰς τοὺς ἀπερασμένους χρόνους ὅπου ἦτον εἰς ἀνυποταγὴν τά μέρη τοῦτα, ἔτρεξαν πολλές καταχρήσεις, μεγάλα ἔξοδα καί πολλοὶ χαλασμοὶ εἰς τό βιλαέτι μας»²².

Ἀπό τά δεινοπαθήματα τῆς ἐπαρχίας γιὰ τά ὅποια γίνεται λόγος στίς ὡς ἄνω ἐπιστολές, γνωρίζω τά ἀκόλουθα: α) 1821-25, ὁ Γ. Δερβένας, ὁ ὁποῖος ἀρχικὰ ἦταν ἔμμισθος προστάτης καί λήσταρχος καί ἔπειτα ἔγινε καπετάνιος ἀρματολός, λεηλατοῦσε τήν ἐπαρχία ἂν δέν πληρωνόταν γιὰ ἀμφοτέρους τίς ιδιότητές του αὐτές. β) 1822 Μάιος, στήν Μόλιστα πέθαναν 22 ἄτομα ἀπό ἐπιδημία πανώλης, ἡ ὁποία μᾶλλον ἔπληξε καί τήν Βούρμπιανη καί ἄλλα χωριά. γ) 1823, καταστράφηκε ἡ Μπλίσδιανη ἀπό τοὺς Ἀλβανούς τσιφλικάδες τῆς ἐπειδὴ οἱ προεστοὶ τῆς ζήτησαν νά ἀναγνωρισθεῖ ἐλευθεροχώρι. δ) 1824, ὁ Σιλιχτάρης Μπότας, μέ ἀυθαιρεσίες του, ἔγινε ἔμμισθος προστάτης ἢ τσιφλικᾶς στά χωριά Φούρκα, Πυρσόγιαννη, Στράτσιανη, ἴσως καί σε ἄλλα. ε) Στήν Βούρμπιανη ὁ ἴδιος, ἐκδικούμενος τόν Κώστα Γραμματικό, ἔκαψε τά σπίτια του, ἄρπαξε τήν κινητὴ περιουσία του, σκότωσε τήν συζυγὸν του καί ἕναν ἀνεψιὸν του καί ἀπήγαγε τόν γιόν του. στ) 1826, ὁ μουχτάρης τοῦ Βιτισκοῦ καταδικάσθηκε σέ ἀπαγχονισμό λόγω ψευδορκίας του ἀπό τό ἱεροδικεῖο τῆς Κόνιτσας, ἀλλά, κατόπιν μεσολάβησης Κονιτσιωτῶν, ἡ ποινὴ μετατράπηκε σέ δεκαήμερη φυλάκιση καί σέ ἑκατὸ ραβδισμούς στά πέλματά του. ζ) 1826, οἱ δανειστὲς τῆς Μολυβδοσκεπάστης μονῆς καί τῆς μονῆς Γκούρας (Ὁστανίτσας) ἐγκαταστάθηκαν στά κτήριά τους ἀπαιτῶντας νά πωληθοῦν τά κτήματά τους, ἀκόμη καί οἱ ναοί, γιὰ νά ἐξοφληθοῦν τά χρέη τους. η) Τὴν 15.8.1828, στρατιωτικὸ τμημα κανονιοβόλησε τὴν μονὴ Γκούρας γιὰ νά σκοτώσει τόν ὀχυρωθέντα ἐκεῖ ἐπὶ 4 μέρες λησταντάρτη Ἀλῆκο Λιάμτσε καί ἡ μονὴ καταστράφηκε. θ) 1829 Ἰανουάριος, ὁ ἐνοριακὸς ναὸς τῆς Ἄνω Κόνιτσας πυρπολήθηκε ἀπό τόν λησταντάρτη Καπλάν Μπουῦτσε, μᾶλλον ἐπειδὴ οἱ Κονιτσιῶτες ἀρνήθηκαν νά τοῦ δώσουν τά χρήματα πού ἀπαιτοῦσε ὡς μισθοῦς τοῦ ἀσκεριοῦ του πού δέν τοῦ καταβλήθηκαν ἀπὸ τόν πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων²³.

---

22. Βλ. Γκοῦτος, ὄ.π. 262, 264, 263, 269.

23. Βλ. ἀντιστοίχως: α) Ἄνωτ. ὑπὸ Γ 4. β) Γκοῦτος, ὄ.π. 190, ὁ ἴδιος, Ἡ ἐπαρχία... 92. γ) Κ. Στεργιόπουλος, εἰς Ἡπ. Χρονικά, τ. 1937 243. δ) Γκοῦτος, Ἀπὸ τὴν ἱστορία... 459-460. ε) Αὐτόθι,

2. Ωστόσο, έχει γραφεί τό 1867 και τό 1889 ότι οί κάτοικοι τῆς Κόνιτσας, μετά τό 1821, υπέστησαν λιγότερα δεινά (προφανῶς ἐν συγκρίσει πρός ἄλλους Ἠπειρωτες), ὅτι γι' αὐτό μπόρεσαν νά συστήσουν ἀξιόλογη σχολή (τό 1823 μᾶλλον) καί ὅτι ἡ ἐπαρχία Κόνιτσας δέν ἐπιβαρύνθηκε τότε μέ ἀγγαρεῖς ὅπως τό Ζαγόρι, γι' αὐτό τά Ἄνω Σουδενά «αὐθορμήτως υπήχθησαν» σέ αὐτήν διοικητικῶς μέχρι τό 1827, ὅποτε οί προεστοί της ζήτησαν νά μὴν υπάγεται πλέον τό χωριό αὐτό στήν ἐπαρχία ἐπειδή συχνά δέν πειθαρχοῦσε στίς διοικητικές ἀρχές της²⁴. Ἀκόμη, παρά τά ὡς ἄνω δεινά, υπῆρχαν δυνατότητες, ὥστε, μεταξύ ἄλλων, νά κτισθοῦν ναοί στήν Σταρίτσανη (1822), στό Λισκάτσι (1823) καί στήν Βούρμπιανη (1824), νά κατασκευασθοῦν γέφυρα ξύλινη στόν Ἀῶο (1823) καί ὑδρόμυλος στό Γανναδιό (1827) καί νά ἱστορηθεῖ ἡ μονή Ἀγίου Νικάνωρος (1826)²⁵.

Βάσει τῶν προεκτεθέντων, συμπεραίνω ὅτι ἡ ἐπαρχία Κόνιτσας κατά τά ἔτη 1820-29 υπέστη λιγότερα δεινά, ἐν συγκρίσει πρός τίς γειτονικές της περιοχές. Καί τοῦτο ἐπειδή: α) δέν προκλήθηκαν σέ αὐτήν οί κακοπάθειες πού συνέβησαν στίς περιοχές πού ἐπαναστάτησαν, β) ὡς νομοταγῆς, εἶχε τήν προστασία καί βοήθεια τοῦ Κιουταχῆ, ἴσως καί τῶν Κονιτσιωτῶν μουσουλμάνων πού κατεῖχαν ὑψηλές θέσεις στό πασαλίκι, γ) γιά τήν προστασία της ἀπό ληστες καί ἄλλους ἐπιδρομεῖς, υπῆρχαν πολλοί κάτοικοί της ὀπλοφόροι (κατωτ. ὑπό Ε'), καθῶς καί ἔμμισθοι φρουροί, οί ὁποῖοι, κατά διαταγή τοῦ Κιουταχῆ, διορίζονταν μετά ἀπό αἰτήσεις τῶν προεστῶν, δ) λειτουργοῦσε ἡ ὁμοσπονδία κοινοτήτων τῆς ἐπαρχίας καί οί γενικοί προεστοί μπόρεσαν νά ἀντιμετωπίσουν κάμποσα ζητήματα τῆς ἐπαρχίας, ἰδίως φορολογικά, παρά τίς ἰδιοτροπίες τῶν προεστῶν τῆς Κόνιτσας²⁶, ε) μερικοί κάτοικοι ἀπέφυγαν τά δεινά ἐκπατριζόμενοι.

Ε.- Γηγενεῖς πού πολέμησαν ἐκτός τῆς ἐπαρχίας

Στήν ἐπαρχία Κόνιτσας, πρὶν ἀπό τό 1821 ἤδη, πολλοί ἀπό τούς ἄνδρες της ὀπλοφοροῦσαν καί ἐθεωροῦντο «ἀτίθασσοι καί ἀνυπότακτοι» ὅπως οί προεστοί της. Τό 1823 ὁ Ψαλίδας ἔγραψε ὅτι τά χωριά της «εἶναι γερά στά ἄρματα». Κατά τόν Φάνη Μιχαλόπουλο, «στους καταλόγους τῶν ἀγωνιστῶν, πού σώζονται στά Ἀρχεῖα τοῦ Ἀγῶνος, πολλοί Κονιτσιῶτες φέρονται εἴτε πῶς ἔπεσαν σέ διάφορες μάχες, εἴτε πῶς

423. στ) Ἠπειρ. Ἐστία, τ. 1970 555. ζ) Λαμπρίδης, ὁ.π., τχ ΣΤ 42. η) Γκοῦτος, ὁ.π. 471. θ) Αὐτόθι, 469.

24. Βλ. ἄνωτ. σημ. 3.

25. Γκοῦτος, Οἱ οἰκισμοί... 115, 76, 92, 51, ὁ ἴδιος, Ἀπό τήν ἱστορία... 534, ὁ ἴδιος, Ἡ ἐπαρχία... 111.

26. Βλ. Γκοῦτος, Ἀπό τήν ἱστορία... 259-260, 268-271.

πήραν μέρος κατά την Έπανάσταση»²⁷.

Από τούς αγωνιστές αυτούς, γνωστοί μας είναι οί έξής: α) Δημ. "Υπατρος, Φουρκιώτης: ήταν μέλος τής Φιλικής Έταιρείας, τό 1820 δολοφονήθηκε στήν Νάουσα έρχόμενος από τήν Βεσσαραβία. β) Νίκος Τσάκας, Κονιτσιώτης: διετέλεσε σωματάρχης τοῦ Καραϊσκάκη καί τοῦ Ί. Ράγκου, πολέμησε στήν Εὐρυτανία, στό Μεσολόγγι, στήν Αθήνα καί άλλοῦ, τό 1825 προβιβάσθηκε σέ χιλίαρχο. γ) Παν. Χρησιτίδης, Σταριτσιώτης: ήταν γραμματέας τοῦ όπλαρχηγοῦ Δήμου Τσέλιου, τό 1834 όνομάσθηκε πενήνταρχος ταξιάρχης. δ) Μήτσης Λέζης ἢ Καραμήτσης, Βουρμπιανίτης: πολέμησε, μαζί μέ τά παλληκάρια του-συγχωριανούς του Καραπούλιο, Χρ. Ζούμη, Ί. Σαμαρᾶ καί Κύρκα, στίς έξεγέρσεις τής Νάουσας καί τοῦ Κολινδροῦ (1822), ώς ύπαρχηγός τοῦ Διαμαντῆ, καί ἔπειτα στό Μεσολόγγι, νυμφεύθηκε ἀδελφή τῶν Ζιακαίων. ε) Ί. Στρικτούρας, Καντσιώτης: προσκαλεσμένος από τόν Μάρκο Μπότσαρη μαζί μέ τόν Έφταχωρίτη ἀρχηγό του Νικ. Γκολέτση, πήγε στό Μεσολόγγι κρυφά ώς καπετάνιος 300 συγχωριανῶν του, μᾶλλον μαζί μέ τούς Κερασοβίτες πού λέγεται ότι πολέμησαν ἐκεῖ. στ) Νικόλαος, Καστανιανίτης, πρώην γραμματικός τοῦ Ἀλῆ πασᾶ: πολέμησε στό Μεσολόγγι. ζ) Σωτ. Μπεηζαδές, Βουρμπιανίτης: κατά τά ἔτη 1821-29 πολέμησε στήν περιοχή τοῦ Βάλτου μαζί μέ συγχωριανούς του, ἔγινε καπετάνιος, ἀγωνίσθηκε ἔπειτα στό Μεσολόγγι, τραυματίσθηκε στήν Βόνιτσα. η) Ί. Δέλκος, Πληκαδίτης: πολέμησε στό Μεσολόγγι μαζί μέ ἄλλους δύο τουλάχιστον συγχωριανούς του. θ) Γ. Μπίλης, από τό Δερβέني: στρατολογήθηκε από τουρκαλβανούς, ἀλλά όταν ἔφθασε στό Μεσολόγγι αὐτομόλησε στούς Έλληνες. ι) Δέκα Σταριτσιῶτες οἰκοδόμοι ἄφισαν τίς ἐργασίες τους στό Ἅγιο Όρος γιά νά μετάσχουν στόν Ἀγώνα (οἱ 8 σκοτώθηκαν), ἄλλοι δέ συγχωριανοί τους ξεκίνησαν από τό χωριό τους καί ἀγωνίσθηκαν στήν Ρούμελη, ἴσως μαζί μέ Κερασοβίτες²⁸.

Οί έξής αγωνιστές μνημονεύονται σέ γραπτές πηγές ώς «Κονιτσιῶτες», χωρίς νά διευκρινίζεται ἄν κατάγονταν από τήν κώμη τής Κόνιτσας ἢ από τήν ἐπαρχία της: α) Γεώργιος Κωνσταντίνου καί Γ. Δ. Ρόκας: πολέμησαν στό Μεσολόγγι, στήν Ἀράχοβα, στήν Αθήνα, στήν Λαμποτινή κ.ά. β) Μαστρο Κωνσταντῆς Τζόγκης: τό 1825 ἐργάσθηκε στό Μεσολόγγι «εἰς λέτα κανονιῶν», σέ σχετικό δέ κατάστιχο τοῦ 1826

27. Βλ. κατά σειρά: Γκοῦτος, ὁ.π. 294, 295, Φ. Μιχαλόπουλος, εἰς ἔφημ. «Ἔθνος», φ. τῆς 5.1.1949.

28. Βλ. ἀντιστοίχως: α) Κόνιτσα, τ. 2018 85. β) Γκοῦτος, ὁ.π. 429-430. γ) Ὁ ἴδιος, Οἱ οἰκισμοί... 116. δ) Εὐθυμίου, Σελίδες... 55-58, Β. Δημάρατος/Ν. Ρεμπέλης, Ἱστορία τῆς Βούρμπιανης, 1996 151, Ἀπ. Παπαδημητρίου, ὁ.π. 15, 368, 51. ε) Κάντσικο-Δροσοπηγή, 1993 108, Τσίγκalos, ὁ.π. 55-61, 163, 169, Σαμαρᾶς, ὁ.π. 238. στ) Νταρίλης, εἰς Ἡπειρος, τ. 1991 145. ζ) Χ. Σωτηρίου, εἰς Κόνιτσα, τχ 107-109/2002. η) Εὐθυμίου, ὁ.π. 62. θ) Αὐτόθι. ι) Γ. Παπαβασιλειάδης, εἰς Κόνιτσα, τχ 47/1966.

κατονομάζεται μαζί με την έξις σημείωση: «στρατιῶται 300, μήνες 8, γρόσια 640».

γ) Νικόλαος: τό 1826 αποκλείσθηκε στήν Ἀκρόπολη τῆς Ἀθήνας (ἔχει καταγραφῆ συνομιλία του μέ τόν πολιορκητή ἀξιωματικό πού ἦταν Κολωνιάτης φίλος του)²⁹.

Στίς παραδουνάβιες χῶρες τό 1821, ὁ Ρίζος Δούμαρης, Βουρμπιανίτης, ὑπῆρξε ἕνας ἀπό τούς ἕξι ἐκατόνταρχους τοῦ Ἱεροῦ Λόχου, ὁ δέ Μίνος ἢ Τζοβάρας πού καταγόταν ἀπό τήν Κόνιτσα πολέμησε στόν Προῦθο ὑπό τόν Ἀλ. Ὑψηλάντη³⁰.

ΣΤ.- Συμπεράσματα

1. Οἱ ἐπαναστατικές ἐξεγέρσεις πού ἔγιναν στίς περιοχές Τζουμέρκων, Ἄρτας, Πρέβεζας καί Σουλίου κατά τά ἔτη 1821-24 δέν ἐτελεσφόρησαν, μολονότι οἱ ἐξεγερθέντες βοηθήθηκαν ἀπό τήν Διοίκηση τῆς Ἐπανάστασης καί νίκησαν σέ κάμποσες μάχες. Τά σουλτανικά στρατεύματα πού ἦλθαν ἀπό τά Γιάννενα, κατά τήν πολιορκία τους, ἔπειτα δέ ἀπό τήν Ἀλβανία καί τήν Δ. Μακεδονία, ἦσαν ἰσχυρότερα, ἐπικράτησαν καί προξένησαν καταστροφές καί ἄλλα δεινά στίς περιοχές ἐκεῖνες.

Οἱ ὑπόλοιπες περιοχές τῆς Ἠπείρου δέν ἐξεγέρθηκαν κατά τούς ἐπαναστατικούς χρόνους 1821-29. Καί τοῦτο γιά τούς ἕξις λόγους κυρίως: α) Βρίσκονταν κοντά στά Γιάννενα, ὅπου κατά τήν πολιορκία τους στρατοπέδευαν πολυπληθῆ σουλτανικά στρατεύματα, ἀλλά καί κοντά στήν ἔδρα τοῦ σερασκέρη τῆς Ρούμελης (Μπιτόλια) καί στούς τόπους ἐκκίνησης τῶν στρατευμάτων πού στέλνονταν στήν ἐπαναστατημένη Ἑλλάδα, καί συνεπῶς θά ἦταν σχεδόν ἀνέφικτο νά ἐπιβληθοῦν οἱ ἀγωνιστές τῶν ἐν λόγω περιοχῶν σέ αὐτά τά ἰσχυρά στρατεύματα. β) Βρίσκονταν μακριά ἀπό τούς ἐπαναστατημένους τόπους καί συνεπῶς δέν θά μπορούσαν νά προμηθεύονται ἀπό ἐκεῖ ὄπλα καί ἄλλα πολεμικά ἐφόδια. γ) Ἀποθαρρύνθηκαν μετά ἀπό τίς ἀποτυχίες τῶν ἐξεγέρσεων στά προαναφερθέντα μέρη τῆς Ἠπείρου καί ἀπό τά δεινά πού αὐτά ὑπέστησαν.

Γιά παρεμφερεῖς λόγους, δέν ἐπαναστάτησε οὔτε ἡ Δ. Μακεδονία, ἰδίως μετά τήν ἀποτυχία τῆς ἐξέγερσης στήν Νάουσα καί τήν καταστροφή τῆς πόλης αὐτῆς (1822).

2. Ἡ ἐπαρχία Κόνιτσας, μολονότι τά χωριά της ἦσαν «γερά στά ἄρματα», δέν ἐπαναστάτησε κατά τά ἔτη 1821-29. Καί τοῦτο ἔνεκα τῶν προαναφερθέντων τριῶν λόγων: α) ὑπῆρχαν πλησίον της ἰσχυρά σουλτανικά στρατεύματα, β) βρισκόταν μακριά ἀπό τίς ἐπαναστατημένες περιοχές καί συνεπῶς δέν θά μπορούσε νά προμηθευθεῖ πολεμικά ἐφόδια καί νά συντονισθεῖ μέ αὐτές, γ) ἀποθαρρύνθηκε μετά

29. Βλ. α) Γ. Χαρίτος, Ἡ μάχη τῆς Ἀράχοβας, 2001 672. β) Κ. Κώνστας, εἰς Ἠπ. Ἑστία, τ. 1962 195, Ἀλληλογραφία Φρουρᾶς Μεσολογγίου, 1963 546. γ) Εὐθυμίου, ὄ.π. 59.

30. Βλ. α) Δημάρατος/Ρέμπελης, ὄ.π. 92, Γ. Ἀσπρέας, εἰς ἐφημ. «Βραδυνή», φ. 8.6.1949. β) Εὐθυμίου, ὄ.π. 62.

από τις άποτυχίες τών έξεγέρσεων στήν νότια Ήπειρο καί στήν Νάουσα καί από τίς κακοπάθειες πού έπακολούθησαν έκεϊ. Έπιπρόσθετα, συνετέλεσαν στήν ανάσχεση τής έπιθυμίας για έξέγερση καί δύο άλλοι παράγοντες, για τούς όποιους γίνεται λόγος άκολουθως: οί μουσουλμάνοι τής Κόνιτσας καί ό Κιουταχής.

Οί μουσουλμάνοι τής Κόνιτσας ήσαν τότε λιγότεροι από τούς χριστιανούς κατοίκους τής κώμης, αλλά πολλοί έξ αυτών ήσαν οικονομικώς ή/καί πολιτικώς ισχυροί, είτε ως τσιφλικάδες ή ως έμμισθοι προστάτες σέ χωριά τής έπαρχίας ή άλλου, είτε ως άξιωματούχοι στό πασαλίκι τών Ίωαννίνων ή στήν έπαναστατημένη Ελλάδα. (Οί μπέηδες αυτοί αναδείχθηκαν ως συνεργάτες του Άλη πασά, ό όποιος τούς έμπιστεύθηκε ίσως έπειδή ή μάνα του καί μία σύζυγός του ήσαν Κονιτσιώτισσες). Οί χριστιανοί τής έπαρχίας πού τυχόν θά πρωτοστατούσαν στήν έτοιμασία έπανάστασης θά έπρεπε νά συναντώνται κρυφά για τίς συνεννοήσεις τους, όχι στήν Κόνιτσα όπου θά γίνονταν άντιληπτοί από τούς μουσουλμάνους της³¹, αλλά σέ κάποιο έλευθεροχώρι. Όμως, άν ή έπανάσταση έπραγματοποιείτο, οί Κονιτσιώτες μπέηδες πού κατείχαν ύψηλά πολιτικά καί στρατιωτικά άξιωματα στό πασαλίκι καί άλλου θά φρόντιζαν ασφαλώς νά σταλθούν στρατεύματα στήν έπαρχία, ιδίως για νά προστατεύσουν τούς έκεϊ συγγενείς καί φίλους τους μουσουλμάνους. Θεωρώ ότι ή συλλογιστική αυτή έπέδρασε καθοριστικά στήν προτίμηση τών χριστιανών τής έπαρχίας νά μήν έπαναστατήσουν.

Η έπαρχία Κόνιτσας, συγκριτικά προς τίς γειτονικές της περιοχές, υπέστη λιγότερα δεινά τότε. Σέ τοϋτο συνετέλεσε σημαντικά ό Κιουταχής μέ τίς έξής ένέργειές του, μεταξύ άλλων, ένεκα τών όποιων οί κάτοικοι τόν θεωρούσαν «εϋεργέτη καί πατέρα τους», όπως έγραψε ό ίδιος: Άπαγόρευσε νά εισέρχονται σέ αυτήν Κολωνιάτες καί άλλοι κακοποιοί καί μεθόδευσε τήν φρούρηση τών χωριών μέ έμμισθους φύλακες, δέν επέβαλε άγγαρεΐες, έκανε φίλους του τούς προεστούς καί φρόντισε νά λειτουργεί ή όμοσπονδία κοινοτήτων ιδίως για τήν κατανομή καί τήν είσπραξη τών φόρων. Οί προαναφερθεΐσες άπρόσφορες συνθήκες για έξέγερση, σέ συνδυασμό καί μέ τήν εϋμενή για τήν έπαρχία πολιτική του Κιουταχή, συνετέλεσαν ώστε αυτή νά μήν έπαναστατήσει.

Όστόσο, πολλοί χριστιανοί τής έπαρχίας πήγαν έθελοντικά καί πολέμησαν σέ έπαναστατημένες περιοχές, ιδίως στήν Ρούμελη, στήν Νάουσα καί στίς παραδουνάβιες χώρες.

---

31. Η Βέροια δέν έπαναστάτησε διότι οί περισσότεροι κάτοικοί της ήσαν μουσουλμάνοι (Βακαλόπουλος, ό.π. 584).

Η περιώνυμη, πέτρινη «γέφυρα Κόνιτσας» στον Αώο

ΤΟΥ ΘΩΜΑ Β. ΖΙΩΓΑ

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

- β.6)** Μια εμβριθέστερη ανάγνωση των πλησιόχρονων γραφών των §3 και §4 του ΜΕΡΟΥΣ Β΄ άγει σε εξ ίσου αρνητικό για τον «Γιώργο/Ζιώγα Φρόντζο» συμπέρασμα. Εκείνο το «Γράφουσι εκ Κονίτσης ...» δείχνει ότι τα κείμενα συντάχτηκαν από το ίδιο πρόσωπο· τον άγνωστο σε μας συνεργάτη της εφημερίδας στην Κόνιτσα κατά το 1870. Αυτός ο Κονιτσιώτης γραφέας δεν αναφέρει το όνομα, ή έστω την καταγωγή, του εργολάβου. Γράφει «*παρά τινος εργολάβου*», έτσι απρόσωπα και αόριστα. Ίσως, δεν τα γνώριζε, επειδή ο εργολάβος καταγόταν από ξένο τόπο. Αν, όμως, αυτός ήταν ο Πυρσογιαννίτης «Γιώργος/Ζιώγας Φρόντζος», θα τα ήξερε και επαινετικά θα τα έγγραφε, ως τιμητικά για όλη την επαρχία Κόνιτσας. Τούτο παρέπεται εκ του ότι, ενώ γράφει λεπτομέρειες για έναν ατυχήσαντα τέκτονα «*ονόματι Αθανάσιος εκ του χωρίου Πυρσόγιαννης*», παραδόξως αγνοεί παντελώς τον εργολάβο της γέφυρας, τον οποίο λογικά έπρεπε να γνωρίζει, αν ήταν και αυτός Πυρσογιαννίτης, όπως ακριβώς ήξερε το όμοιο για τον άτυχο τέκτονα Αθανάσιο.
- β.7)** Στη μετά Σούρλα εποχή και πρόσφατα, επεκτάθηκε χωρικά αυτή η «προφορική παράδοση», ως εξής: «*στη μικρή κοινωνία της Πυρσόγιαννης ήταν ευρέως γνωστό πως ο παραδεκτός από όλους τους συγχωριανούς του άξιος Ζιώγας είχε αποτύχει σε ένα γεφύρι που δούλεψε κάπου στην Παλιά Ελλάδα.*», [Σπ. Μαντάς, άρθρο σημ. 16, σελ. 80]. Και τούτη η γραφή τα μάλα κωλαίνει, διότι αυτό το άγνωστο γεφύρι που γκρεμίστηκε δεν μπορεί να είναι η «γέφυρα Πλάκας» που κατέπεσε το 1863, αφού η περιοχή της ποτέ δεν υπαγόταν στην Παλιά Ελλάδα, αλλά στις «Νέες Χώρες», δηλ. στην τότε τουρκοκρατούμενη Ήπειρο του οθωμανικού Κράτους. Ακόμη και μετά τη συνθήκη του Βερολίνου (1881) και μέχρι το 1912/3, αυτή βρισκόταν πάνω στα νέα όρια (κατά μήκος του Άραχθου ποταμού) μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Σε κάποιο άλλο γεφύρι θα αναφέρεται αυτή η ομολογία, «*βασισόμενη σε μαρτυρίες παλιών μαστόρων της Πυρσόγιαννης*» [όρα άρθρο σημ. 7, σελ. 223, υποσημ. 16], ότι ο Ζιώγας «*κατέβηκε και στην Παλαιά Ελλάδα, στην Αιτωλοακαρνανία.*», [ιδέ βιβλίο σημ. 16, σελ. 250]. Οι ως άνω γραφές αποκλείουν εκ προοιμίου τη διασύνδεση του «Γιώργου/ Ζιώγα Φρόντζου» με τον «Μαστορογιώργη Κονιτσιώτη» και τη συναπτόμενη με τον τελευταίο «γέφυρα Πλάκας» που έπεσε το 1863 [περί αυτής ιδέ *Παρένθεση* στην §α], αφού ο Ζιώγας δεν φέρεται να εργάστηκε σε γεφύρι στο ποτάμι της Άρτας (Άραχθο), αλλά αλλού και νοτιότερα, στην Παλαιά Ελλάδα.
- β.8)** Η κάθε «προφορική παράδοση» πάντα είναι αμφισβητήσιμη και παραμένει εικονολογική λαογραφία, αν δεν την επαληθεύουν τα έγγραφα πειστήρια και οι χρονολογίες. Και εδώ, όπως και πιο πάνω γράφω, όλα δείχνουν ότι είναι δημιούργημα [όρα σημ. 11 και 13], ενταγμένο στην Πυρσογιαννίτικη δοξασία ότι «*οι Πυρσογιαννίτες έχτισαν τον κόσμο*», η οποία, σε τοπικό επίπεδο και για τους έσχατους αιώνες,

κατά μεγάλο ποσοστό αληθεύει, τηρουμένων βέβαια των σχετικών μέτρων, γιατί κάτι έχτισαν και οι επίλοιποι Μαστοροχωρίτες.

Περί αυτών, υπάρχουν και άλλα δείγματα. Μια συνιστώσα της «προφορικής παράδοσης», [αυτή του Κων. Αντ. Φρόντζου (1904-1986), τέως προέδρου της Ε.Η.Μ.], αποδίδει κάποια παλιά γεφύρια στους προγόνους της. Μεταξύ αυτών και «στον πρόγονό μου πρωτομάστορα Γιώργο Φρόντζο που **έκτισε** το γεφύρι της **Κόνιτσας** και της **Ζέρμας**», και εννοεί με τον όρο «Ζέρμας» την υπάρχουσα «γέφυρα Καντσιώκου» (εσφαλμένως καλούμενη «γέφυρα Ζέρμας», γιατί αυτή είναι άλλο γεφύρι, ιδέ άρθρο 29), η οποία αποδεδειγμένως χτίστηκε το **1717**, σχεδόν 100 χρόνια πριν να γεννηθεί ο πρωτομάστορας αυτός, [όρα άρθρο “Το Καντσιώτικο γεφύρι στο Σαραντάπορο - Διόρθωση χρονολόγησης” του Θωμά Β. Ζιώγα, στο περ. “Καντσιώτικα”, τεύχ. 21/2014, σελ. 14-21]. Τούτο από μόνο του είναι επαρκές να αποδείξει πόσο ιστορικά αβάσιμη και προγονολατρική είναι αυτή η πληροφορία. Μετέπειτα και οίκοθεν, οι ερευνητές στρογγύλευσαν κάπως την άποψη αυτή, τροποποιώντας τη λέξη «έκτισε» σε «επισκεύασε», που και αυτό είναι αμφίβολο, ως στηριζόμενο μόνο «σε **αμυδρή** ανάμνηση **περιοίκων**», και κυρίως επειδή αυτός ήταν, το 1885 που έγινε η επισκευή όπως γράφουν, γέροντας 71 ετών, και απόμαχος σημειώνω εγώ, [ιδέ πρώτο βιβλίο σημ. 16, σελ. 255, με παραπομπή στον βιβλίο του Σπ. Μαντά “Ηπειρώτικα γεφύρια”, 1984, σελ. 40, σημ. 70].

β.9) Σε άλλη περίπτωση, η αυτή συνιστώσα έγραψε εν έτει 1983: «... ο πάππος μου **Απόστολος Φρόντζος** (π.1834-π.1910/20) **έκτισε** το γεφύρι της **Πλάκας**», ασφαλώς από εξ ακοής διηγήσεις τρίτων, γιατί οι χρονολογίες και οι ηλικιακές συγκρίσεις αποκλείουν την αυτήκοη θύμηση. Αυτό είναι παντελώς σφαλερό, καθώς αντίκειται σε τεκμηριωμένα πλέον στοιχεία και γεγονότα που ορίζουν τον Κώστα Μπέκα ως δημιουργό της το 1866. Στη «γέφυρα Πλάκας» του 1863 εμπλέκεται ως πρωτομάστορας μόνον ο «**Μαστρογιώργης Κονιτσιώτης**» [όρα **Παρένθεση** πιο πάνω στην **§α**], και όχι ο κατονομαζόμενος **Απόστολος**. Ο τελευταίος τότε ήταν (1863 - 1834) = 29 ετών, ηλικία μικρή για ηγέτη αρχιμάστορα που θα του εμπιστεύονταν μια πελώρια γέφυρα. Οίκοθεν και πάλι, ένιοι ερευνητές, αντί να αγνοήσουν αυτές τις έμπλεες προγονισμού γραφές, κρατούν **επιλεκτικά**(;) μόνο εκείνο το εσφαλμένο «έκτισε» και το ερμηνεύουν «δούλεψε», ώστε να ταιριάζει ως μαρτυρία για την «**επιβεβαίωση της παρουσίας μαστόρων από την Πυρσόγιαννη στις εργασίες ανέγερσης του γεφυριού της Πλάκας**», [περί αυτών, όρα Σπ. Μαντά, άρθρο σημ. 16, σελ. 81]. Και είναι απορίας άξιο ότι δεν πράττουν το αυτό και με την «προφορική παράδοση»(;) περί του «Γιώργου/Ζιώγα Φρόντζου» και της «γέφυρας Κόνιτσας», την οποία δεν διερμηνεύουν, παρότι στερείται παντελώς εγγράφων πειστηρίων. Γι' αυτήν προτιμούν, αδικαιολόγητα βέβαια, εκείνο το ατεκμηρίωτο «έκτισε», ως πρωτομάστορας γενικός εργολάβος, να **μην** το αποδώσουν ως «δούλεψε/εργάστηκε», δηλ. ότι συμμετείχε και αυτός στην κατασκευή, ως αρχηγός ενός εκ των πολλών συνεργείων από την Πυρσόγιαννη και από τα άλλα Μαστοροχώρια, που είναι και το πλέον πι-

θανό.

Η παραπάνω αμφισβήτηση της «παράδοσης» και των σχετικών γραφών του Ευρ. Σούρλα, ως προς την ορθότητα των στοιχείων που περιέχουν, σε συνδυασμό και με τις υπόλοιπες εκδοχές που παρουσιάζονται εδώ, **κλονίζει σοβαρά** την διατυπωθείσα άποψη, ότι «*Το βέβαιο έργο που προσέδωσε τη φήμη στον Ζιώγα Φρόντζο είναι η γέφυρα της Κόνιτσας, πάνω στον Αώο, έργο της ωριμότητάς του, τότε 55 περίπου χρόνων*», [ιδέ άρθρο στο βιβλίο της σημ. 7, σελ. 251].

Παρόλα αυτά, ένιοι ερευνητές¹⁶ επιμένουν, ακόμη και **μετά τη δημοσιοποίηση** του κειμένου της §2 του ΜΕΡΟΥΣ Β΄, ότι ο «Γιώργος/Ζιώγας Φρόντζος» είναι αυτός που έστησε τη «γέφυρα Κόνιτσας», έστω και αν αυτό δεν πιστοποιείται από κανένα κείμενο. Στηρίζονται κυρίως στην «προφορική παράδοση»(;), αμφίβολη κατά τα προρηθέντα, αλλά και στον επαγωγικό κανόνα της λογικής «τα προς **τρίτον** όμοια/ίσα

---

6. Όπως οι Αργ. Πετρονάκης - Β. Παπαγεωργίου στο βιβλίο “Μαστόροι-Χτίστες, από τα Μαστροχώρια της Κόνιτσας”, Ιωάννινα 2008, σελ. 262, όπου γράφουν: «... η παραπάνω πληροφορία φαίνεται να επιβεβαιώνει την υπόθεσή μας ...», δηλ. την ταύτιση του «Μαστρογιώργη Κονιτζιώτη» με τον «Γιώργο / Ζιώγα Φρόντζο».

Οι ίδιοι, στο άρθρο της σημ. 15, σελ. 424-433, όπου, με ήδη γνωστές ή νέες διηγήσεις και γραφές από **ενθυμήσεις** μόνο Πυρσογιαννιτών, έστω και αξιωματούχων, όπως ο πρόεδρος της Ε.Η.Μ. Κώστας Αντ. Φρόντζος, (1904-1986), όλων γεννημένων μετά από 30 έως 55 έτη από την περάτωση της γέφυρας, δηλ. έγγονοι και δισέγγονοι των μαστόρων της εποχής που αυτή σπννόταν, επιχειρηματολογούν ότι τη «γέφυρα Κόνιτσας» έφτιαξε ο «Γιώργος/Ζιώγας Φρόντζος». **Απορία:** Αφού το ένα βάθρο το έχτιζαν Βουρμπιανίτες, κατά τους Πυρσογιαννίτες διηγητές, τότε γιατί δεν υπάρχει έστω και μια παλιά Βουρμπιανίτικη γραφή που να επιβεβαιώνει ότι και εκείνοι εργάστηκαν στη γέφυρα υπό τον πρωτομάστορα «Γιώργο/Ζιώγα Φρόντζο»; Η εύκολη, αλλά όχι πειστική, απάντηση είναι η **αντιζηλεία** των δυο χωριών. Στις πριν το 1930 εκδόσεις των ετήσιων λογοδοσιών των εν Αθήναις συλλόγων της Βούρμπιανης, δεν αναφέρεται κάτι περί της «γέφυρας Κόνιτσας» και του πρωτομάστορά της. Ούτε και ο πολυγραφότατος Βουρμπιανίτης Αναστ. Ευθυμίου (1920-1999) αναφέρει κάτι σχετικό στις γραφές του και στο βιβλίο του “Η Βούρμπιανη της Ηπείρου”, τεύχη Α΄, Β΄/1987, Γ΄/1988, Δ΄/1990.

Ερώτημα: Πόσο πιο αξιόπιστες αποδεικτικά μπορεί να είναι οι όποιες κατοπινές διηγήσεις ενθυμήσεων εξ ακοής, μπροστά στο **ταυτόχρονο** με την ανέγερση της γέφυρας, αμάχητο μέχρι τώρα, έγγραφο τεκμήριο [ιδέ §2 ΜΕΡΟΥΣ Β΄] της εφημερίδας «Νεολόγος» του 1869;

Την ταύτιση του «Μαστρογιώργη Κονιτζιώτη» με τον «Γιώργο/Ζιώγα Φρόντζο» και την εκδοχή ότι ο τελευταίος είναι ο ποιητής της «γέφυρας Κόνιτσας» υποστηρίζει και ο ερευνητής Σπ. Μαντάς, επικαλούμενος την «προφορική παράδοση» (τα μάλα αμφίβολη), τις «**μαρτυρίες που φαντάζουν** αξιόπιστες» και τα εξ απορρήτων στοιχεία (εφόσον υπάρχουν, αφού κάποια είναι αδημοσίευτα;) της εξ απομνημονευμάτων πηγής της σημ. 22, [όρα άρθρο “Ο μαστρο-Γιώργης και ο μαστρο-Κώστας”, περ. “Κόνιτσα”, τεύχ. 181/2015, σελ. 77-83].

και μεταξύ τους όμοια/ίσα». Εν προκειμένω, τρίτο πρόσωπο είναι ο κάλφας «Γεώργιος Φουρουντζής εκ Προσόγιαννης» της §6 του ΜΕΡΟΥΣ Β'. Τα άλλα δυο άτομα που συγκρίνονται με αυτό το τρίτο πρόσωπο είναι ο γεφυροποιός «Μαστρογιώργης Κονιτζιώτης» και ο Πυρσογιαννίτης τέκτονας «Γιώργος/Ζιώγας Φρόντζος».

Πρώτον, συγκρίνουν τον γεφυροποιό «Μαστρογιώργη Κονιτζιώτη», τον υπαίτιο της αποτυχημένης κατασκευής της «γέφυρας Πλάκας» το 1863, [ιδέ *Παρένθεση* στην §α], με τον κάλφα «Γεώργιο Φουρουντζή εκ Προσόγιαννης», υποψήφιο εργολάβο για τη «γέφυρα Παλδούμας» το 1871. Συμπεραίνουν το όμοιο των προσώπων, δηλ. ότι είναι ένα και το αυτό άτομο, από το ότι και οι δυο είναι γεφυροποιοί, κατάγονται από την επαρχία Κόνιτσας, (χωρίς να είναι βέβαιο ότι κατάγονται από το ίδιο χωριό, την Πυρσόγιαννη), φέρουν το ίδιο όνομα Γιώργος, (ενώ το επώνυμο του πρώτου είναι άγνωστο), και έχουν κάποια επαφή με τον κ. Ι. Λούλη, (ο πρώτος, επειδή ο κ. Ι. Λούλης είναι ένας εκ των χορηγών, όχι εγγυητής, της γέφυρας που έφτιαξε και έπεσε το 1863, ενώ ο δεύτερος ως κάλφας στον οποίο ο κ. Ι. Λούλης, ενεργώντας επαγγελματικά ως τραπεζίτης, δίδει τραπεζική εγγύηση προς τις Αρχές).

Δεύτερον, συγκρίνουν τον Πυρσογιαννίτη τέκτονα «Γιώργο/Ζιώγα Φρόντζο» του 1869 με τον κάλφα «Γεώργιο Φουρουντζή εκ Προσόγιαννης» του 1871. Βρίσκουν ότι πρόκειται για το ίδιο άτομο, λόγω της αυτής καταγωγής εκ Πυρσόγιαννης, του ίδιου επαγγέλματος, του αυτού ονόματος και του παραπλήσιου επωνύμου, (έντονα αλλαγμένο από «Φρόντζος» σε «Φουρουντζής» στην §6 του ΜΕΡΟΥΣ Β'. Περί αυτού ιδέ πιο κάτω §δ), ενώ μόνον ο δεύτερος έχει βεβαία προσωπική επαφή με τον κ. Ι. Λούλη, (για τον πρώτο αυτό είναι ζητούμενο, ομού με το εάν είναι ο ποιητής της «γέφυρας Κόνιτσας» το 1869, στην οποία όντως είναι εγγυητής και χορηγός ο κ. Ι. Λούλης).

Τρίτον, ως πόρισμα, έστω και υπό αίρεση, εκ των παραπάνω δυο συγκρίσεων, κατά τον προμνησθέντα κανόνα, προκύπτει το όμοιο, δηλ. η ταυτοπροσωπία, του «Γιώργου/Ζιώγα Φρόντζου» με τον «Μαστρογιώργη Κονιτζιώτη», και ως παρεπόμενο ότι αυτός ο «Γιώργος/Ζιώγας Φρόντζος» είναι ο γεφυροποιός εργολάβος της «γέφυρας Πλάκας» που κατέπεσε το 1863 και κρύβεται πίσω από το όνομα «Μαστρογιώργης Κονιτζιώτης».

Ακολουθώς, με βάση αυτό το κωλό πόρισμα, εμπλέκουν στο συλλογισμό τη «γέφυρα Κόνιτσας», (χωρίς κανένα γραπτό στοιχείο, πλην της μνείας του κ. Ι. Λούλη), επικαλούμενοι μόνον την «προφορική παράδοση» (;;), που θέλει τον «Γιώργο/ Ζιώγα Φρόντζο» πρωτομάστορα γενικό εργολάβο της γέφυρας αυτής, (αμφίβολης αξιοπιστίας, κατά τα προειρημένα στην παρούσα §β και τα διαλαμβανόμενα στην §α). Και επειδή βέβαιος εγγυητής και χορηγός στη «γέφυρα Κόνιτσας» είναι ο κ. Ι. Λούλης, [όρα ΜΕΡΟΣ Β', §2 και σημ. 1], προσπαθούν να **επιβεβαιώσουν** την «παράδοση» εκ του ότι αυτός, ο κ. Ι. Λούλης, εμφανίζεται τρεις φορές σε γεφύρια (Πλάκας το 1863, Κόνιτσας το 1869, Μπαλντούμας το 1871) που τα έφτιαξε ο ίδιος εργολάβος, (ενώ αυτό είναι ζητούμενο για τη «γέφυρα Κόνιτσας» και αναληθές για τη «γέφυρα Μπαλν-

τούμας» κατά την παρατήρηση §6/6.δ του ΜΕΡΟΥΣ Β΄), ο οποίος, στην προκείμενη γέφυρα του 1869, προτάθηκε ως εργολάβος από τον κ. Ι. Λούλη, επειδή τον γνώριζε ως «Μαστρογιώργη Κονιτιώτη» από τη «γέφυρα Πλάκας» του 1863 που κατέπεσε, [ώρα *Παρένθεση* στην §α]. Η συλλογιστική αυτή κατάφορα αντίκειται στο πειστήριο έγγραφο της §2 του ΜΕΡΟΥΣ Β΄, (αφού ενάντια θα ήταν η πρόταση του κ. Ι. Λούλη, λόγω της κατάρρευσης, της απώλειας των πολλών χορηγιών και της εξ αυτών διάχυτης κακωνυμίας του πρωτομάστορα, που θα υποχρέωνε τη συμμετέχουσα οθωμανική Διοίκηση, προς εξασφάλισή της, να μην τον αποδεχθεί).

Πόρισμα: Πολλά δύναται να αντείπει κανείς για τα επί μέρους στοιχεία και τη διαχείρισή τους στην παραπάνω συλλογιστική, (π.χ. ζητούμενα λαμβάνονται ως δεδομένα), στην οποία το «όμοιο» των προσώπων κρίνεται από ειδικές λεπτομέρειες. Αρκετά εξ αυτών γράφονται σε άλλα σημεία του παρόντος άρθρου, π.χ. στις υπερκείμενες παρατηρήσεις §β/β.1 έως §β/β.9, ή εντός παρενθέσεων (...) με μικρότερα γράμματα πιο πάνω. Η πλήρης καταγραφή τους δεν θα είχε καμία αξία, μετά την ανεύρεση και γνωστοποίηση, σε ύστερο χρόνο, του κειμένου της §2 του ΜΕΡΟΥΣ Β΄, το οποίο καταρρίπτει την παρούσα εκδοχή και ορίζει, **έμμεσα** πλην **σαφώς**, τον πρωτομάστορα εργολάβο της «γέφυρας Κόνιτσας», δηλ. τον **Κ. Μπέκα**, [ώρα πιο πάνω εκδοχή §α]. Άλλωστε, σε καμία περίπτωση δεν μπορούν τα κατοπινά διαλεκτικά πορίσματα, (από ύστερες εξ ακοής ενθυμήσεις και την εξ αυτών διαμορφωθείσα «προφορική παράδοση»), να κατισχύουν των πραγματικών στοιχείων που περιέχονται σε έγκυρο κείμενο/επιστολή των ημερών που ανεγειρόταν αυτή η ίδια η γέφυρα. Θα ανατρέπονταν έτσι οι κανόνες της έρευνας και του ορθολογισμού.

Πέραν αυτών, η υπέρ του Κ. Μπέκα άποψη ισχυροποιείται και από τα επόμενα επιχειρήματα¹⁷:

- β.α)** Ο «Μαστρογιώργης Κονιτιώτης» δεν ήταν προτιμητέος κατασκευαστής για τη «γέφυρα Κόνιτσας» του 1869, τουλάχιστον για την κρατική Διοίκηση και τον βασικό ιδιώτη χρηματοδότη της κ. Ι. Λούλη, διότι ήταν **υπαίτιος** της πώσης της «γέφυρας Πλάκας» μόλις πριν από 6 χρόνια, εν έτει 1863, [ιδέ *Παρένθεση* στην §α], από την οποία ασφαλώς θα ζημιώθηκε πολλά και ο κ. Ι. Λούλης που συμμετείχε σ' αυτήν, ως ένας εκ των πολλών χορηγών και όχι ως εγγυητής. Τα πράγματα θα ήσαν ακόμη δυσμενέστερα, αν όντως έφτιαξε τη «γέφυρα Ντέρτης» που κατέπεσε πριν το 1869 [ώρα άρθρο **16**], εφόσον υποθετικά ταυτισθεί με τον «Γιώργο/Ζιώγα Φρόντζο» [ιδέ σημ. **7**].
- β.β)** Για τον ίδιο λόγο, επειδή ακόμη τον κατέτρεχε η κακοφημία από αυτό το ατυχές συμβάν και του έλλειπαν πλέον τα «ακριβή δείγματα» της αξιοσύνης του ως γεφυ-

17. Σε παρόμοια πορίσματα καταλήγει και ο Χαρίλ. Γκούτος, ειδήμων μελετητής της επαρχίας Κόνιτσας, στα άρθρα της σημ. **8**.

ροποιού, δεν ήταν ο κατάλληλος που διαφημιστικά θα προβαλλόταν από τον κ. Ι. Λούλη, ως εγγυημένα άξιος να σπήσει τη «γέφυρα Κόνιτσας», ώστε να παρακινηθούν και άλλοι χορηγοί. Αντίθετα, ο Κ. Μπέκας ήταν ο πλέον κατάλληλος για την περίπτωση.

β.γ) Εντός ολίγου χρόνου, ήτοι τον Μάιο του **1871**, ο κ. Ι. Λούλης φέρεται, [ιδέ έγγραφο §6 ΜΕΡΟΥΣ Β΄], να δίδει εγγύηση, (τώρα λέγεται *τραπεζική επιστολή*, με είσπραξη ποσοστιαίας προμήθειας), ως επιχειρηματίας τραπεζίτης πλέον και όχι ως χρηματοδότης, υπέρ του κάλφα «Γεωργίου Φουρουντζή εκ Προσόγιαννης», για την κατασκευή του δημόσιου έργου «γέφυρα Παλδούμας». Συνεπώς, η γραφή «... ο Λούλης δεν θα διστάσει να **προτείνει** και πάλι, στις τουρκικές επίσημες Αρχές αυτή τη φορά, τον Ζιώγα τον Φρόντζο», [Σπ. Μαντάς, άρθρο σημ. **16**, σελ. 83], είναι λάθος διατυπωμένη και οδηγεί σε σφαλερά πορίσματα, αφού στους κρατικούς διαγωνισμούς ο τραπεζίτης παρέχει μόνον εγγυητική επιστολή και ουδέποτε προτείνει τον εργολάβο. Η εισήγηση για την επιλογή του εργολάβου υπάγεται στην αρμοδιότητα των οργάνων της Διοίκησης. Εν προκειμένω, η εγγύηση αυτή **έχει λογικότητα** μόνον αν αυτός ο κάλφας δεν ταυτίζεται με τον «Μαστρογιώργη Κονιτziώτη», άλλως, αν επρόκειτο για το ίδιο πρόσωπο, δεν θα την έδινε σε έναν υπαίτιο κατάρρευσης, που μάλιστα πολλά τον ζημίωσε. [Αρνητική χρήση της §6/6.α του ΜΕΡΟΥΣ Β΄].

(συνέχεια στο επόμενο)

ΜΕΤΕΩΡΟΛΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Μετεωρολογικά στοιχεία από τον σταθμό του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών στην Κόνιτσα σε συνεργασία με το Metar.gr. (www.metar.gr)

Θέση Σταθμού: Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Κόνιτσας-Πραμάντων (υψόμ. 530m)

Ιστοσελίδα Σταθμού: <http://penteli.meteo.gr/stations/konitsa/>

Σεπτέμβριος 2020					
Θερμοκρασία (°C)			Υετός (mm)	Ημέρες βροχής (>0,2mm)	Επικρατών ανέμος
Μέση	Μέγιστη	Ελάχιστη			
21,8	35,6	8,5	98,2	7	ΝΔ
Οκτώβριος 2020					
Θερμοκρασία (°C)			Υετός (mm)	Ημέρες βροχής (>0,2mm)	Επικρατών ανέμος
Μέση	Μέγιστη	Ελάχιστη			
14,4	30,3	4,8	96,9	24	BBA

Η πόλη Κόνιτσα την περίοδο 1913-1919

Επιμέλεια Θωμά Β. Ζιώγα

Σημείωμα επιμελητή

Το 2013, πολλές εφημερίδες της Αθήνας, για να τιμήσουν τα εκατόχρονα της απελευθέρωσης της Ηπείρου από τους Τούρκους, δημοσίευσαν έκτακτα ένθετα αφιερώματα στο γεγονός, στα οποία περιγράφονται τα συμβάντα και η κρατούσα τότε κατάσταση στην Ήπειρο. Βρήκα ενδιαφέρον το ένθετο “Οδηγός Ηπείρου 1913-1929” [Ανατύπωση: “Δημοκρατικός Τύπος Α.Ε.”, Αθήνα, Φεβρουάριος 2013] που περιέχει πλείστα απογραφικά στοιχεία για τους οικισμούς, καθώς και περιγραφικά τοιαύτα για τις μεγάλες κώμες, με πολλές αναφορές λειτουργών και επαγγελματιών. Θεώρησα χρήσιμο να δημοσιοποιήσω, μέσω του περιοδικού “Κόνιτσα”, τη σχετική καταχώρηση για την πόλη Κόνιτσα για την περίοδο 1913-1919, για να αφυπνίσω τη μνήμη κάποιων και για να υπάρχει μια αφετηρία σύγκρισης εν σχέσει με τη μετέπειτα εξέλιξη της πόλης. Οι πληθυσμιακοί αριθμοί είναι από την απογραφή του 1914. Ιδού το κείμενο:

ΚΟΝΙΤΣΑ. (Κάτοικοι 2.670).

Έδρα ομώνυμου δήμου και υποδιοικήσεως του νομού Ιωαννίνων (Ηπείρου).

Επιμέλεια Θωμά Β. Ζιώγα

Γραφική κωμόπολις κειμένη 0.20' ώρας ΝΔ της αρχαίας πόλεως Κνωσ—σός επί των προβούνων της Τύμφης (Κόνι), φαίνεται δε ότι το όνομά της είχε παραφθορά του παλαιού Κ(ο)νι(τ)σα. Την εγκύς αυτής απέραντον πεδιάδα, ήτις έχει μήκος 40 χιλιομέτρων περίπου επί πλάτους 10-12 διαρρέει ο ποταμός Αώος (Βοϊούσσα) καθιστών αυτήν ευφορωτάτην. Αφθονεί υδάτων και διατηρεί πλουσιωτάτας φυτείας, αλλά το κλίμα της είχε εκτάκτως ψυχρόν και δυσχείμερον.

Δημοτική Διοίκηση: Πρόεδρος: Ζήσης Ν. Κωνσταντίνος. Σύμβουλον. Λαμπρίδης Λ., Νέκος Χρήστος, Παπαϊωάννου Μ. Δ., Φώτος Νικόλαος.

Συγκοινωνία: Κείται 105 χιλιόμετρα ΒΑ/Β των Ιωαννίνων και συνδέεται μετ' αυτών δι' οδού βατής καλώς διατηρουμένης, οδοί δε ημιονικαί την συνδέουσι προς τα πέριξ. Ταχυδρομείον, Τηλεγραφείον.

Προϊόντα: Αραβόσιτος μέχρι 400.000 οκάδων. Σίτος 150.000 οκ., Κριθή 40.000 οκ., Σίκαλη 1.000 οκ., Βρώμη 2.000 οκ., Όσπρια εν γένει 40.000 οκ., Οίνοι 60.000 οκ., Αμύγδαλα Κάρνα κ.λπ. 30.000 οκ., Βύσσινα-Κεράσια 40.000 οκ., Οπώραι διάφοροι 20.000 οκ., Δέρματα 11.000 κομμάτια, Τυρός 10.000 οκ, Βούτυρον 5.000 οκ., Γάλα

50.000 οκ., *Κτηνοτροφία*: Αγελάδες 200, Αιγοπρόβατα 30.009. Ξυλεία. Ξυλάνθρακες.

Αρχαί: Ειρηνοδικεῖον, Συμβολαιογραφείον, Αστυνομική Υποδιεύθυνσις, Εφορία, Ταμείον.

Ναοί και Μοναί: Άγιος Νικόλαος (μητροπολιτικός), Άγιοι Απόστολοι συνοικίας «Κάτω Κονίτσης». | *Εξωκλήσια*: Παναγία. Άγιος Αθανάσιος. Προφήτης Ηλίας. Άγιος Νικόλαος. Αγία Παρασκευή. Αγία Τριάς. | *Ιερείς*: τέσσαρες. | *Μονή*: Στομίου.

Σχολεία: Ελληνικόν Σχολεῖον πλήρες. Διδ.: Παπακώστας Νικ. | Δημοτικόν Σχολεῖον διτάξιον. Δημοτ. Θηλέων μονοτάξιον. Νηπιαγωγεία δυο. Διδ.: Παπακωνσταντίνου Ευγένιος, Τζοφίδης Χ., Παπακώστα Αγγελική, Σταμάτη Ελευθερία, Καντάρα Αδριανή Νηπιαγωγός. Κυριακοπούλου Βασιλική, υποδιδασκάλισσα. | *Επιθεωρητής* Δημοτ. Σχολείων: Ανδρούτσος Αν.

Περιφέρεια: Η Περιφέρεια (τέως Δήμος) Κονίτσης αριθμεί εν όλω 6.000 κατοίκους. Η υποδιοίκησις Κονίτσης περιλαμβάνει εκτός της πρωτεύουσας και 45 άλλους οικισμούς, οικείται δε εν όλω υπό 22.725 κατοίκων κατά την απογραφὴν του 1914.

Πανηγύρεις: Παρά την θέσιν «Παζαρόπουλον» (Μονή Γενέθλ. Θεοτόκου) ετήσια εμπορική, αρχομένη την 26 Σεπτεμβρίου και διαρκούσα ημέρας 10.

Επαγγελματίαι:

Αποικιακά: Αποστόλου Χρήστος. Δαλαμάγγας Μ., Καρατζήμος Π., Κωνσταντινίδης Β.. Λόλης Κωνσταντίνος., Μάλιακας Λ.

Ασφαλιστικῶν και Ατμοπλοϊκῶν Εταιρειῶν Πράκτορες: Λαμπρίδης Λ.

Εγχώρια Προϊόντα: (Εισαγωγεῖς και εξαγωγεῖς) Παπάς Αρ., Τσιγαρίδας Θεμιστοκλής.

Ιατροί: Αδαμαντίου Ιωάννης, Ζήσης Ν. Κωνσταντίνος, Μπεκιάρης Νικόλαος, Φώτος Νικόλαος.

Ξενοδοχεία Ὑπνου: Κούσιου Β., Πατέρα Μιχαήλ, Σωτηρούλη Μ..

Ξενοδοχεία Φαγητού: Κούσιου Β., Λούπα Ιωάννου.

Συμβολαιογραφείον - Υποθηκοφυλακείον: Λυμπεροπούλου Γεωργίου.

Τραπεζῶν αντιπρόσωποι: Ζήσης Μιχαήλ, Λαμπρίδης Λ..

Υφάσματα: Γουσγούνης Αθανάσιος, Ζιακόπουλος Βασίλειος, Κούσιος Χρήστος, Λαμπρίδης Λ., Ζήσης Μιχαήλ, Νάτσης Γεώργιος, Νέκος Χρήστος, Παπαϊωαννίδης Μ. Δ.. *Φαρμακεία*: Ρούσης Αθανάσιος.

Αθήνα, Νοέμβριος 2019

Θωμάς Β. Ζιώγας

Emai: thovaziogas@gmail.com

ΖΩΗ ΚΑΙ ΑΥΤΟΧΕΙΡΙΑ

Πανδημία...! Νόσος η οποία προσβάλλει ανθρώπινους πληθυσμούς και μεταδίδεται, εξαπλώνεται, ταχύτατα, σε ευρύτερες περιοχές του πλανήτη Γη.

Ασθένεια ή ασθένειες που οφείλονται κυρίως σε παθογόνους μικροοργανισμούς βακτηριδίων, ιώσεις κ.ά.

Εμφανίζονται κατά απροσδιόριστα χρονικά διαστήματα και συσχετίζονται με φυσικές περιβαλλοντικές, κλιματολογικές μεταβολές και συνθήκες ή με τεχνητές μεταλλαγές των ειδών και φυλών αυτών.

Οι φυσικές ή τεχνητές μεταλλαγές δομής του γενετικού κώδικα μικροβίων και ιών, δημιουργούν νέα άτομα περισσότερο επικίνδυνα για την υγεία των ανθρώπων και ανθεκτικότερα στις καταπολεμήσεις.

Οι φυσικές μεταλλαγές από επίδραση του φυσικού περιβάλλοντος (ακτινοβολίες, χημικές ουσίες κ.λπ.) γίνονται αποδεκτές από τον άνθρωπο, αναγκαστικά, που αναζητεί τρόπους και μέσα εξουδετέρωσης της παθογόνου δράσης αλλά και προστασίας του ατόμου.

Προβληματίζεται όμως και ανησυχεί για τις τεχνητές μεταλλαγές οφειλόμενες στην επίδραση της επιστήμης πάνω στο γενετικό κώδικα των μολυσμάτων, στα πειραματικά εργαστήρια των ερευνητικών κέντρων για ιατρικούς ή πολεμικούς σκοπούς (μικροβιολογικός πόλεμος) ή άλλους λόγους.

Κινδυνεύει κάθε στιγμή να ελευθερωθεί και να μεταδοθεί το μόλυσμα εξαιτίας μιας αβλεψίας, αστοχίας, παράλειψης, ενός ατυχήματος ή μιας εγκληματικής ενέργειας.

Είναι οδυνηρές, απρόβλεπτες οι ζημιές

και οι συνέπειες από τη διαφυγή αυτή όταν οι πράξεις ξεφύγουν από τα ηθικά και νομικά πλαίσια της επιστημονικής έρευνας, η αποστολή της οποίας είναι η προστασία της υγείας και της ζωής των ανθρώπων από τις προσβολές των βακτηριδίων και των ιώσεων.

Τόσο οι φυσικές όσο και οι εγκληματικές τεχνικές επιφέρουν καταστρεπτικά αποτελέσματα, όπως η τελευταία πανδημία του κορωνοϊού που χαρακτηρίζεται από ταχύτατη διάδοση ή εξάπλωση, σχεδόν σε ολόκληρο τον πλανήτη με εκατοντάδες χιλιάδες θύματα.

Πλανάται όμως το ερώτημα: Πρόκειται για φυσική ή σκόπιμη τεχνητή μεταλλαγή του ιού; Δύσκολη η αποκάλυψη της αλήθειας.

Και αν μεν ο κορωνοϊός είναι αποτέλεσμα φυσικής εξέλιξης, τότε δεν κατανέμονται άμεσες ή έμμεσες ευθύνες σε ανθρώπους.

Τουναντίον ελέγχονται οι τεχνητές μεταλλαγές και περισσότερο αν αποδειχθεί εγκληματική πρόθεση και ενέργεια, καταδικαστέες από την παγκόσμια κοινότητα.

Έργο και καθήκον της επιστήμης είναι η προστασία ανθρώπων και λοιπών έμβιων όντων με ενέργειες που δεν ξεφεύγουν από τα εθνικά και διεθνή, ηθικά και νομικά πλαίσια.

Οι υπηρέτες και οι ιερείς της επιστήμης πρέπει να κοσμούνται από τόλμη και αρετή σύμφωνα με την αρχαία ρήση:

«Πάσα γνώσις χωριζομένη Αρετής πανουργία φαίνεται.

Ήτοι επιστήμη χωρίς τη συνοδεία αρετής είναι πανουργία.

Καλόν και αποδεκτόν το επιβαλλόμενον μέτρον προστασίας του πληθυσμού απ' τη πανδημική νόσο, με απομόνωση των ίδιων ατόμων από το νοσούντα. Είναι το μέτρο της λεγόμενης «καραντίνας». Όμως δεν είναι το ορθό και δίκαιο να διαχωρίζονται οι πολίτες σε ηλικιακές κλάσεις, διότι ο κορωνοϊός προσβάλλει αδιάκριτα και με την ίδια ευκολία νέους, ενήλικες, απόμαχους. Οι διαφοροποιήσεις στην περίθαλψη είναι ανεπίτρεπτη διότι η ζωή του καθενός έχει την ίδια αξία με του άλλου και ουδείς δικαιούται να γίνει κριτής και τιμητής του συνανθρώπου του και να αποφασίζει ή να προκρίνει την έξοδο του άλλου απ' τη ζωή, όπως παρατηρήθη δυστυχώς σε πολλά πολιτισμένα, δήθεν κράτη.

Η απαξίωση των ενηλίκων η απομάχων λογίζεται ενέργεια εγκληματική ή και βάρβαρη.

Η ζωή είναι δωρεά του Θεού στον άνθρωπο και δεν μπορεί κανείς να προτείνει την αφαίρεση της για λόγους σκοπιμότητας.

Το δίκαιο επιτάσσει ισότιμη περίθαλψη όλων των πολιτών ενώ η πολιτεία υποχρεούται να αναπτύξει, συγχρονίσει, βελτιώσει το εθνικό σύστημα υγείας ώστε ο κάθε πολίτης όταν πάσχει, να τυχαίνει της αναγκαίας, απαιτούμενης, ανθρώπινης θεραπείας. Αν κριτήριο επιλογής απ' την πλευρά των σκοτεινών κύκλων είναι ο αφανισμός των απομάχων της ζωής από τον πλανήτη για οικονομικούς λόγους, υπερπληθυσμού του πλανήτη ή ιδεολογικούς, θρησκευτικούς, αδυναμίας περίθαλψης ή θρέψης ένεκα ανεπάρκειας αγαθών ή νοσηλευτι-

κών ιδρυμάτων, τότε λανθάνουν ασφαλώς οι μεγαλοφυείς ανεγκέφαλοι συνομώτες.

Επιπλέον αν συμφωνήσουν με τη λογική αυτή και οι νεότερες γενιές, πράγμα απίστευτο, θα πρόκειται προφανώς για μοιραίο ξεπεσμό και ανήθικο εκφυλισμό, καθότι η φύση από μόνη της έχει προβλέψει με τους μηχανισμούς της, την ομαλή διαδοχή μεταξύ των γενεών με ομαλό τρόπο ώστε να είναι ακρείαστη η αντιμαχία μεταξύ αυτών.

Πιθανή συνειδητή ή ασυνείδητη αποδοχή τέτοιες δαιμονικής σκέψης από τους νεότερους θα αποτελεί μεγάλη ηθική εκτροπή και η πράξη θα χαρακτηριστεί σαν Πατροκτονία και Μητροκτονία.

Άλλωστε οι ίδιοι θα είναι τα επόμενα θύματα της άφρονος απόφασης πρωτοφανής ιεροσυλίας, γνωστόν ότι τα χρόνια γρήγορα περνούν.

Ενέργειες, αυτού του τύπου, ροκανίζουν το δέντρο ζωής όταν αποκόπτονται οι ρίζες του που τρέφουν τα κλαδιά, παιδιά του, αφού οι ρίζες είναι γεννήτορες αυτών.

Οι σημερινοί απόμαχοι της ζωής είναι οι πρότερον, ιστορικοί δημιουργοί της Πολιτείας, της εθνικής οικονομίας, παλιοί αγωνιστές και υπερασπιστές της πατρίδας, οι φωτεινοί διδάσκαλοι, οι εργάτες του καλού και του πνεύματος.

Ένας υποθετικός, σχεδιαστικός αφανισμός ανθρώπων με τη βοήθεια της Γενετικής Επιστήμης διευκολύνει τη δημιουργία νέας γενιάς υπερανθρώπων επικίνδυνων και αποκρουστικών φράνκενστάιν, τόσο για την ανθρωπότητα όσο και για τους ίδιους τους εμπνευστές της ιδέας αυτής.

Η διασάλευση της φυσικής και κοινωνικής τάξης πραγμάτων, η ανατροπή της

παγκόσμιας ισορροπίας με προσπάθειες σαλεμένων και διεστραμμένων μεγαλοφυιών συνειδήσεων του κακού, ισοδυναμεί τουλάχιστον με μωρία.

Η φύση παρέχει παραδείγματα αληθινής σοφίας.

Οι νόμοι παγκόσμιας έλξης των ουρανίων σωμάτων, διασφαλίζουν την αρμονική κίνηση, αιωρούνται αέναα στον ουράνιο χώρο, μπορείς ν' αλληλοσυγκρούονται, με ρυθμό και τάξη

Ο πλανήτης δεν χρειάζεται τη σοφία των ασόφων.

Ο υπερπληθυσμός της Γης ρυθμίζεται ομαλά με αγάπη, ειρήνη και δίκαιη διαχείριση και μεταχείριση ανθρώπων και αγαθών, χωρίς σατανικές αυθαιρεσίες, μεθοδεύσεις, επιβουλές.

Αρκεί το δίκαιο να πρωτανεύσει σε όλες τις εκφάνσεις και ειδικότερα πρόσφατα για την εξάλειψη της πανδημίας του κορωνοϊού, εφαρμόζοντας την ισότιμη μεταχείριση των πολιτών.

Όταν ο ιός (ιώσεις) φυλακίζει τον άνθρωπο στο σπίτι, ένας άλλος Υιός του Θεού (ο Χριστός της Αγάπης) φυλακίζεται από τον άνθρωπο.

Συμπερασματικά, καθήκον της Επιστήμης και υποχρέωση της πολιτείας, είναι η εξουδετέρωση και εξάλειψη του κορωνοϊού, χωρίς χρονοτριβές και σκοπιμότητες και με όπλα νέα η παλαιότερα φαρμακευτικά σκευάσματα, ατομική και γενική καθαριότητα, τήρηση των κανόνων υγιεινής, χωρίς δισταγμούς ή οικονομικοκοινωνικούς υπολογισμούς.

Καταστρατήγηση ηθικών και πολιτει-

ακών νόμων, στο όνομα της πανδημίας οδηγεί στον περιορισμό των ελευθεριών, στον έλεγχο των ανθρώπινων δραστηριοτήτων, στις ανεπιθύμητες καταστάσεις.

Η ελευθερία μέγιστον αγαθόν, είναι αδιαπραγμάτευτη και ο καθείς έχει το δικαίωμα να αναλαμβάνει ανεμπόδιστα, τον ζωοδότη ήλιο, τον γήινο αγέρα, τη θεραπευτική κίνηση, τη ζεστασιά της συντροφιάς, χωρίς περιοριστικά εμπόδια στο λόγο και χωρίς διαχωρισμούς σε κλάσεις ηλικιακές.

Στέρηση ελευθεριών σημαίνει παραβίαση νόμων Ισονομίας, Ισοπολιτείας, Δικαιοσύνης που οδηγεί σε διχασμό μεταξύ των γενεών.

Αποτελεί πράξη ανίερη, ανήθικη βάνανυση και προφανώς καταδικαστέα.

Ισοδυναμεί με Αυτοχειρία. Η ζωή τίθεται πάντοτε υπεράνω όλων διότι, είναι μοναδική και ανεκτίμητη αξία.

Πρέπει να διαφυλάσσεται σαν κόρη οφθαλμού αποδίδοντας την αρμόζουσα τιμή και τον πρέποντα σεβασμό.

Αλλά και οι πολίτες να πειθαρχούν στα μέτρα προστασίας που προτείνει και εφαρμόζει η πολιτεία για την εξάλειψη του κορωνοϊού. Δεν χρειάζεται εφησυχασμός ούτε παλικάρισμός από την πλευρά των επιπόλαιων ατόμων γιατί ο κίνδυνος παραμονεύει και αιφνιδιάζει. Ο καθείς ας επωμιστεί τις ευθύνες του απέναντι στην κοινωνία που πρέπει να επιζήσει από την πανδημία.

Γιώργος Μαυρογιάννης

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΟΝΙΤΣΑΣ

«EXPLORAL»:
Εξερευνώντας την πολιτιστική κληρονομιά
Ελλάδας - Αλβανίας

*«Ξωτικές και στοιχεία υπήρχαν, κατόπι χάθηκαν, χάθηκαν,
μπήκαν μέσα στους ανθρώπους. Ήκουες πολλά... και φαντάσματα.
Τώρα, τώρα τα πήρε ο άνθρωπος όλα..
Σε θέλει να σε δει να είσαι καλά εσένα κανένας;»
Βασιλική Ξούρα, Κοσοβίτσα, γεν.1944*

Βασιλική Ξούρα, Κοσοβίτσα, γεν. 1944

Ποιος είναι άραγε ο συνδετικός κρίκος, μεταξύ του παρελθόντος και της σύγχρονης ζωής σε μια περιοχή;

Δεν μπορεί να είναι τίποτε άλλο από τις μνήμες των ανθρώπων, από τους ανθρώπους, που θυμούνται. Και αν αυτές οι αναμνήσεις, αυτές οι μνήμες, δεν καταγραφούν, απλά θα καθούν.

Πολύτιμο «εργαλείο» για τη διάσωση της πολιτισμικής κληρονομιάς της διασυνοριακής περιοχής Ελλάδας - Αλβανίας, αποτελεί το πολυμεσικό αποθετήριο που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του έργου «Exploral» και χρηματοδοτήθηκε από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εθνικούς μέσω του προγράμματος "Interreg IPA Cross-border Cooperation Programme "Greece – Albania 2014 – 2020".

Το αποθετήριο περιέχει ψηφιακά τεκμήρια της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Κόνιτσας, της Δημοτικής Βιβλιοθήκης

Αργυροκάστρου και της Δημοτικής Βιβλιοθήκης της Πρεμετής.

Στόχος του προγράμματος «Exploral», είναι να μετατρέψει τις βιβλιοθήκες-σε ψηφιακή και φυσική μορφή- σε σημεία αναφοράς για τους τουρίστες που επισκέπτονται τη διασυνοριακή περιοχή, μέσω της σύνδεσης τουριστικών πληροφοριών με πολύτιμες πληροφορίες που αποκτήθηκαν από γραπτές και προφορικές πηγές.

Παράλληλα, στοχεύει στο να αναγνωριστούν και να προωθηθούν τα κοινά πολιτιστικά σημεία των δύο περιοχών μέσω της μελέτης και ανάλυσης προφορικών μαρτυριών ιστορίας και λαογραφίας και της σύνδεσής τους με έντυπα τεκμήρια. Το περιεχόμενο των προφορικών μαρτυριών έχει μια επιπλέον συγγενική προστιθέμενη αξία: να συνεισφέρει στην κοινωνική συνοχή, τη δυναμική εξέλιξη και τη βιωσιμότητα της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Μέσα από την «σύμπραξη» πολιτισμού και τουρισμού, ο εκάστοτε τόπος δύναται να γνωρίσει ανάπτυξη σε οικονομικό, κοινωνικό επίπεδο, πολιτιστικό επίπεδο καθώς και βελτίωση της ποιότητας του υπάρχοντος περιβάλλοντος. Πολύ σημαντική στην προσπάθεια αυτή, κρίνεται η ενεργή συμμετοχή των κατοίκων.

Αυτός είναι και ο σκοπός του «Exploral», στο πλαίσιο του οποίου ηχογραφήθηκαν ενδιαφέρουσες προφορικές μαρτυρίες ιστορίας και λαογραφίας, δημιουργήθηκε εφαρμογή για κινητές συσκευές «EXPLORAL» (διαθέσιμη μέσω του <http://exploral.eu>), ψηφιοποιήθηκαν έντυπα τεκμήρια, ενώ ανακαινίστηκε η Δημοτική Βιβλιοθήκη Πρεμετής και δημιουργήθηκε ένας πολυχώρος πληροφόρησης στη βιβλιοθήκη Κόνιτσας.

Η προσπάθεια

Για τις ανάγκες του προγράμματος συστήθηκε μια διεπιστημονική ερευνητική ομάδα με στόχο την μελέτη του ιστορικού, εθνογραφικού και ευρύτερα πολιτισμικού πλαισίου της διασυνοριακής περιοχής Ελλάδας - Αλβανίας. Κύριος άξονας της έρευνας, αποτέλεσε η μελέτη στοιχείων της προφορικής παράδοσης των τόπων, με άξονα τον χώρο ως σημείο αναφοράς στους θρύλους, στα παραμύθια, στα ιστορικά δημοτικά τραγούδια και στην προφορική ιστορία των κοινοτήτων.

Το έργο της ομάδας κινήθηκε σε δυο επίπεδα, καθώς αξιοποιήθηκαν εξίσου πρωτογενείς και δευτερογενείς προφορικές και γραπτές πηγές. Αρχικά, κατόπιν αποδελτίωσης έντυπου και ψηφιακού αρχειακού υλικού της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Κόνιτσας και του Πανεπιστη-

μίου Ιωαννίνων, ταξινομήθηκαν και τεκμηριώθηκαν θεματικά αντίστοιχες αφηγήσεις από τοπικές εφημερίδες και βιβλία λογίων της περιοχής.

Μετά την μελέτη του αρχειακού υλικού και της αντίστοιχης επιστημονικής βιβλιογραφίας, σχεδιάστηκε ένα πλάνο για το δεύτερο επίπεδο του προγράμματος, κατά το οποίο πραγματοποιήθηκε επιτόπια εθνογραφική έρευνα στους αντίστοιχους οικισμούς. Η ομάδα, καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος, πραγματοποίησε επισκέψεις στους περισσότερους οικισμούς του Δήμου Κόνιτσας αλλά και σε οικισμούς της ελληνικής μειονότητας της Αλβανίας στην ευρύτερη περιοχή της Δερόπολης της νομαρχίας Αργυροκάστρου.

Στο πλαίσιο της εθνογραφικής έρευνας, διενεργήθηκαν ελεύθερες ημιδομημένες συνεντεύξεις με ηλικιωμένους κατοίκους των περιοχών, οι οποίες αποτυπώθηκαν οπτικοακουσικά σε βίντεο και ηχητική μορφή.

Μετά την ολοκλήρωση της εθνογραφικής έρευνας, η ομάδα κλήθηκε να συνδέσει τις αρχειακές πηγές με τις προφορικές αφηγήσεις, δημιουργώντας ένα πολυεπίπεδο ταξινομικό πλαίσιο με τα προσωπικά στοιχεία των πληροφορητών και το πλαίσιο της συνέντευξης, στοιχεία που αναδεικνύουν το θεματικό είδος της κάθε αφήγησης, το προφίλ των αφηγητών με την μικροϊστορία του καθενός, αλλά και την σύνδεση μεταξύ παλιότερων και σημερινών καταγραφών, καθώς σε αρκετές απ' τις προφορικές πηγές προστέθηκαν αντίστοιχες παραπομπές από την τοπική και την ανάλογη επιστημονική βιβλιογραφία.

Η εφαρμογή έξυπνων κινητών (mobile app)

Η εφαρμογή έξυπνων κινητών EXPLORAL περιλαμβάνει ένα διαδραστικό χάρτη της διασυνοριακής περιοχής Ελλάδας-Αλβανίας, ο οποίος συνδέεται με το περιεχόμενο από τις προφορικές πηγές και το ήδη ψηφιοποιημένο υλικό που οδηγεί σε μια εφαρμογή με υψηλό πολιτιστικό, εθνογραφικό και τουριστικό ενδιαφέρον.

Ειδικότερα, ο κάθε επισκέπτης μπορεί να σχεδιάσει τις εξορμήσεις του σε διάφορους οικισμούς και απ' τις δυο πλευρές των συνόρων, έχοντας ενημερωθεί διαδραστικά για την τοπική ιστορία και τον λαϊκό πολιτισμό των κοινοτήτων. Παράλληλα, διάφορες ομάδες μπορούν να δημιουργήσουν περιηγητικές διαδρομές και εκπαιδευτικά προγράμματα στο πλαίσιο της βιωματικής μάθησης, ανακαλύπτοντας εναλλακτικές ιστορίες για τις εκκλησίες, τα γεφύρια, τους νερόμυλους, τα δάση, τις βουνοκορφές και τα αλώνια κάθε οικισμού.

Το υλικό που αντιστοιχεί στη συγκεκριμένη περιοχή, είναι κατηγοριοποιημένο σε θρύλους, τραγούδια και προφορικές μαρτυρίες. Το κάθε αντικείμενο πολιτιστικής κληρονομιάς (Cultural Heritage Object) που εισάγεται, αντιστοιχίζεται αυτόματα (μέσω λέξεων κλειδιών και περιοχής αναφοράς) σε συσχετιζόμενο υλικό (ψηφιοποιημένο υλικό, π.χ. βιβλία, περιοδικά, που υπάρχει στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Exploral) και προτεινόμενο υλικό, που αφορά υλικό παρόμοιο με το επιλεγμένο.

Πολλαπλά οφέλη

Το αποτέλεσμα του ερευνητικού προγράμματος έχει ανταποδοτικά οφέλη για τις τοπικές κοινωνίες που μελετήθηκαν αλλά

και για τους ερευνητές, καθώς είναι γνωστό πως οι κοινωνίες προφορικότητας χάνονται χρόνο με το χρόνο εξαπτίας της διαρκούς ερήμωσης, ενώ οι σημερινές γενιές των υπερηλίκων αποτελούν τους τελευταίους φορείς της αφηγηματικής παράδοσης του τόπου τους. Κατά συνέπεια, το υλικό αυτό αποτελεί σημαντική μνημονική παρακαταθήκη, έχοντας παράλληλα σημαντική αρχειακή αξία, καθώς, εκτός από τις αφηγήσεις των κατοίκων, περιλαμβάνει και τεκμηριωτικά στοιχεία για το ερευνητικό πλαίσιο και τους πληροφορητές.

Ομάδα έργου

Το έργο είναι διεπιστημονική συνεργασία επιστημόνων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και των βιβλιοθηκών Κόνιτσας και Πρεμετής με επικεφαλής τους Γιάννη Φούντο, καθηγητή του Τμήματος Μηχανικών Η/Υ και Πληροφορικής ειδικό σε θέματα γραφικών υπολογιστών και ψηφιακής ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, Βασίλη Νιτσιάκο, καθηγητή του Τμήματος Ιστορίας-Αρχαιολογίας ειδικό σε θέματα κοινωνικής λαογραφίας και Πέρον Ντούλια, ειδική σε θέματα επιστήμης της πληροφόρησης. Στην ομάδα έργου επίσης συμμετείχαν προγραμματιστές, μηχανικοί λογισμικού, υποψήφιοι διδάκτορες, ιστορικοί και βιβλιοθηκονόμοι.

Η πολιτιστική κληρονομιά κάθε τόπου βρίσκεται παντού: στα τοπία, στην τέχνη και στα αντικείμενα, αλλά και στις ιστορίες, στις γεύσεις, στα τραγούδια...

Η πολιτιστική κληρονομιά μας ενώνει μέσα από την ποικιλομορφία της.

Ας την αναδείξουμε με κάθε τρόπο!

Ο Οκτώβρης του 1940 στη Νεώτερη Ιστορία μας

Ο μήνας Οκτώβρης για όλους εμάς που κουβαλάμε στους ώμους μας κάποιες δεκαετίες είναι βαθιά χαραγμένος στη μνήμη μας γιατί σημάδεψε την πορεία της χώρας στα χρόνια που ακολούθησαν το 1940 και αποτέλεσε σημαντικό ορόσημο στους ευρύτερους προβληματισμούς και προσανατολισμούς στο λαό μας που τόσα πρόσφερε στον αγώνα για τη Λευτεριά και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Παρά τα φυλετικά μας ελαπώματα και τις αδυναμίες μας κατορθώσαμε να σταθούμε όρθιοι πολεμώντας με γενναιότητα τον άξονα του κακού που στηρίζονταν στα οργανωμένα συμφέροντα της πλουτοκρατίας και που οδήγησαν εκατομμύρια ανθρώπων στην κρεατομηχανή του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

Δαιμονοποιήθηκαν ο Χίτλερ και ο Μουσολίνι, όχι όμως και όσοι τους στήριξαν στο αιματοβαμμένο εγχείρημα.

Ειπώθηκαν και γράφτηκαν ύμνοι για τους ήρωες Έλληνες στρατιώτες στο πεδίο των μαχών για τη συμβολή των αμάχων στην Πίνδο και αλλού.

Τα παχιά λόγια περίσσεψαν, οι πράξεις όμως των «δήθεν» συμμάχων κρίθηκαν και κρίνονται ακόμη από τα αποτελέσματα της πολιτικής των έναντι της χώρας μας που ήταν προμαχούσα ενάντια στο φασισμό και ναζισμό.

Η βοήθεια που δόθηκε περισσότερο για στρατιωτικές δαπάνες και λιγότερο για το χειμαζόμενο λαό, από τους ντόπιους διαχειριστές και υπεύθυνους κατέληξε στην ολιγαρχία του πλούτου και στα γνωστά τζάκια που πρόσφεραν ζεστασιά και εξυπηρέτηση στους εχθρούς της πατρίδας.

Ο λαός βολεύτηκε με τις κονσέρβες, με το λίγο ψωμί και τα λίγα τρόφιμα που μοίραζαν οι διάφορες επιτροπές.

Οι συνεργάτες του εχθρού, οι δωσίλογοι και οι μαυραγορίτες συντάχθηκαν με τους εισβολείς με στόχο τον πλουτισμό σε βάρος του λαού.

Πολλοί πατριώτες που αγωνίστηκαν εναντίον του εχθρού θεωρήθηκαν προδότες και κυνηγήθηκαν ανηλεώς από την εξουσία.

Οι συνεργάτες του εχθρού όχι μόνο δεν τιμωρήθηκαν αλλά τιμήθηκαν ποικιλότροπα και επάνδρωσαν τον κρατικό μηχανισμό.

Οι κατηγορούμενοι έγιναν κατήγοροι και νομιμόφρονες.

Πολλοί αγωνιστές εναντίον του κατακτητή θεωρήθηκαν εχθροί της Πατρίδας και οι δωσίλογοι πατριώτες και εθνικόφρονες με τη βούλα.

Τελικά ο λαός μας επιβίωσε με τα προτερήματά του και πλήρωσε ακριβά τα ελαπώματά του διαχρονικά.

Τα εμφύλια μίσση και Πάθη σφράγισαν την αγωνιστική μας ιστορία.

Ο Οκτώβρης του 1940 ας μας θυμίζει τα ΌΧΙ που πρέπει να αντιτάξουμε τώρα στη νέα τάξη πραγμάτων που η παγκοσμιοποίηση προετοιμάζει και εφαρμόζει μεθοδικά με την άγρια εκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών και την καταδίκη του λαού στη λιτότητα και ανασφάλεια.

Οι συγκρούσεις καλλιεργούνται συστηματικά, η ΕΙΡΗΝΗ υπονομεύεται και το σύνδρομο του φόβου δρα καταλυτικά.

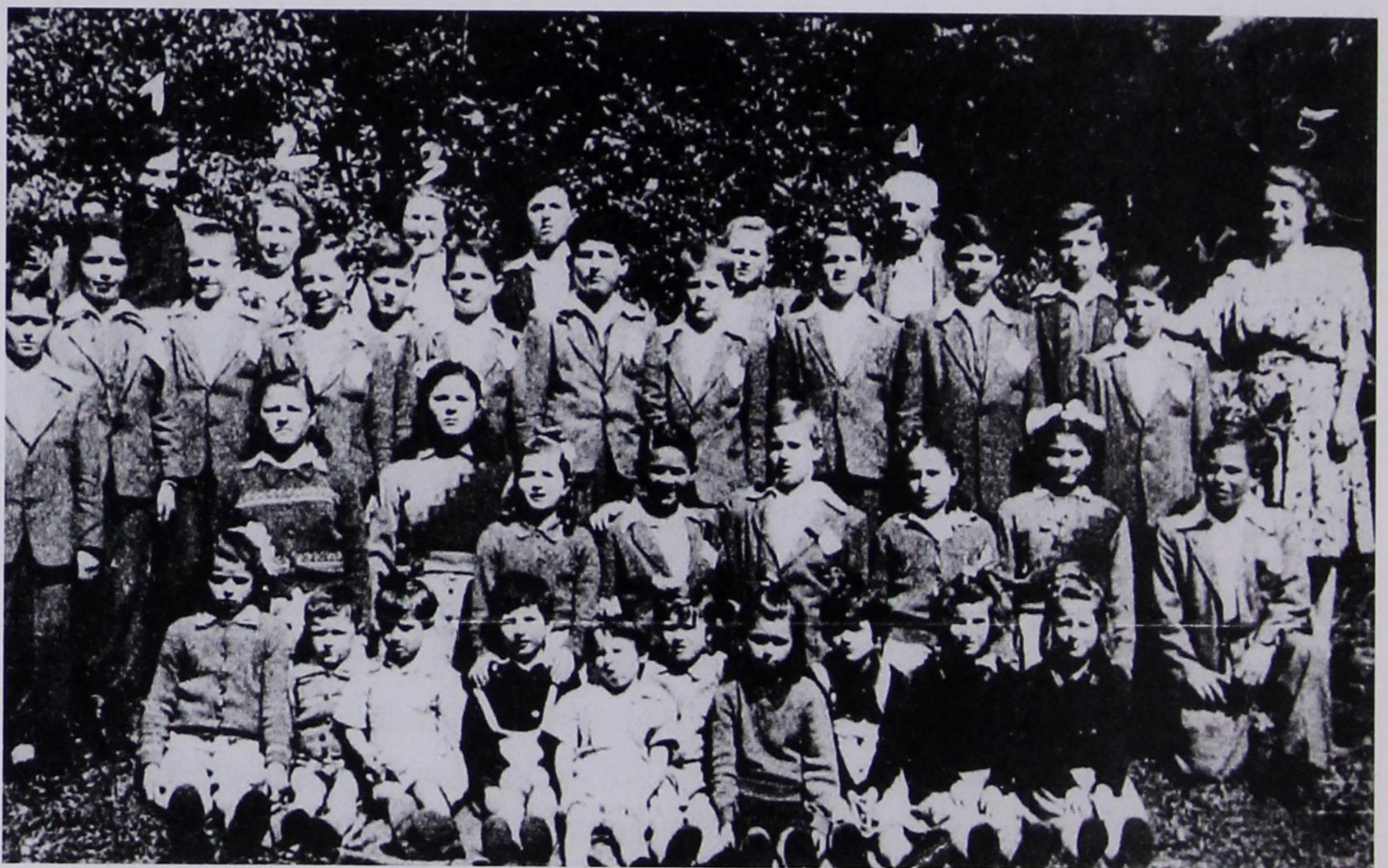
Οι μετανάστες και οι πρόσφυγες εργαλειοποιούνται και οι εκρήξεις είναι αναμενόμενες.

Ας συνειδητοποιήσουμε για μία ακόμη φορά ότι ο αγώνας είναι μονόδρομος και η εθνική ομοψυχία και ενότητα είναι ισχυρά όπλα ενάντια στις καταιγίδες που μας απειλούν.

Ο Οκτώβρης του 1940 μας δίνει κάθε φορά την ευκαιρία για αναστοχασμό και κριτική αξιολόγηση των προτερημάτων και ελαπωμάτων του λαού μας κατά την ιστορική του διαδρομή.

Το χρέος μας επιβάλλει εγρήγορση, συναίνεση και συστράτευση των δυνάμεων στον αγώνα για Ελευθερία, δικαιοσύνη και ΕΙΡΗΝΗ.

Χρίστος Απ. Ζάνης.

Παιδιά από το Πληκάτι (Πολωνία 1949). Φωτ. αρχείο Αντ. Ζιώγα

Ευτυχώς γλιτώσαμε...!

Η φοβερή έκρηξη στο λιμάνι της Βηρυτού στις 4/8/2020 με την ανατίναξη του πλοίου που ήταν αποθηκευμένη νιτρική αμμωνία 2.750 τόνων προκάλεσε το θάνατο εκατοντάδων ανθρώπων, τον τραυματισμό χιλιάδων και ανυπολόγιστες ζημιές στο λιμάνι και στη γύρω περιοχή.

Αυτό το γεγονός γύρισε πίσω «την ταινία» της μνήμης μου 79 χρόνια, στις αρχές του 1941.

Ο Ελληνικός Στρατός, μετά την αντεπίθεση από την Γκραμπάλα και τα άλλα μέτωπα (Καλπάκι- Πίνδος-Θεσπρωτία) το Νοέμβρη του 1940, καταδίωκε τους Ιταλούς στην Αλβανία.

Στο χωριό μου, που βρίσκεται απέναντι από την Γκραμπάλα, σ' ένα ύψωμα 800 μ. υψ.(υψόμετρο) τα παλικά τμήματα της Μεραρχίας FERRARA από τη δεύτερη μέρα της εισβολής έστησαν παρατηρητήριο στην κορυφή για να συντονίζουν τη βολή πυροβολικού κατά των αμυνομένων δικών μας.

Είχαν μεταφέρει πολύ πολεμικό υλικό και μετατρέποντας ακόμα και την εκκλησία του Αϊ Δημήτρη στο νεκροταφείο - σε αποθήκη- τη γέμισαν με κάθε λογής πυρομαχικά): (κασόνια με διάφορες χειροβομβίδες, σφαίρες, οβίδες, όλμους κ.ά.). Εμάς τα μικρά παιδιά, μας σκανδάλιζαν πολύ όλα αυτά τα περίεργα πράγματα που βλέπαμε για πρώτη φορά και προπαντός εκείνες οι κατακόκκινες αλουμιένιες χειροβομβίδες που τις παρομοιάζαμε με κούκλες.

Μάλιστα μιμούμενοι αυτά που έκαναν οι μεγάλοι, όταν βρίσκαμε χειροβομβίδες

(ήταν σκόρπιες σε λόγγους και ρεματιές) τις ανοίγαμε, πετούσαμε τον εκρηκτικό μηχανισμό και το δυναμίτη και τις χρησιμοποιούσαμε για διάφορους σκοπούς (όπως έχουμε γράψει κι άλλη φορά στο περιοδικό μας).

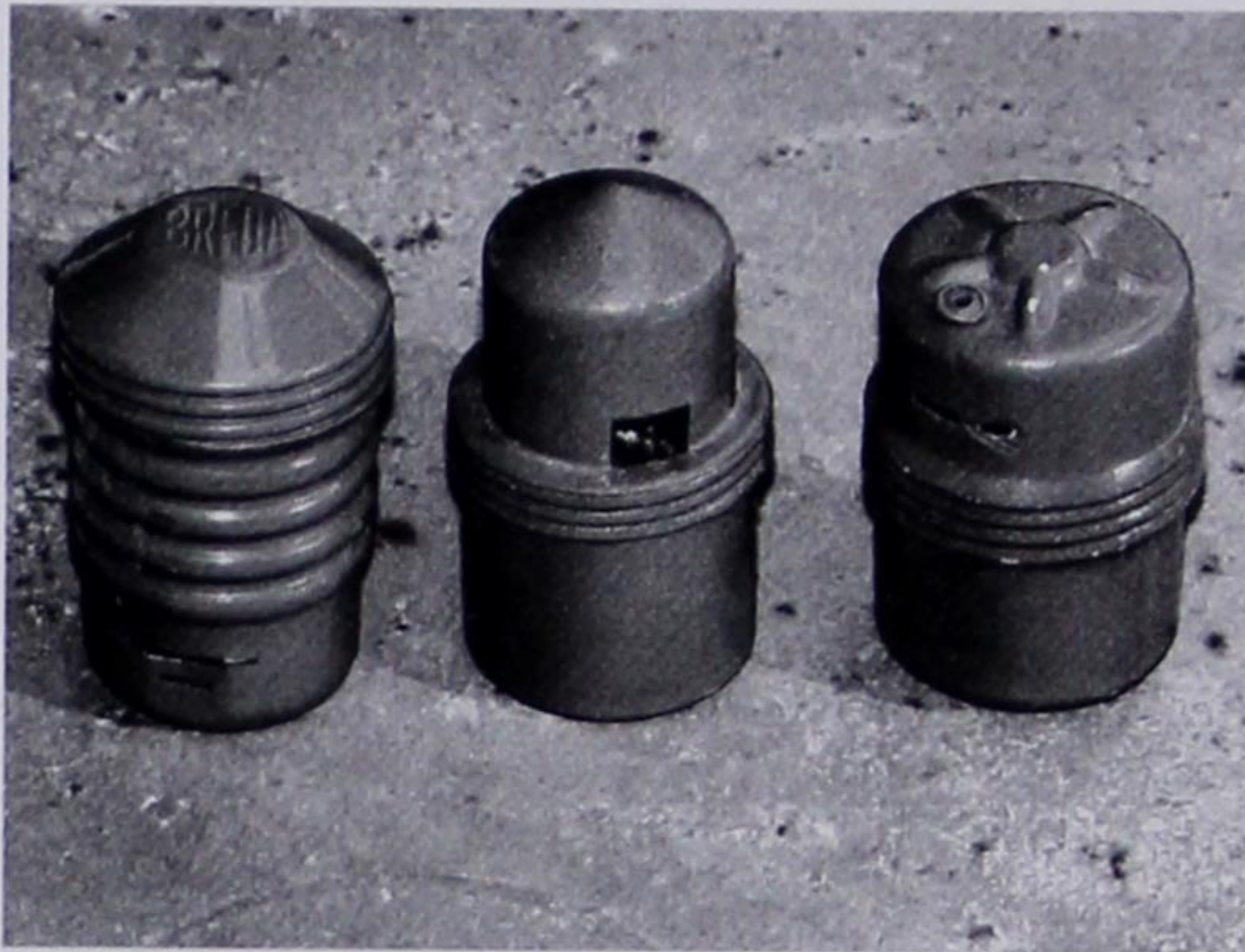
Μία μέρα, λοιπόν, η παρέα μας, τα ξαδέρφια Γιώργος 7 ετών, Κώστας 6 ετών και ο υποφαινόμενος 5 ετών, βρεθήκαμε στο αμπέλι όπου ήταν οι μανάδες μας. Ακριβώς δίπλα είναι το νεκροταφείο και η εκκλησία. Κοιτώντας από το παράθυρο αντικρίσαμε όλον εκείνο... το «θησαυρό» μέσα.

Μεγάλος ο πειρασμός, αλλά και παιδική πονηριά. Πάμε από το πίσω παράθυρο - λέει ο Γιώργος - θα μπω μέσα. Απ' εκεί δεν μας βλέπουν.

Βάζουμε πλάτη και σκαρφαλώνει ο Γιώργος, περνάει από τις σιδεριές σιγά-σιγά και νάτος μες στην εκκλησία, κατευθείαν στις κάσες με τις κόκκινες χειροβομβίδες. Έπαιρνε από δύο-τρεις και δίνοντάς μας από το παράθυρο τις βάζαμε στην άκρη του τοίχου, να τις πάρουμε αργότερα με κανένα καλάθι.

Θα είχαμε συγκεντρώσει καμιά δεκαριά, όταν ακούστηκαν φωνές από τις μανάδες, που ανησυχώντας από την απουσία μας, άρχισαν να ψάχνουν. Ίσα που πρόλαβε ο Γιώργος να βγει έξω και όταν μας βρήκαν οι μανάδες μας με τον σωρό τις χειροβομβίδες άρχισαν το κυνηγητό μ' ένα ξύλο στο χέρι για να μας περιποιηθούν κανονικά...

Διαβάζοντας κάποιος αυτά που γράφω,

εύλογο είναι ν' αναρωτηθεί: μα είναι δυνατόν να έκαναν τέτοια πράγματα τόσο μικρά παιδιά 5, 6, 7, ετών; Δυστυχώς τα κάναμε. Τα παιδιά είναι περίεργα από τη φύση τους και μιμούνται τους μεγάλους - όπως γράφουμε και πιο πάνω - χωρίς βέβαια να καταλαβαίνουν τους κινδύνους και τις συνέπειες των πράξεών τους. Ήταν τόσο μεγάλη η μαγνητική έλξη από εκείνες τις κόκκινες «κούκλες» που δεν μπορούσαμε να λογαριάσουμε ότι μέσα τους έκρυβαν το θάνατο.

Αυτό το είδαμε αργότερα, όταν τρία παιδιά στο χωριό μας σκοτώθηκαν, ένα πέθανε αργότερα απ' το μολυσμένο τραύμα, ένα τυφλώθηκε και έμεινε με ένα χέρι, άλλο έχασε το ένα μάτι και πολλά άλλα τραυματίστηκαν ελαφρά. Βέβαια αυτά δεν γίνονταν μόνο στο χωριό μου. Σ' όλα τα χωριά που βρέθηκαν στο πεδίο των πολεμικών επιχειρήσεων είχαμε παρόμοια κατάσταση, όπως θυμούνται και σήμερα κάποιοι επιζώντες.

Επίλογος: το περιστατικό της Βηρυτού μου έφερε στο νου αυτά που διαβάσατε πιο πάνω. Τότε δεν συνειδητοποιούσαμε τον κίνδυνο, όταν ο Γιώργος έβγαζε από τα κουτιά τις χειροβομβίδες, τι θα γινόταν αν έσκαγε καμία απ' αυτές μες στην εκκλησία.

Σήμερα όμως, βλέποντας και ακούγοντας στην τηλεόραση αυτό που έγινε στη Βηρυτό αναλογίζομαι με τρόμο:

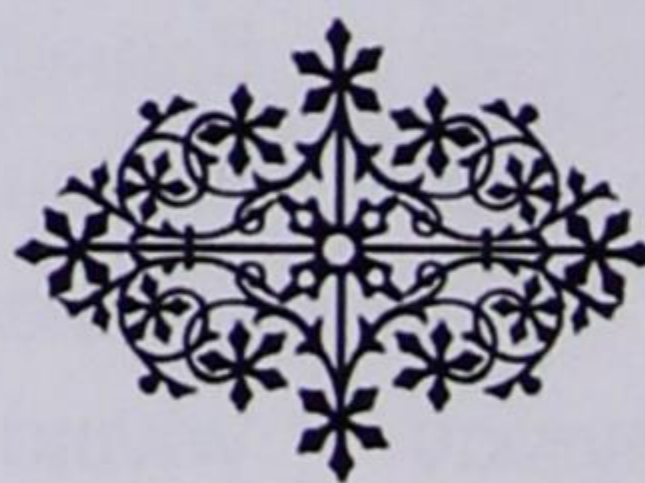
Τι θα γινόταν αν, όπως τις έπαιρνε ο Γιώργος και τις περιεργαζόταν, έσκαγε κάποια; Αν έπαιρνε φωτιά και ανατιναζόταν όλο εκείνο τα πολεμικό υλικό, θα εξαφανίζονταν η εκκλησία και ίσως όλο το χωριό από τη σεισμική δόνηση.

Φυσικά για μας δεν γίνεται λόγος. Εμείς θα είχαμε εξαερωθεί στο σύμπαν. Συμπέρασμα: όσα από τα παιδιά εκείνης της εποχής στα χωριά μας, που «έπαιζαν» μ' αυτά τα καταραμένα αντικείμενα και επέζησαν, οφείλουν τη ζωή τους μόνο σε ΤΥΧΗ-ΣΥΜΠΤΩΣΗ.

Σ. Τουφίδης

Σημείωση

Το βράδυ που γράφαμε αυτή την ιστορία, χτύπησε το τηλέφωνο με τη θλιβερή είδηση: Ο Γιώργος μας έφυγε απ' τη ζωή. Άλλη μια σύμπτωση...

Ενδυμα και σοβαρά

«Κουλτουριάρηδες «και ψευτομορφωμένοι

Ένας Έλληνας ποιητής που πρόσφατα έφυγε από τη ζωή, έγραψε για τους «κουλτουριάρηδες» και ψευτομορφωμένους, που διαχρονικά «ευδοκιμούν» πολύ στη χώρα μας: «Οι «κουλτουριάρηδες» είναι οι διανοούμενοι που δίνουν μεγαλύτερη σημασία στη γνώση και την πληροφόρηση και λιγότερη στο αίσθημα και το βίωμα. Ό,τι έμαθαν ή δεν έμαθαν έχει γι' αυτούς μεγαλύτερη αξία από τη σκέψη. Κουλτουριάρηδες βρίσκονται σε όλες τις εποχές. Στην αρχαία Ελλάδα τους κοροϊδεύει πολύ άσχημα ο Αριστοφάνης, επειδή χρησιμοποιούσαν πάντα καινούριες και παράξενες λέξεις για να ξιπάσουν τον κόσμο. Και οι σοφιστές ήταν ένα είδος κουλτουριάρηδων της εποχής τους, γιατί έδωσαν πολλή σημασία στη γνώση και όχι στη σωστή κρίση.

Αλλά και παλαιότερα όταν λέγαμε «οι διανοούμενοι» ή «οι άνθρωποι των γραμμάτων» νιώθαμε κάτι σαν δυσφορία και ενόχληση, γιατί καταλαβαίναμε ότι αυτοί οι άνθρωποι είχαν ξεφύγει πολύ από τη ζωή εν ονόματι δήθεν της τέχνης. Αυτοί νομίζανε ότι, επειδή ήταν άνθρωποι των γραμμάτων, έπρεπε να μιλούν με ειδικό λεξιλόγιο, να καταλαβαίνονται μεταξύ τους και ασμην καταλαβαίνουν οι άλλοι. Σε τελική ανάλυση, οι «κουλτουριάρηδες» είναι ψευτομορφωμένοι. Αυτό που σήμερα αποκαλούμε «γλώσσα των κουλτουριάρηδων» είναι ένα κουρκούτι από νεόκοπες λέξεις, από ξένες αμετάφραστες λέξεις και από λέ-

ξεις παρμένες από διάφορες επιστήμες λ.χ. «η μεταστοιχείωση της ντεμινομενκλατούρας».

Με ένα τέτοιο κουρκούτι στο τέλος δεν βγάζουν νόημα ούτε αυτοί, ούτε φυσικά και εμείς. Ας πάρουμε για παράδειγμα τη λέξη «δομή» που αναφέρεται στο χώρο, ενώ η λέξη «διαδικασία» αναφέρεται στο χρόνο. Τι θα λέγατε όμως αν ξαφνικά διαβάζετε δομικές διαδικασίες» ή «διαδικαστικές δομές» Ρωτήθηκαν κάποιοι να τις εξηγήσουν, μα δεν μπόρεσε κανείς. Γιατί όπως καταλαβαίνετε, πρόκειται για μπαρούφες. Τι μπορεί λοιπόν να σημαίνουν οι δυο αυτές φράσεις, όταν στην καθεμία το επίθετο αναιρεί το ουσιαστικό; Αλλά τι θα λέγατε αν αυτή η φράση γινόταν ολόκληρη πρόταση; Διαβάστε λοιπόν: «Όταν οι δομικές διαδικασίες λειτουργούν ανασταλτικά μέσα στο χώρο του μεταμοντέρνου...» Τι να πρωτοσχολιάσει κανείς σ' αυτή τη φράση; Πρώτα πρώτα πόσοι ξέρουν τον όρο «μεταμοντέρνο» Κι έπειτα τι ακριβώς σημαίνει μέσα στο χώρο του «μεταμοντέρνου» εάν λειτουργήσουν ή δεν λειτουργήσουν οι «δομικές διαδικασίες»; τα τρία χαρακτηριστικά των κουλτουριάρηδων τα εξής: Πρώτον, δεν γνωρίζουν καλά τις λέξεις και τις έννοιές τους. Κάποιος έγραφε την λέξη «ενδιαίτημα» (τόπος κατοικίας) και εννοούσε ένδυμα. Δεύτερον, θέλουν να ξιπάσουν τους άλλους με διάφορες ακαταλαβίστικες λέξεις. Τρίτον, δεν έχουν κωνέψει καλά αυτό που

λένε. Χώρια που δεν τα καταφέρνουν ούτε και με το συντακτικό και μπερδεύονται. Βέβαια, το μπερδεμα υπάρχει πρώτα στο μυαλό. Καταφέρουν όμως να κομπλεξάρουν πολλούς, και καμιά φορά όλους και συντελούν στο να πάει η γλώσσα μας στον γκρεμό.

Θα μπορούσε να πει κανείς ότι, αφού αποδεχόμαστε την ερμητική γραφή (δυσνόητη μορφή και διατύπωση ή δυσκολία ερμηνείας κλπ.) ορισμένων ποιητών, γιατί να μην αποδεχτούμε και το δυσνόητο τρόπο γραφής των κουλτουριάρηδων; Από μία άποψη, και ο ποιητής θα έπρεπε, οποιαδήποτε τεχνοτροπία και αν ακολουθεί, να γράφει κατά τρόπο κατανοητό, για να μπορεί ο αναγνώστης να τον καταλαβαίνει. Γιατί, τι να κάνουμε την οποιαδήποτε ποίηση, όταν έχει κοπεί η γέφυρα της επικοινωνίας; Τι να τα κάνουμε τα ερμητικά ποιήματα, όταν δεν τα καταλαβαίνει κανείς; Και αφού δεν μας λένε τίποτα, πώς είναι δυνατόν να μας συγκινήσουν; Και συνεχίζει ο αείμνηστος ποιητής: «η αιτία αυτού του φαινομένου οφείλεται όχι μόνο στην ημιμάθεια των περισσότερων κουλτουριάρηδων, αλλά και στον εγωισμό τους. Δεν θα μπορέσουν ποτέ οι άνθρωποι αυτοί να ακούνε περισσότερο απ' όσο μιλάνε, να σκέφτονται περισσότερο απ' όσο γράφουν και να περνούν κάθε πληροφορία από το κόσκινο της κρίσης. Για να συμβεί όμως αυτό, θα πρέπει να είναι ταπεινοί, να μη νομίζουν πως αυτοί τα ξέρουν όλα και κανείς άλλος. Να μη λέ-

νε διαρκώς «εγώ νομίζω», «εγώ πιστεύω», «έχω τη γνώμη» και τα συναφή». Εμείς τι θα μπορούσαμε να συμπληρώσουμε; Μέσα σ' αυτό το βραχυκύκλωμα ημιμάθειας και εγωισμού χωράνε όλοι, δεξιοί και αριστεροί, εφημερίδες και τηλεοράσεις, άνθρωποι της τέχνης, διανοούμενοι της «συμφοράς» κάποια «κουλτουριάρικα έντυπα και περιοδικά», εφημερίδες του τοίχου, «μοντέρνοι» θεολόγοι και Θεολογούντες κ.λπ. Το παράξενο όμως είναι, ότι και οι απλοί άνθρωποι του λαού πολλές φορές ενθουσιάζονται με τον «κουλτουριάρικο» τρόπο σκέψης σαν να θέλουν τους μορφωμένους και «σοφούς» να μην τους καταλαβαίνουν, για να τους θεωρούν σπουδαίους

Είναι γνωστό το ανέκδοτο: κάποιος που ξεκίνησε από ένα χωριό της πατρίδας μας και είχε γίνει μεγάλος και διάσημος επιστήμονας στην Αμερική, ήρθε στο χωριό του για λίγο διάστημα να δει τους δικούς του. Του ζήτησαν κάποια στιγμή να τους μιλήσει. Δέχτηκε. Μαζευτήκανε όλοι να τον ακούσουν. Τους μίλησε απλά και κατανοητά για διάφορα σημαντικά θέματα. Όταν τελείωσε, λίγοι τον χειροκρότησαν. Η μάνα του στο δρόμο προς το σπίτι ήταν στενοχωρημένη πολύ.

Τι τρέχει μάνα; της είπε. Κρίμα παιδί μου οι σπουδές που έκανες, τα έξοδα που κάναμε, ακόμα και εγώ σε κατάλαβα σε αυτά που είπες!

Μαρίνος Σπηλιόπουλος

Πίνδος

Γράφει ο Σωκράτης Μ. Οικονόμου

Πίνδος

*Τῶν προγόνων βλαστοί, μ' ατσαλένια κορμιὰ
 τοῦ πολέμου περνώντας τὴ φρίκη,
 τῆς καρδιάς μας τὴ φλόγα τὴ φέραμε μιὰ
 ὡς ἐκεῖ πού μᾶς πρόσμενε ἡ Νίκη.
 Μὲ τὴ λόγχη χαράξαμε ἀδρὸ στὰ βουνὰ
 τ' ὄνομά μας -γαλάζιο λουλούδι-
 νὰ τὸ πάρει ὡς τὰ πέρατα ὁ θρύλος ξανά,
 στοὺς λαοὺς νὰ τὸ κάνει τραγούδι.
 Προσταγὴ στὴ φυλή μας, σὰ νόμος βαριά,
 τὸ παλιὸ ν' ἀναστήσουμε θάμα.
 Νᾶναι αἰώνια σὲ τούτη τὴ γῆ ἡ Λευτεριά,
 κάποιας μοίρας ὀρίζει τὸ τάμα.
 Μάννα Ἑλλάδα, δική σου μιὰ σάλπιγγα ἤχεϊ,
 λὲς ἀκόμα, στῆς Πίνδου μιὰ κόχη,
 στοὺς λαοὺς νὰ θυμίζει, γεμάτο ψυχὴ,
 τὸ τρανὸ πού ξεστόμισες «Ὁχι».*

ρικό γεγονός, το οποίο εκάραξαν τ' ατσαλένια κορμιὰ της νεότερης Ελλάδας με τη λόγ-
 χη και με το αἷμα τους, ἐδῶ ἐπάνω στα κακοιράχαλα και φοβερά βουνὰ της Πίνδου
 και να νιώσουν καθὼς ἐλέχθη- βαθιά στην ψυχὴ τους τη βαριά κληρονομιά των ηρώων
 και των μαρτύρων του ἔθνους μας, ὅτι η λευτεριά σ' αὐτὴν ἐδῶ τη γη πρέπει να εἶναι
 αἰώνια.

Η Πίνδος ἦταν ζωτικῆς σημασίας για την ιταλικὴ ἐπίθεση και ἀσφαλῶς κατέβαλαν
 κάθε προσπάθεια να νικήσουν, να κατέβουν προς το Μέτσοβο, να χτυπήσουν ἐκ των
 ὀπισθεν την VIII Μεραρχία μας και να μας νικήσουν. Ὅμως ἐδῶ βρήκαν την ηρωικὴ
 και σταθερὴ ἀντίσταση των Ἑλλήνων μαχητῶν ιδιαίτερα των Ἡπειρωτῶν, των μαχητῶν
 του Κ. Δαβάκη.

Ἐχουν γραφτεῖ και αναλυθεῖ, ἀπὸ τότε πολλὰ για το ποῖημα αὐτό, ὅμως κάθε φορά εἶ-
 ναι πάντα ἐπικαιρο και πολὺ διδακτικὸ. Λέξεις που μας συγκλονίζουν (ὅπως βλαστός, φρί-
 κη, ἀδρός, θρύλος, κόχη κ.α.).

Το ποῖημα ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσερις στροφές, θα προσπαθήσουμε πολὺ σύντομα να

τις αναλύσουμε:

Α. Πρώτη στροφή, γίνεται αναφορά στους προγόνους βλαστούς όπου οι Έλληνες είναι Βλαστοί των αρχαίων Ελλήνων, και διακρίνονται από μία φλόγα της φιλοπατρίας προς την Ελευθερία, μέχρι θανάτου, φλόγα που την συνοδεύει η νίκη!

Β. Στη δεύτερη στροφή, αναφέρεται πως με τη λόγχη χάραξαν οι μαχητές, αδρά στα βουνά τη νίκη πάνω στην Πίνδο, και έγινε ακόμα πιο γνωστό τ' όνομα Ελλάδα.

Γ. Η τρίτη αναφέρεται στην προσταγή της φυλής μας σαν νόμος, βαριά, νάναι αιώνια σ' αυτή τη Γη, η Ελευθερία όπου οι Έλληνες αδιακρίτως ηλικίας και φύλου ν' αγωνίζονται πάντοτε ηρωικά.

Δ. Στην τέταρτη στροφή, η σάλπιγγα ηχεί δυνατά από μία κόχη, το θρυλικό ΟΧΙ, που εγκλείει την ψυχή και τη ζωή ολόκληρου του Έθνους, που ξεστόμισαν οι ηρωικοί πολεμιστές. Πολύ συνοπτική ανάλυση μ' όλα τα στοιχεία των θρησκευτικών παραδόσεων, και φιλοπατρίας που το όχι διαλαλεί παντού.

Πολλές φορές έχω διδάξει και αναλύσει αυτό το ποίημα στους μαθητές μου.

Ήμουν και είμαι πάντοτε της αρχαίας ρήσης, όπως έλεγε κι ο αείμνηστος καθηγητής και οικονομολόγος Άγγελος Αγγελόπουλος, θαυμαστής της ρήσης των αρχαίων «Όλβιος, όστις της ιστορίας έσχε μάθησιν». Η γνώση της ιστορίας, μας οδηγεί όλους μας να 'χουμε απαραίτητη αυτογνωσία, να γνωρίζουμε τα προτερήματα αλλά και τα ελαττώματά μας, ώστε ν' αξιοποιούμε τα πρώτα και να καταπολεμάμε τα δεύτερα. Το ποίημα αυτό μας διδάσκει. Να 'ναι πάντοτε η Λευτεριά στη

γη μας και η σάλπιγγα το ηχεί και το διαλαλεί παντού.

Τότε και μόνο τότε, όλοι μαζί, θ' οδηγούμε το έθνος μας, προς την δόξα, την ευημερία, και η μικρή, αλλά ένδοξη πατρίδα μας που έδωσε το φως στον πολιτισμό θα προκόβει και θα λαμβάνει την υψηλή θέση, που δικαιωματικά της ανήκει μέσα στη χορεία των ελεύθερων λαών, πάντοτε Δημοκρατικά και πολιτισμένα. Το ποίημα ΠΙΝΔΟΣ μας το διδάσκει:

Θα κλείσω την σύντομη αυτή ανάλυσή μου με τη μικρή λογοτεχνική βιογραφία του Στέλιου Σπεράντζα.

Σ. Οικονόμου

Στέλιος Σπεράντζας (1888-1962)

Λογοτέχνης, ποιητής και καθηγητής Πανεπιστημίου Αθηνών, στο τμήμα Ορθοδοντικής. Γεννήθηκε στη Σμύρνη το 1888 και πέθανε

στην Αθήνα το 1962. Καθηγητής, δημοσιογράφος, λογοτέχνης και ποιητής βραβεύτηκε πολλές φορές για την ποίησή του. Έγραφε απλά για όλα τ' αγαπημένα θέματα των μικρών μαθητών. Διακρίθηκε, λοιπόν, για την παιδική του λογοτεχνία κι αγαπήθηκε από τους μαθητές και τα ποιήματά του βρίσκονται ακόμη σε διάφορα σχολικά αναγνώσματα! Οι σίχοι του είναι απλοί διδακτικοί και αναφέρονται στη Φύση και στην πατρίδα.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

Στον Αμάραντο στις 18/08/2020 έγινε η παρουσίαση του βιβλίου που αναφερόταν στον μακαριστό Ιεράρχη ΑΘΗΝΑΓΟΡΑ ΖΑΚΟΠΟΥΛΟ, με τίτλο «ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΦΩΚΙΔΟΣ, ο λόγιος, ευγενής άκακος και χαριεις επίσκοπος».

Συγγραφέας του βιβλίου είναι ο λογιότατος και δραστήριος Αρχιμανδρίτης Νεκτάριος Καλύβας. Ιεροκήρυκας και συνεργάτης του μακαριστού επί 28 έτη.

Η παρουσίαση, η πρώτη του βιβλίου, έγινε στη γενέτειρά του τον Αμάραντο και είχαν έλθει για το σκοπό αυτό, εκτός από τον συγγραφέα Νεκτάριο Καλύβα, ο π. Ανδρέας Μανιτάρας, η πρεσβυτέρα του κα. Ευθυμία και ο Θεολόγος Νικόλαος Κατσικούλης.

Ήταν μια ανεπανάληπτη βραδιά που συμμετείχαν όσοι Αμαραντιώτες είχαν μείνει στο χωριό εκείνες τις ημέρες. Άρχισε με κατανυκτικό Εσπερινό, που έγινε από τους ιερείς και μας έκανε όλους να νιώσουμε την κατάνυξη και την λαμπρότητα που ενέπνεε το περιβάλλον του ιερού Ναού Αγίου Γεωργίου.

Με τις καρδιές όλων πλημμυρισμένες από τις ψαλμωδίες του κατανυκτικού εσπερινού και νοσταλγικές αναμνήσεις, οδηγηθήκαμε στην Πλατεία του χωριού όπου παρακολουθήσαμε την παρουσίαση στην οποία πήραν μέρος και ομίλησαν, σεμνά και περιεκτικά, κατά σειρά οι κάτωθι:

1. Δήμητρα Κατή, πρόεδρος Τοπικού

Διαμερίσματος Αμαράντου

2. Αχιλλέας Ζακόπουλος, αδερφός του

3. Νικολέττα Ζακοπούλου, ανηψιά

4. Ο π. Ανδρέας Μανιτάρας

5. Ο Συγγραφέας Νεκτάριος Καλύβας

6. Ο Ιερέας του χωριού π. Νικόλαος Μέμος.

7. Συντόνιζε και πρόβαλλε βίντεο από τη ζωή και το έργο του ο αξιέπαινος και δραστήριος Θεολόγος Νικόλαος Κατσικούλης.

Οι ομιλητές ήταν σύντομοι και μεστοί στο λόγο τους, έτσι ώστε το κοινό που τους παρακολουθούσε να ευχαριστηθεί και να ανακαλέσουν στη μνήμη τους οι μεγαλύτεροι τον συμμαθητή τους, το Νίκο Ζακόπουλο που έφυγε από το χωριό με δύσκολες συνθήκες αλλά χάρι στην φιλομάθειά του, την βαθιά του πίστη στον Κύριο, την επιμονή του, την προσπάθεια και τον διαρκή αγώνα, κατάφερε με λαμπρές σπουδές να πραγματοποιήσει το όνειρό του και να γίνει ο Μητροπολίτης Φωκίδος Αθηναγόρας, επιτυχημένος και αγαπητός, όχι μόνο από το λαό της Φωκίδας που ποίμενε, αλλά από όλους όσοι τον γνώρισαν στην Ελλάδα και στο εξωτερικό όπου έζησε και δίδαξε επί 20 έτη.

Η βραδιά έκλεισε με ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των χωριανών. Ανακαλώντας στη μνήμη τους πολλά που είχε να πει ο καθένας για τη ζωή και το έργο του μακαριστού Δεσπότη ΑΘΗΝΑΓΟΡΑ.

Αχιλλέας Ζακόπουλος

Κώστας Μπούσμπουλας ΚΟΝΙΤΣΑ

Ξεργιάνι στα περασμένα

Με τον ίδιο τίτλο και περισσότερες σελίδες, από 176 στις 316 σελίδες, και το ίδιο σχήμα, κυκλοφόρησε το καινούργιο βιβλίο του φίλου Κώστα Μπούσμπουλα, το καλοκαίρι του 2020. Προσωπικά βιώματα ξύπνησαν μέσα του, οι νοσταλγίες από κάποια πράγματα περασμένα. Είναι η εποχή που αγαπώ και παίρνω βιβλία αγαπημένα, άλλοτε και τώρα, όμως να έχουν περισσότερα λόγια και λίγες εικόνες... Τα παλιά βιβλία είναι σαν τα παλιά έγχορδα: Αποχτούνε βαθύτερη, γλυκύτερη φωνή όσο πιο πολύ γυρνούνε. Είναι η αντίλαλοι του αλλοτινού μας εαυτού που ξυπνούν μαζί τους, θύμψεις αόριστες από εποχές που πέρασαν κι τ' αρώματα εξανεμίστηκαν αργά-αργά μέσα σε μπουκάλια παλαιϊκά και τα' άφησαν αδειανά κάποια μέρα. Είναι σαν τα κατακάθια που κατασταλάζουνε κιτρινωμένα φύλλα των βιβλίων, που κλείνουνε τ' ακριβό και άυλο απόσταγμα του λησμονημένου μας εαυτού. Τ' απασφραγίζεις και σε πιάνει ξάφνου ένα τρυφερό ξάφνιασμα.

Τ' ανασαίνεις λαχανιαστά, με τρεμάμενα ιδανικά του φτερούγια της ζωή σου.

Σκύβεις περισσότερο τότε άπληστα και βλέπεις τι έχασες. Η μυρωμένη πνοή πέρασε, σβήστηκε - αυτό ήταν! Κι έρχεται τότε μία στιγμή αδιόρατης πίκρας, κάποιο παιδιάστικο παράπονο, πού καρτερείς να το νανουρίσει στην ανοιγμένη του εγκάρδια αγκαλιά ένα ΒΙΒΛΙΟ!

Ήταν ο καιρός που κρατούσε στον τόπο, ένα αρχοντικό μεγαλείο, ατάραχο και μία πατριαρχική φύτρα. Πλατύ, ήρεμο και μεγαλόπρεπο το τοπίο. Υποτάσσονταν σ' έναν ανώτερο ρυθμό. Μακάριοι οι καιροί.. Έπειτα η καταιγίδα άπλωσε, χύθηκε κι εκεί, στην Κόνιτσα. Η αναστάτωση έσπασε κάθε νόημα γαλήνης. Αποκαλύπτομαι στην αγριωπή μεγαλειότητα. Η τέχνη της αφήγησης χάθηκε. Χάσαμε το μουσικό του ρυθμού. Σπηλιάδες οι φουσκοθαλασσιές. Γερασμένοι ξαναγυρίζουμε στα μητρικά στήθη της Εκάβης!

Λευτέρης Β. Τζόκας.

**Μην ξεχνάτε
την συνδρομή σας.
Είναι το στήριγμα
του περιοδικού μας.**

Το χωριό μου Πουρνιά Κονίτσης

Κλεισμένο γύρω απ' τα βουνά και δύο χειμάρρους με νερά
που κάνουνε ποτιστική όλη του την περιοχή,
είναι κτισμένο το χωριό και έχει σπίτια εκατό.
Τα πιο πολλά διώροφα, είν' όλα ομοιόμορφα,
με την πέτρα είναι κτισμένα και με πλάκα σκεπασμένα.
Κάτω η σάλα, το μαντζάτο κι από πάνω οι οντάδες,
το μπαλκόνι μεσ' στη μέση, να 'χει θέα προεξέχει.
Η αυλή στρωμένη με πλάκα, το πεζούλι έχει στην άκρα
κι ο φούρνος με το μαγειρείο σ' ένα μέρος και τα δυό.
Κι ένα γύρο τα κελάρια κι αποθήκες για χορτάρια,
όλα η αυλόπορτα τα κλείνει που στο σπίτι ασφάλεια δίνει...
Οι δρόμοι όλου του χωριού, ως την πόρτα του σπιτιού
όλοι τους καλοφτιαγμένοι με την πέτρα είν' στρωμένοι...
Το σχολείο κι εκκλησία είν' στη μέση στην πλατεία
και κοντά τ' Αμελικό πουν' κι αυτό κοινοτικό.
Τρία έχει μαγαζιά το 'να απ' τα' άλλο μακριά
κι έξι βρύσες στο χωριό δίνουν άφθονο νερό.
Δέκα έξι παρεκκλήσια και εικονίσματα οκτώ
σε διάφορα σημεία θα βρεις έξω απ' το χωριό.
Κι οι καλύβες είν' πολλές σ' όλες τις περιοχές
που το καλοκαίρι γεμίζουν με ξερές ζωοτροφές.
Στο Λάκκο της Αγίας Παρασκευής δυο νερόμυλους θα βρεις
που οι χωριανοί αλέθουν τα γεννήματα που έχουν.
Πέτρινα και θολωτά στέκουνε καμαρωτά
Στους χειμάρρους δυο γεφύρια που είναι του χωριού στολίδια
Πεντακόσιοι περίπου είναι όλοι οι κάτοικοί του
άλλοι τη γη καλλιεργούνε και άλλοι θα ξενιτευτούνε
για να βγάλουν ό,τι μπορέσουν, την φαμίλια τους να θρέψουν.
(Του χωριού η περιγραφή είναι προπολεμική)

† Νίκος Τζουμέρκας

Η κληρονομιά

Αχ! η κληρονομιά!
Φέρνει πολλούς μπελάδες,
σ' αδελφούς και σ' αδελφάδες.
Αχ! η κληρονομιά!
Κάνει πολλή ζημιά
σε γονείς και σε παιδιά.
Η κληρονομιά
πάντα είναι ζημιά.
'Η μικρή 'ναι ή μεγάλη
φέρνει ζάλη στο κεφάλι.
Αχ! η κληρονομιά
κακιά είναι πληγή.
Για δέκα πόντους γη,
ο αδελφός σου σε σκοτώνει
και στη γη σε παραχώνει.

Γι' αυτό και οι γονείς
θα πρέπει από νωρίς
στα παιδιά τους να τη δώσουν
και κανένα μην πληγώσουν.
Την ευχή τους να τους δώσουν
την ψυχή πριν παραδώσουν.
Μα κι ο κάθε αδελφός
το βιός του να δουλεύει
κι αδελφό να μη ζηλεύει.
Ούτε πρέπει να φθονεί
τ' αδελφού την προκοπή.

Σ.Σ.

Από την ποιητική συλλογή

“Όταν δεν κοιμάμαι”

της Μαγδαληνής Καραμπέση (1935-2020)

Της Δύσης - της Ανατολής

Κοιπάτε χρώμα ροδαλό
δείτε τι ομορφιά!
Επάνω 'κεί στον ουρανό
γεννιέται ζωγραφιά.
Θεέ μου, τι όμορφα χρώματα
Στη Δύση έχεις δώσει
της μέρας όλης στη ζωή
γρήγορα μην τελειώσει.
Αφράτα σύννεφα απαλά
ροδάτα και γκριζάτα
σκαρφάλωσαν πάνω ψηλά
να φέρουν τα μαντάτα.
Πώς θα γυρίσει ο καιρός
σαν έρθει η ανατολή
και πώς θα γίνει βροχερός
γιατί έτσι γίνεται στη Γη

Κύριε, παντοδύναμε
Τα 'φτιαξες όλα ωραία
η Δύση και η Ανατολή
να 'ναι τα πιο σπουδαία.

Να φεύγει η μία ζηλευτά
σαν έρχεται η άλλη
έτσι η ζωή μας η μικρή
να φαίνεται μεγάλη.

Και να γεννιούνται όνειρα
πάντα μες στο μυαλό
πως θα συμβαίνουμε καλά
στη Γη, στον Ουρανό.

Σεβαστή Καραγιάννη, 2020

ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΗΜΟ

ΜΗΝΥΜΑ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΕΝΟΣ ΕΤΟΥΣ ΘΗΤΕΙΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ

Αγαπητοί συνδημότες - συνδημότητες,

Συμπληρώθηκε ακριβώς ένας χρόνος από την ημέρα ανάληψης ευθύνης της νέας δημοτικής αρχής στο Δήμο μας. Σας ευχαριστούμε όλους για την απόφασή σας να δώσετε στην παράταξή μας «Ανασυγκρότηση - Αναγέννηση» το δικαίωμα διοίκησης του Δήμου.

Μέσα σε ένα έτος επιτελέστηκε στο Δήμο μας σημαντικό έργο σε όλους τους τομείς με την εποπτεία αντιδημάρχων, προέδρων και διοικήσεων των νομικών προσώπων, αφού κληθήκαμε να υπηρετήσουμε τους πολίτες και να βελτιώσουμε την καθημερινότητα κάνοντας προσπάθεια να ξεπεραστούν αντίξοες συνθήκες και εμπόδια.

Σύντομα θα καταθέσουμε και θα παρουσιάσουμε έναν πλήρη απολογισμό της χρονιάς που πέρασε για να ενημερωθούν οι συμπολίτες μας σχετικά με τα οικονομικά δεδομένα που παραλάβαμε (χρέη ετών), τον αγώνα που δώσαμε για να επιλυθούν κάποια από αυτά, σχετικά με το έργο που έχει επιτελεστεί, αντιμετωπίζοντας χρόνια λειτουργικά προβλήματα, παρά τις καθυστερήσεις λόγω της δύσκολης συγκυρίας της πανδημίας και τις πα-

ρεμβάσεις μας στα υψηλά κλιμάκια του κρατικού μηχανισμού.

Να ευχαριστήσουμε τους συνδημότες μας, οι οποίοι σέβονται και εκτιμούν τον καθημερινό αγώνα που δίνουμε στο Δήμο σε συνεργασία με τους δημοτικούς υπαλλήλους και το υπαλληλικό προσωπικό, το οποίο ευχαριστώ για τη συμβολή του για να ανασυγκροτηθεί - αναγεννηθεί ο τόπος μας, βασιζόμενοι στις αρχές της Ισότητας, της Διαφάνειας και της Αξιοκρατίας.

Σαφώς, πρέπει να γίνουν πολλά κατά τη διάρκεια της θητείας μας, ώστε να βελτιωθεί η κατάσταση σε όλα τα επίπεδα. Θα αγωνιστούμε να κάνουμε πράξη στο μέτρο του δυνατού, όσα θα πάνε το Δήμο μας μπροστά.

Σας διαβεβαιώνουμε ότι η διοικούσα αρχή είναι ανοιχτή σε κάθε πολίτη αδιακρίτως, ώστε να αφουγκραστεί τους προβληματισμούς και τα προβλήματα που απασχολούν όλους και με συνεργασία να θέσουμε όλοι μαζί τις βάσεις για ένα καλύτερο μέλλον.

Σας ευχαριστούμε.

Ο Δήμαρχος Κόνιτσας
Νικόλαος Β. Εξάρχου

Επίσκεψη στο Μουσείο Οίνου και Αμπέλου

• Την Πέμπτη 10 Σεπτεμβρίου και ώρα 12 επισκέφτηκε το Μουσείο Οίνου και Αμπέλου της Ηπείρου που βρίσκεται στην Κόνιτσα, καθώς και την γέφυρα του Αώου, αντιπροσωπεία δημοσιογράφων συνοδευόμενη από τον εκπρόσωπο της Ένωσης Ξενοδόχων Ιωαννίνων κ. Θεόδωρο Αλεξίου και τα στελέχη της Αναπτυξιακής Ηπείρου ΑΕ κυρία Γεωργία Κισσάκη και Χαρητάκη Παπαϊωάννου.

Η αντιπροσωπεία αποτελούνταν από την κυρία Rebecca Barnes και τον φωτογράφο κ. David Grevett από το Ηνωμένο Βασίλειο, τις κυρίες Νένα Δημητρίου και Μελπομένη Μαραγίδου από την εφημερίδα "Καθημερινή" και το Vice αντίστοιχα, καθώς και τον κύριο Φώτη Βαλλάτο από το Propaganda. Στην αντιπροσωπεία παρουσιάστηκε το Thema project, μια πρωτοβουλία της Ένωσης Ξενοδόχων Ιωαννίνων, στην οποία συμμετέχει και ο Δήμος μας.

Ο Αντιδήμαρχος Τουρισμού κ. Λαζογιάννης που υποδέχτηκε την αντιπροσωπεία, είχε την ευκαιρία να παρουσιάσει τον Δήμο μας, καθώς και τις πολλές επιλογές που προσφέρει για εναλλακτικές δραστηριότητες στους επισκέπτες. Προηγουμένως, η αντιπροσωπεία επισκέφθηκε και την γέφυρα του

Βοιδομάτη στην Κλειδωνιά.

Να ευχαριστήσουμε τους ντόπιους επαγγελματίες κ. Βασίλη και Ανδρέα Χατζηεφραιμίδη για την προσφορά τσίπουρου στους επισκέπτες μας.

• Το Κοινωνικό Παντοπωλείο Δήμου Κόνιτσας, στις 10 & 11 Σεπτεμβρίου 2020

πραγματοποίησε την 31η διανομή διάφορων προϊόντων στους ωφελούμενους του. Τα προϊόντα που διανεμήθηκαν, συγκεντρώθηκαν με τις ευγενικές χορηγίες των εταιρειών:

“Ε.Ι. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΑΕ”

“ΣΚΛΑΒΕΝΙΤΗΣ ΑΕΕ”

“TASTY FOODS ΑΒΓΕ”

Ο Δήμος Κόνιτσας, η Κοινοφελής Επιχείρηση Δήμου Κόνιτσας και τα Στελέχη του Κοινωνικού Παντοπωλείου εκφράζουν τις θερμές ευχαριστίες τους για την έμπρακτη κοινωνική τους προσφορά, καλώντας και άλλες επιχειρήσεις, καθώς και συνδημότες τους να σταθούν αρωγοί στην όλη προσπάθεια που καταβάλλεται.

Εκ της Δομής του Κοινωνικού Παντοπωλείου Δήμου Κόνιτσας.

• Ο Δήμος Κόνιτσας για δεύτερη χρονιά συμμετέχει στην Ευρωπαϊκή Εβδομάδα Κινητικότητας (16-22 Σεπτεμβρίου) με θέμα «Πράσινη μετακίνηση χωρίς ρύπους για όλους (Zero-emission mobility for all) και το σύνθημα «Μετακινήσου υπεύθυνα»

Η Ευρωπαϊκή Εβδομάδα Κινητικότητας είναι ένας θεσμός που υιοθετήθηκε το 2002 και σκοπός του είναι η ευαισθητοποίηση των πολιτών για περιβαλλοντικό αντίκτυπο που έχουν οι επιλογές του τρόπου μετακίνησης τους.

Στόχος μας να ενώσουμε μαζί σας τις δυνάμεις μας προκειμένου να επιτύχουμε την αλλαγή των τρόπων συμπεριφοράς των πολιτών, όσον αφορά τις καθημερινές μετακινήσεις μας, ώστε να πετύχουμε την ενίσχυση των βιωσιμότερων τρόπων μετακίνησης, το βάδισμα, το ποδήλατο και τον συνδυασμό αυτών σε κάθε διαδρομή.

ΟΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ ΣΤΗ ΦΟΥΡΚΑ

Ο Συνταγματάρχης Κ. Δαβάκης

Στο περιοδικό μας «Κόνιτσα» υπ αριθμόν (212 Ιούνιος, Ιούλιος, Αύγουστος 2020, σελίδα 137), γράφει ο εκδότης μας Σ.Τ. πολύ ωραία, για τη μνήμη της γυναίκας της Πίνδου, για τους φαντάρους μας και τους αξιωματικούς του συντάγματος Κ. Δαβάκη, κι όλων των ηρώων του ηρωικού έπους του 1940, που έγινε αυτή η εκδήλωση στη Φούρκα Κονίτσης στις 20 Ιουλίου 2020. Τιμή και δόξα σε όλους τους πρώτους ήρωες της Πίνδου και κυρίως των γυναικών της Ηπείρου. Συγχαρητήρια για το κείμενο. Κάθε χρόνο, παλιά, πήγαινα στην Φούρκα, κι έχω μιλήσει εκεί.

Τώρα που με βάρυναν τα χρόνια, αραιώσα τις επισκέψεις. Πριν λίγα χρόνια, ένας νεαρός αξιωματικός στην ενημέρωσή του είπε αυτολεξεί: «εδώ επάνω φονεύτηκε ο Συνταγματάρχης Κ. Δαβάκης κ.λπ.». Εγώ διαμαρτυρήθηκα και σιγανά είπα: «Κάνετε λάθος κύριε, δδώ δεν φονεύτηκε αλλά

τραυματίστηκε πάνω στο ύψωμα Προφήτης Ηλίας της Φούρκας. Ένας Συνταγματάρχης δίπλα μου με αγριοκοίταξε λέγοντας και πού ξέρετε εσείς; Απάντησα, τη θητεία μου την υπηρέτησα κύριε Συνταγματάρχα πριν πολλά χρόνια, είμαι εκπαιδευτικός και κατάγομαι από αυτά τα μέρη. Γνωρίζω άριστα τα γεγονότα, δεν πρέπει να τα παραποιούμε.

Μετά κατά την δεξίωση στην κοινότητα της Φούρκας κάλεσε και τον νεαρό αξιωματικό και του είπε: άλλη φορά να μελετάς καλά τα γεγονότα και να μην τα παραποιούμε.

Ο νεαρός αξιωματικός συνεσταλμένα: Έχετε δίκιο, θα μελετώ καλύτερα την Πολιτική και Πολεμική Ιστορία και μετά θα ενημερώνω. Πράγματι έτσι έκανε. Σε μία συνάντησή μας με ευχαρίστησε για την παρατήρηση.

Η ιστορία του Κ. Δαβάκη είναι γνωστή. Εδώ πάνω πολέμησε γενναία τις πρώτες μέρες του πολέμου το 1940 και τραυματίστηκε, έτσι συνέδεσε τα' όνομά του με την πρώτη ελληνική μάχη της Πίνδου.

Στα 1942, οι Ιταλοί τον συνέλαβαν και ενώ μεταφερόταν μαζί μ' άλλους αξιωματικούς στην Ιταλία, σαν όμηρος, πνίγηκε, επειδή τορπιλίσθηκε το πλοίο που τους μετέφερε.

Η ακαδημία Αθηνών για να τιμήσει τη μνήμη του απένειμε «Το Μετάλλιο αυτοθυσίας» Αυτή είναι η σημασία της ιστορίας, του υψώματος Φούρκας. Προσοχή. Κάθε παραποίηση των ιστοριών πολεμικών γεγονότων πρέπει να αποφεύγεται.

Σωκράτης Μιχ. Οικονόμου

ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΗΜΕΡΩΝ ΑΙΧΜΑΛΩΣΙΑ

& Συμβιώσις μετά των ληστών

ΥΠΟ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΒΕΚΙΑΡΗ
(συνέχεια από το προηγούμενο) (ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ Κ. ΠΥΡΡΟΥ)

Αφού, ως είπον, διήλθον κατά σειράν τον μετά του Ταμάζη λογαριασμόν των Κονισιωτών παρατήρησα αυτώ μετ' επιφυλάξεως ότι πολύ αδίκως κρίνει, φρονώ ούτω κατά της Κονίτισης και ετοιμάζων αυτή τοιούτον όλεθρον· η γενναιότης τω προσέθηκα δεν επιτρέπει τοιαύτας αντεκδικήσεις. «Έχεις δίκαιον Νικολάκη, μου απαντά, αλλά μου έκαμαν πολλά. Το παραμικρόν αν εγένετο όλοι εμέ εθεώρουν ένοχον. Ενθυμήσαι πόσας φορές με είδες εις την φυλακήν. Εγώ ενθυμούμαι και το άλλο δια το οποίον με τύπτει τώρα η συνείδησις· ήμουν εις την φυλακήν και έπασχον από το στήθος και συμόνον με ελυπήθης και επήγες και έφερες τον Μαναζίνην, ιατρόν, και με παρετήρησε και έδωκε ραπόρτον και εξήλθον από την φυλακήν· και αντί να ευγνωμονώ δια την καλοσύνην όπου μου έκαμες σε κατέστρεψα. Είμαι αληθινά πολύ μετανοημένος, διότι εφάνην πράγματι ακάριστος, αλλ' αφού κατέστρεψα εσένα, θα αφήσω τους άλλους! Τι μου λέγεις Νικολάκη!»

«Ό,τι έκαμες έκαμες εις εμέ, του απεκρίθην, τα γενόμενα ουκ απογίνονται· τώρα σε παρακαλώ ευχαριστήσου έως εδώ. Εισήλθες εις την Κόνιτσαν επήρες σκλάβον και χρήματα χωρίς να πάθης το παραμικρόν· λοιπόν εις εμέ εκδικήθης όλους και η καλοσύνη όπου σου έκαμα ως πιάση τόπον δια τους πατριώτας μας τουλάχιστον και μένω πολύ νυχαριστημένος εγώ, όταν το

πάθημά μου απέβη δια την σωτηρίαν τόσων συμπολιτών. Ελπίζω να μου κάμης το χατίρι αυτό, αν ενθυμήσαι την καλοσύνην, ως λέγεις». Μετά τινα σιωπήν απήντησε· «Τέλος πάντων ο καιρός οδηγός·» ο εστί αν δεν δυνηθώ θα σε ακούσω.»

Ίνα η ώρα παρέρχηται κάπως ταχύτερον μοι επήλθε κατά νουν όπως ζητήσω του κατεπάνου την άδειαν ίνα διέλθω ολόκληρον το Κατάστιχον και ίδω τα παρά των ληστών μνημονευόμενα ονόματα και τούτου επιτραπέντος μοι, κατ' επιείκειαν, ήρχισα κατά σειρά απ' αρχής, αλλά τις δύναται να ενθυμηθή τα ονόματα των διαφόρων, εις διαφόρους πόλεις και χωρία, ατόμων; Την πρώτην σελίδα κατείχον οι εν Γρεβενοίς, υπέρ τους δέκα. Είποντο οι εν Σιατίστη, Χρουπίστη Κορυτζά και οι εν τοις χωρίοις των Τμημάτων τούτων ευκατάστατοι. Οι εν Πρεμετίω, οι εν Παλαιοπωγωνίω, οι εν Λιμποχώβω, όλοι σχεδόν οι Καδήδες, οι εν Λουτζαριά, οι εν Λαμπόβω, οι εν Κονίτιση και τοις χωρίοις αυτής Μολίστη Πυρσογιάννη, Βουρμπιάνη και Πάδαις και οι εν Ζαγορίω και αλλαχού, όσα μοί διέφυγον ήδη της μνήμης. Αφού λοιπόν μετά προσοχής και περιεργείας διήλθον το κατάστιχον ολόκληρον δεν ηδυνήθην, εν τέλει να κρατήσω τον γέλωτα. Όλοι έγειναν περίεργοι και μοι εζήτησαν εξηγήσεις. Εγέλασα τοις είπον ενθυμηθείς την συνήθη παροιμίαν «αγαπά ο Θεός τον κλέπτην αγαπά και τον νοικοκύρην.»

Όλα τα παλληκάρια ανεφώνησαν, «σωστά.» Εις δε, λιάπης, επιπρόσθηκεν, «αν από τα όσα έχομεν κατά νουν επετυχάνομεν και τα μισά καλότυχοι ημείς, αλλ'αυτά μας παρηγορούν. Δεν συλλογίζομεθα τάχα θα ζήσωμεν και έως αύριον· μήπως είναι παράξενο εδώ όπου τα λέγομενα να μας κάμη πλόκο το ασκέρι και να μας πιάση όλους ή να μας φκιάκει τα τομάρια ντριμόνι και τότε και ο κυρ καπετάνος με το κεφάλι του και με το δευτεράκι του εμβή μέσα εις τον τροβάν!» «Ας παύση αυτή η ομιλία,» είπεν ο καπετάνος, προς εμέ στραφείς, «γράψε Νικολάκη, λέγει, τα ονόματα των Κυρίων.» Έγραψα δε ως εξής καθ' υπαγόρευσιν.

Ο Κύριος Γεώργιος Π. Βεκιάρης λίρας οθων. 50

Ο Κύριος Κωνσταντίνος Γούναρης, λίρας οθων. 30

Ο Κύριος Πρίγκος ιατρός, λίρας οθωμ. 40

Οι Κύριοι αδελφοί Φλώρου λίρας οθωμ. 50

Ο Νταλή μπέης λίρας οθωμ. 30

Ο Αμπάζ μπέης λίρας οθωμ. 30

Το όλον λίρας οθ. 230

Κύριοι!

«Δια τού παρόντος μου ειδοποιώ δια το ποσόν το οποίον σας σημειώνω, εξάπαντος το περιμένω μεθ' ημέρας είκοσι μίαν από σήμερον χωρίς να αναβάλητε τον καιρόν. Τουναντίον δε και δεν μου στείλητε το ειρημένον ποσόν είμαι αναγκασμένος να μεταχειρισθώ μέσα τοιαύτα άτινα νομίζω να τα συλλογισθήτε και να τρομάξητε. Αλλά φιλικώς πιστεύω ότι και σεις με το ειρημένον ποσόν όπου σας ζητώ, θα είσθαι νυχαριστημένοι. Τι όφελος, κύριοι, αν μεταχειρισθώ το κακόν θα έχητε μεγάλην ζημίαν και λυπούμαι την ζημίαν σας, νη θα σας προξενήσω εάν δεν λάβω το ειρημένον ποσόν. Πε-

ριμένω Κύριοι απάντησίν σας με ένδεκα ημέρας εις το παρόν μου δια να γνωρίζω πως να φερθώ. Σας φιλικοασπάζομαι.»

Ο φίλος σας και πατριώτης

Ταμάνης.

(Τ.Σ. Τουρ.) (Τ.Σ.Ελ.)

Δάσος.

Έγραψα και άλλας έτι τοιαύτας διαταγάς πολλαχόσι, εφ όσον δηλονότι εξετείνεται η δικαιοδοσία των, και κατά τούτον τον τρόπον παρήλθον ανεπαισθήτως αι ώραι. Όλα επομένως ετελείωσαν και ο Χουρσίτ δεν εφαινότο· όθεν η στεναχωρία εκορυφούτο βαθμηδόν, καθόσον μάλιστα πέριξ ήκουον τους ληστές εκφράζοντας αντιθέτους μεταξύ των λόγους. Οι μεν διετείνοντο ότι η εξαγορά ήτο ανωτέρα και ηπατώντο εξεπίτηδες, οι δε ότι έπρεπε να κρατήσουν εμέ διανομέα των χρημάτων μη τυχόν εξαπατηθώσιν υπό των αρχηγών αυτών, οι δε ότι δια λόγους πολλούς έπρεπε να με φονεύσουν αφού λάβουσι την εξαγοράν. Οι αρχηγοί ακούοντες τα φρονήματα των παλληκαρίων των προσεποιούντο ότι ουδέν ακούουσιν. «Ακούτε τι λέγουν; τους ερωτώ· μοι απήντησαν, «μη σε μέλλει, αν θα πέσουν τα ιδικά μας κεφάλια θυσίασε και συ το ιδικόν σου.» Έρχισα κάπως να αμφιβάλλω περί της σωτηρίας μου και συλλογίζόμενος μη φονευθώ μετά την εξαγοράν δεν εγνώριζον αν έπρεπε πλέον να επιθυμώ την έλευσιν της εξαγοράς και του φίλου ή να εύχωμαι αυτός εις εαυτόν τα απαίσια. Ο Σέλιος πλησιάσας, ως πάντοτε, μοι είπεν ότι απορεί δια την στεναχωρίαν μου. Θα μοι δώσης το ρεβόλβερ, του είπον, έχω και το ωρολόγιον του Μπεκτάση και πέραν των 6 δεν περεμένω, διότι βλέπω και τας διαιρέσεις σας και δεν είναι παράξενον να πάθω μετά την εξαγοράν.

Μου απεκρίθη ως εξής. «Όσον αφορά την άργητα του Χουρσίτ μπέν να έλθη και αυτός με τερτίπι, διότι είναι φορτωμένος λίρας όχι καρύδια, και όσον δια την ασφάλειάν σου ήξευρε ότι ο Σέλιος δεν λησμονεί την καλοσύνην. Η μητέρα σου αγωνίζεται δια τας οικογενείας μας να τας απαλλάξη από τας φυλακάς και ο αδελφός σου Γούσιας επήγεν επίτηδες εις Ιωάννινα και συ να φοθήσαι εις τας χείράς μου ευρισκόμενος είναι προσβολή μου.» Του είπον ότι ο αδελφός μου, όσον ανέγνωσα εις το γράμμα της μητρός μου, πάσχει· «ουχί, μοι είπε, εγώ γνωρίζω, αλλά δεν έπρεπε να διαψεύσω και εγώ τα γραφόμενα ενώπιον των συντρόφων, ίνα πεισθώσιν εις την εξαγοράν. Ο Γούσιας επήγεν ίνα παρακαλέση δια τας οικογενείας μας και ελπίζω πολύ από αυτόν· δια τούτο δε έχω χρέος να λάβω όλα τα κατάλληλα μέτρα ίνα φύγης αβλαβής και είναι ιδική μου δουλειά αυτό, συ δεν πρέπει πλέον να αμφιβάλης διόλου ότι δύο τρεις ώρας είμεθα μαζί ακόμη και πηγαίνεις εις το σπήτι σου αύριον.»

Ο Μπεκτάσης και Σέλιος ομού απεμακρύνθησαν δια τινα χρόνον, μετά τα προλεχθέντα, εγώ δε ηγωνίων. Αίφνης επιστρέφει ο Σέλιος φαιδρός όλος κράζων προς εμέ «Νικολάκη συχαρήκια, και με ασπάζεται, ο Χουρσίτ μπένς ήλθε και μας περιμένει να πηγαίνωμεν να τον παραλάβωμεν, αφού πρώτον ίδη εσέ, λοιπόν σήκου και έλα κοντά.» Όλοι οι αρχηγοί επί ποδός και αμέσως προχωρούμεν. Επειδή έπασχον τους πόδας μοι έδωκαν τζαρούχια πολύ ευρέα, αλλά κατά την στιγμήν ταύτην, εν τη μέθη της χαράς, τα πάντα λησμονών και τους πόνους αυτούς επομένως, βαδίζω απροσκόπως, ή μάλλον ειπείν πετώ, προς τον φίλον μου. Οι αρχηγοί εγκα-

ταλιπόντες τους οπαδούς των εν η διημερεύομεν θέσει παρέλαβον εξ αυτών, απελθόντες ήδη μετ' εμού εις συνάντησιν του Χουρσίτ μπέν, όπως μη κατ' αυτών υπονοιά τις διεγερθή παρά των συντρόφων· και επειδή πλησιάσαντες νυν προς τον Χουρσίτ ήτο συμφέρον ίνα και οι συνοδεύοντες αυτούς οπαδοί απομακρυνθώσιν, όπως μη γνώσι την αληθή ποσότητα των λύτρων, προσποιούμενοι ότι ήτο αναξιοπρεπές, άμα δε και δειλίαν υπεμφαίνον, το να έχωσι τόσους ακολούθους, ενώ ο Χουρσίτ μπένς έχων αιπίαν να τρέφη υπονοίας έρχεται προς τους ληστές με δύο μόνον, προσεκάλεσαν τα ακολουθούντα παιδιά να καταλάβωσι θέσιν πέριξ, διότι και αναγκαίον ην το τοιούτον και ο Χουρσίτ δεν ήθελε τους θεωρήσει ως δειλούς. Απομακρυνθέντων ουν των παλληκαρίων τούτων έπρεπε να απομακρυνθή εισέτι και τις βλάχος, ον είχον άκοντα παραλάβει προ μικρού δια την υπηρεσίαν της ημέρας όθεν διετάχθη και ούτος να καταλάβη υποδειχθείσαν θέσιν και να παρατηρή μετά προσοχής τα πέριξ, δηλ. τα δένδρα, δηλ., το βέβαιον, να μη είναι πλησίον, να μη ακούη, να μη βλέπη.

Ούτω λοιπόν μόνοι μέιναντες οι Μπουλοξήδες μετ' εμού μοι εξηγήθησαν σαφώς ότι τα λύτρα ωρίσθησαν εις επτακοσίας πενήκοντα λίρας, ενώ η συντροφία γινώσκει ταύτα ως συνιστάμενα από πεντακοσίες μόνον λίρας· διόπερ και μοι επέστησαν την προσοχήν, όπως αν, τυχόν, ερωτηθώ παρά των συντρόφων πόσαι λίραι εμετρήθησαν να μη είπω πλέον των πεντακοσίων. Εις τούτο να προσέχης πολύ μη υποπέσης εις λάθος τι, μοι είπον, ή εις αντίφασιν τινά και τότε παθαίνομεν και ημείς και σύ· είμεθα πέντε προς πενήκοντα πέντε, χανόμεθα.

ΣΧΟΛΙΑ

- Με τον κυκλώνα «ΙΑΝΟ» που έπληξε τα Ιόνια νησιά και τις πλημμύρες στην Καρδίτσα και άλλες περιοχές, έγιναν μεγάλες καταστροφές.

Συνήθισαμε, μετά από τέτοιες θεομηνίες να τα βάζουμε πάντα με τον καιρό και δεν φροντίσαμε σαν κράτος να λαβαίνουμε τα προφυλακτικά μέτρα πριν μας βρει το κακό. Δεν λέω ότι είναι δυνατόν να αποφεύγουμε τελείως τις καταστροφές, αλλά μπορούμε με την πρόληψη να τις μετριάσουμε.

Όταν π.χ. περιορίζουμε την κοίτη ενός χειμάρρου που ήταν 100 μ. πλάτος σε είκοσι και χτίζουμε σπίτια απ' εδω και απ' εκεί, τι θα κάνει το νερό μετά από μία ισχυρή νεροποντή; θα πάει εκεί που πήγαινε από αρχαιοτάτων χρόνων, στην κοίτη του και αναπόφευκτα θα παρασύρει ό,τι κατασκευάσματα έκανε αλόγιστα ο άνθρωπος. Χωρίς προληπτικά μέτρα σε όλους τους τομείς, δυστυχώς, κάθε φορά θα κλαίμε το χάλι μας και θα τα βάζουμε με τον κακό καιρό!

Σ.Σ.

Στο δικό μας χώρο ας προσέξουμε τα γεφύρια και προπαντός του Αώου στην πόλη μας. Μήπως πρέπει να γίνει ένας προστατευτικός τοίχος από τη νότια πλευρά ώστε να διοχετεύεται το νερό με την πλημμύρα ομαλά κάτω από το βάθρο; Ας κάνει τον κόπο ο Δήμαρχος να ρωτήσει την Αρχαιολογική Υπηρεσία.

«Το προλαμβάνειν κάλλιον του θεραπεύειν»

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

- Με θερμοκρασία πάνω από 35° ξεκίνησε και ο Σεπτέμβρης.

- Στις 8/9 γιορτάστηκε η Γέννηση της Θεοτόκου σε εκκλησίες και μοναστήρια της περιοχής (Καβάσιλα-Μοναστήρι Στομίου-Φούρκα κ.ά.)

- Η ομάδα του ΠΑΣ Γιάννενα WBC πραγματοποίησε το βασικό στάδιο προπόνησης με τις οδηγίες του coach Δουβίτσα στην Κόνιτσα από 28-8-4-9-20. Η ομάδα που αποτελείται από 16 κορίτσια φιλοξενήθηκε στη Μαθητική Εστία και οι προπονήσεις έγιναν στο κλειστό Γυμναστήριο. Το απόγευμα στις 4/9 η ομάδα δεξιώθηκε στο Δημαρχείο από το Δήμαρχο και Δημ. Συμβούλους.

- Η εταιρεία GREEN OLIVE FILMS πραγματοποίησε τα γυρίσματα τηλεοπτικής σειράς με θέμα τη ζωή του Αγίου Παϊσίου που έζησε στην Κόνιτσα και μόνασε στη Μονή Στομίου.

- Την Κυριακή το πρωί 20/9/20 είχαν την ευκαιρία οι Κονιτσιώτες να επισκεφτούν την έκθεση ηλεκτροκίνητων οχημάτων στην κεντρική πλατεία η οποία πραγματοποιήθηκε από τις εταιρείες ECO CAR, MR CHARGERS, ELECTROCINISIS Ιωαννίνων.

- Με ποτιστική βροχή που αναζωογόνησε τη φύση μας αποχαιρέτησε ο Σεπτέμβρης. Καιρός ήταν γιατί από την ξηρασία κατέβηκε ο υδροφόρος ορίζοντας και σε πολλές πηγές στην περιοχή λιγόστεψε η ροή. Σε αυτό συνετέλεσε και η μι-

κρή χιονόπτωση τον περασμένο χειμώνα που δεν τροφοδότησε με νερό τις υπόγειες δεξαμενές.

- Με συμμετοχή 80 μοτοσυκλετιστών από όλη την Ελλάδα, πραγματοποιήθηκε στις 3-4 Οκτώβρη, συνάντηση στην Κόνιτσα.

Η εκδήλωση με την ονομασία ADVENTURE_BORDERS, διοργανώθηκε από το Δημήτρη Τουφεξή, ο οποίος έκανε και το πρόγραμμα διαδρομών στις περιοχές Γράμμου - Μαστοροχωρίων και Πωγωνίου.

Η εκδήλωση είχε τη στήριξη του δήμου και χορηγός ήταν E-MOTO MARKET.

- Νέα καθίσματα τοποθετήθηκαν στις κερκίδες του Δημοτικού γηπέδου της πόλης και παράλληλα τοποθετήθηκαν πυλώνες φωτισμού και προβολέων για να διευκολύνουν τις προπονήσεις των ομάδων αλλά και τους συμπολίτες μας, καθόσον πολλοί περιπατητές αντί να κάνουν πορεία στους δρόμους, ασκούνται στο γήπεδο.

- Από τον Δήμο ανακοινώθηκε η επαναλειτουργία του Δημ. Κτηνιατρείου.

Ώρες λειτουργίας 8:00-13:30.

Πληροφορίες: 2655022242

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

- Στις 12/8 ο Γιώργος Ε. Βίνος και η Φωτεινή Δ. Σουβλήρη απόκτησαν στα Γιάννινα κοριτσάκι, προς χαρά τους και των γονιών. Ευχόμαστε να μας ζήσει.

Στάθης Γ. Βίνος

- Η Γεωργία Ντίνου και ο Γεώργιος Σταυρακάκης απέκτησαν ένα υγιέστατο αγοράκι στις 30 Ιουνίου 2020 στη θεσσαλονικη. Ο παππούς Ντίνος Μάνθος και η γιαγιά Γιαννοπούλου Αικατερίνη τους εύχονται να ζήσει!

Μάνθος Ντίνος

ΒΑΠΤΙΣΕΙΣ

- Στις 30/8 ο Ιωάννης Τσιάντας και η Φωτεινή Ρίζου βάπτισαν στην Κόνιτσα το κοριτσάκι τους. Όνομα: Βασιλική. Ανάδοχος: Μαρία Λάζου.

- Στις 30/8 ο Δημήτριος Αμπάζ και η Μαρία-Μυρτώ βάπτισαν το κοριτσάκι τους, στον Νικάνορα. Όνομα: Μαρίνα. Ανάδοχος: Νίκη Σιώρου.

- Στις 6/9 ο Αριστείδης Λαζογιάννης και η Αγγελική Νάτση βάπτισαν στην Κόνιτσα το κοριτσάκι τους. Όνομα: Ηρακλεία. Ανάδοχος: Αντώνιος Νάτσης.

- Στις 13/9 ο Πανταζής Τουφίδης και η Φωτεινή Τσάνη βάπτισαν το κοριτσάκι τους. Όνομα: Ηλιάνα. Ανάδοχος: Αφροδίτη Πεππέ.

- Στις 4/10 ο Άγγελος Μπάκας και η Αφροδίτη Ευαγγέλου βάπτισαν το αγοράκι τους, στα Σερβιανά Ιωαννίνων. Όνομα: Δημήτριος.

ΓΑΜΟΙ

- Στις 5/9 έγινε στον Νικάνορα Κόνιτσας ο γάμος του Ελευθερίου Σίνη και της Αθηνάς Ιωαννίδη.

- Στις 13/9 έγινε ο γάμος του Ελευθερίου Μπίτσα και της Ελένης Κυριτζόγλου στον Άϊ Γιάννη (Μπισδουνίου).

ΑΠΕΒΙΩΣΑΝ

- Στις 2/9 ο Ιερ. Σπυρίδων Γαντζούλης ετών 85, απεβίωσε στην Κόνιτσα.
- Στις 4/9 ο Σπυρίδων Σταύρου ετών 68, απεβίωσε την Καλλιθέα Κόνιτσας.
- Στις 18/9 η Κλεοπάτρα Χατζηρούμπη, ετών 99, απεβίωσε στην Κόνιτσα.
- Στις 26/9 ο Θωμάς Αθανασίου, ετών 92, απεβίωσε το Παλαιοσέλλι.
- Στις 27/9 ο Αντώνιος Τράντας, ετών 92, απεβίωσε στην Βούρμπιανη.
- Στις 29/9 ο Σπύριδων Λάμπας, ετών 86, στο Μάζι.
- Στις 3/10 ο Σπυρίδων Στεφάνου,

ετών 88, απεβίωσε στην Κόνιτσα.

- Στις 4/10 η Αλεξάνδρα Κονίνη, ετών 90, απεβίωσε στην Βούρμπιανη.
- Στις 5/10 η Σύρμω Καπαίου, ετών 87, απεβίωσε στο Παλαιοσέλλι.
- Στις 22/10 ο Ζεϊνέλ Κούλιος, ετών 91, απεβίωσε στην Κόνιτσα.
- Στις 22/10 ο Απόστολος Νάτσος, ετών 90, απεβίωσε στην Κόνιτσα.

* Παράλληλη στο προηγούμενο.

Η Μαρία και η Μαίρη Ντίνου, προσφέρουν στην μνήμη της μητέρας τους Ελένης, 50 ευρώ στο περιοδικό μας.

Μαρδοχαίος Φριζής (1893-1940). Έπεσε ηρωικά στην Πρεμετή.

Για τον παπα-Σπύρο Γιαντσούλη

Από την εκδήλωσή τιμής στον παπα Σπύρο για τα σαράντα χρόνια της ιεροσύνης του στο Κεράσοβο.

Σεπτέμβριος του 2020 άφησε την τελευταία του πνοή.

Έφερε εντός του ένα σπάνιο και γνήσιο δώρο, την αίσθηση εκείνη πως μόνο από την αγάπη και την ανεκτικότητα πηγάζει η ομορφιά της ζωής. Η όρασή του δεν ήταν απλά και μόνο θρησκευτική. Αντίκρυζε τον κόσμο με πολύπλευρο ενδια-

φέρον. Ήταν βαθιά ποτισμένος από τις ρίζες του τόπου και γνώστης της ιστορίας του.

Αν κάτι αγάπησε κυριολεκτικά ανυποχώρητα σ' όλη την ώριμη ζωή του, αυτό ήταν ασφαλώς το Κεράσοβο και οι άνθρωποί του. Οι Κερασοβίτες τον αναγνωρίζουν ως καλύτερό τους. Μία τέτοια γενική αποδοχή δεν είναι συνηθισμένο φαινόμενο στη μικρή μας κοινωνία.

Ζήτησε να τον θάψουν στο χωριό του την Πυρσόγιαννη, συντροφιά με τους γονείς του. Η γενέθλια γη του φαντάζει ελαφρότερη από άλλες για την μοιραία ώρα που θα τον σκέπαζε.

Σεβαστέ μου φίλε θέλω να σε ευχαριστήσω μέσα από την καρδιά μου. Είναι μία αίσθηση οφειλής. Συμπορεύτηκες μαζί μας στη μακρά διαδρομή και βοήθησες στην έρευνα και συλλογή ανεκτίμητου υλικού για το βίο, την τεχνική και τα έργα μαστόρων από το Κεράσοβο και την Πυρσόγιαννη.

Ο Σύλλογός μας «η Προοδευτική Ένωση» Πυρσογιάννης, το περιοδικό «ΑΡΜΟΛΟΙ» και το αρχείο του ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ ΜΑΣΤΟΡΩΝ έγιναν πλουσιότερα.

Καλό σου ταξίδι. Ας είναι ελαφρύ το χώμα του Τραχελάρη

Βασίλης Γ. Παπαγεωργίου

Αυτοί που έφυγον

† Θωμάς Αθανασίου

1928-2020

Στο πρόσωπο του αείμνηστου Θωμά συνέκλιναν δύο εξίσου σημαντικότες ροπές: Η πρώτη πνευματική ήταν η βαθιά του και αφεγάδιαστη χριστιανική πίστη.

Όπως ο αγαπητός σε όλους κυρ-Θωμάς δέχονταν κατά γράμμα τους λόγους του Κυρίου Ημών Ιησού Χριστού: Να έχετε πίστη στο Θεό. Σας βεβαιώνω πως όποιος πει σ' αυτό το βουνό σήκω και πέσε στη θάλασσα χωρίς να αμφιβάλλει μέσα του αλλά με πίστη πως ό,τι λέει γίνεται τότε θα του γίνει αυτό που ζητάει. Η δεύτερη έστω κοσμική ροπή ήταν η θέληση για ζωή και για το «ευ αγωνίζεσθαι». Με τον ιδρώτα του προσώπου του χωρίς τη βοήθεια ουδενός, χωρίς πατρογονικές περιουσίες ειμή μόνο μερικές σπιθαμές άγονης παλαιοσελλίτικης γης και έναν κασμά και δικέλι, χωρίς τα σημερινά κοινωνικά βοηθήματα δημιούργησε μία υπέροχη και εξίσου επιτυχημένη τετραμελή οικογένεια έχοντας συμπαραστάτη την σύντροφο της ζωής του Ερμιόνη η οποία και αυτή μας άφησε σχεδόν εδώ και ένα χρόνο έχοντας πάντα στα χείλη της το χαμόγελο και τον καλό λόγο προπαντός και το επισημαίνω, τον δυσεύρετο σήμερα καλό λόγο. Με χριστιανική πίστη και θέληση για ζωή ο κυρ-Θωμάς πορεύτηκε στη ζωή για 92

χρόνια μέχρι τελευταίας του βίου του και γίνονται σαφής.

Μέσα στην καρδιά του χειμώνα αλλά και στις άλλες εποχές του έτους την πρώτη κωδωνοκρουσία της Κυριακής είχα και έχω τη συνήθεια και εμμονή να της δίνω μεγάλη διάρκεια. Απέναντι η Τύμφη νεφροσκεπής και κατηφής δέχεται έναν από τους πολλούς χιονιάδες.

Παρ' όλο το κρύο επιμένω με πέντε καμπάνες της Αγίας Παρασκευής να ξεσηκώνω το χωριό και υποσυνείδητα να στέλνω χαιρετισμό στα ρουμάνια και στις λαγκαδιές αλλά και στους προαπελθόντες προγόνους λέγοντάς τους πως το χωριό ακόμη είναι ζωντανό αλλά όμως για πόσο και πως η Αγία Παρασκευή λειτουργείται και τους μνημονεύει περιμένοντας την πολυπόθητη αποκατάστασή της. Η πόρτα του κωδωνοστασίου κλείνει πίσω μου με πάταγο από τον αέρα, κουκουλίζω τα ξυλιασμένα χέρια μου και να η φιγούρα του κυρ-Θωμά στον αύλειο χώρο της Αγίας Παρασκευής. Λόγω και της συννεφιάς το σκοτάδι κρατά ακόμα η ώρα είναι μεταξύ 7:30 και 8:00. Στα 92 χρόνια ο κυρ-Θωμάς και μέσα στο καταχείμωνο δεν λέει να παραιτηθεί από ό,τι αγάπησε, ό,τι έζησε και εκτίμησε ό,τι θησαύρισε από νηπιακής ηλικίας. Απαραιτήτως θα άναβε από μία λαμπάδα στα μανουάλια του Χριστού και της Παναγίας και περίμενε υπομονετικά έως ότου ο Ιερέας Μηνάς ετοίμαζε την προσκομιδή. Πάντα με ρωτούσε έφηρες φυλλάδα, εννοώντας τη Θεία Λειτουργία της συγκεκριμένης Κυριακής ανατυπωμένη από το

διαδίκτυο, μεγάλη ευκολία για μας τους πρωτόπειρους ιεροψάλτες. Παρέλειψα να αναφέρω πως την εορτή του εξωκκλησίου Προφήτου Ηλίου μη βρίσκοντας κάποιο όχημα να τον πάρει, αγαπητοί μου ήρθε πεζοπορώντας σχεδόν τρία χιλιόμετρα. Αυτό σημαίνει πίστη.

Με το που η Ιερά Μητρόπολη με όρισε ως μέλος του Εκκλησιαστικού Συμβουλίου το 2011 με τον κυρ-Θωμά βρεθήκαμε συνεπίκουροι ιεροψάλτες λόγω του ότι ο αείμνηστος Γεώργιος Γρέντζιος ο επί δεκαετίες ιεροψάλτης αργούσε λιγάκι λόγω ηλικίας και επιβάρυνσης της υγείας του. Ως γνωστόν με την έναρξη του Όρθρου και τις πρώτες ευχές του ιερέως ο ψάλτης αναγιγνώσκει τον Εξάψαλμο ήτοι τους εξ ψαλμούς του Προφητάνακτος Δαυίδ. Ξεκινά ο Θωμάς και ανευσιτέλειώνει αφήνοντας σε εμένα την απορία από πού έκανε την ανάγνωσή του λόγω του ότι το εγκόλπιο του αναγνώστου το είχα εγώ. Ναι ο κυρ-Θωμάς είχε αποστηθίσει τον εξάψαλμο και δεν τον λησμόνησε μέχρι την τελευταία Κυριακή προ της εκδημίας. Οι δύο παλαιοί ιεροψάλτες διεκόνησαν με ταπείνωση τον Ιερό Ναό της Αγίας Παρασκευής αρνούμενοι στην επέτειο των 150 χρόνων θεμελίωσης του Ιερού Ναού να παραλάβουν τα τιμητικά διπλώματα. Μετά πολλών παρακλήσεων τα παρέλαβαν μία Κυριακή του χειμώνα ενώπιον των λιγοστών μόνιμων κατοίκων.

Κυρ-Θωμά η έξοδός σου ήταν όπως θα την επιθυμούσες. Έψαλες την Κυριακή, κατέβηκες στο καφενείο, προσέφερες τον μετά τον εκκλησιασμό καφέ στους ομοτρόπεζους, μας χαιρέτησες και πεζοπορώντας πήρες την ανηφόρα για το σπίτι σου. Τη μεθεπόμενη Κυριακή μας έλει-

ψες, κάλεσες τον ιερέα Μηνά και μετάλαβες των Αχράντων Μυστηρίων.

Κυρ-Θωμά, Αιωνία σου να είναι η Μνήμη και εκεί που είσαι μη μας ξεχνάς, η μεσιτεία σου είναι πάντα ευπρόσδεκτη. Έφυγες αφήνοντάς μας παρακαταθήκη: Να έχετε Χριστιανική Πίστη και Θέληση για Ζωή.

Ηλίας Ανδρέου

† Σπύρος Στεφάνου

Στις 3 Οκτωβρίου έκλεισε ο κύκλος ζωής του Σπύρου Στεφάνου σε ηλικία 90 ετών. Ο Σπύρος υπήρξε ένας ήπιος χαρακτήρας, στοργικός πατέρας και υπόδειγμα συζύγου, αλλά και εντιμότατος στην κοινωνία. Έφυγε αθόρυβα, όπως αθόρυβος υπήρξε και στη ζωή. Τον καιρό της συνυπηρέτησής μας ως οπλουργού στα τότε Τ.Ε.Α. υπήρξε υπόδειγμα ευθύνης, συνέπειας και ειλικρίνειας.

Προσωπικά, τόσο αυτός όσο και η αλήστου μνήμης σύζυγός του Μαρίκα, με περιέβαλλαν με εμπιστοσύνη, αισθήματα αγάπης και φιλίας, όπως στη συνέχεια και οι δυο αγαπητές κόρες τους Όλγα και Θεοδώρα (Ρούλα).

Ας είναι ανάλαφρο το Κονιτσιώτικο χώρα που τον σκεπάζει.

Αιωνία του η μνήμη.

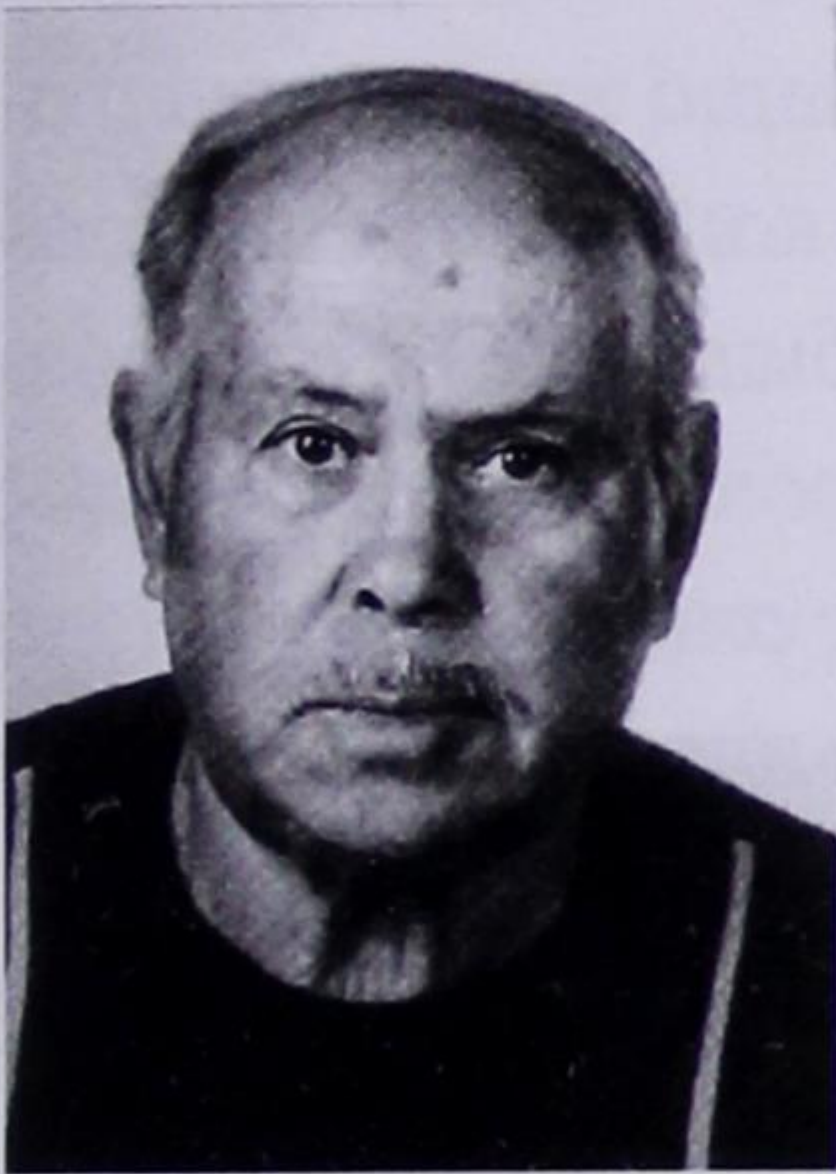
Στάθης Γ. Βίνος

Σ.Σ.

Στη μνήμη του πατέρα και της μητέρας τους η Όλγα και η Ρούλα, προσφέρουν στο περιοδικό "Κόνιτσα" 50 ευρώ.

Γιώργος Κάλλος (1934-2020)

Επικήδειος στον ξάδερφο

Αγαππτέ ξάδερφε Γιώργο, συγγενείς και φίλοι με βαθιά θλίψη συγκεντρωθήκαμε σήμερα εδώ να σε ξεπροβοδίσουμε για το τελευταίο και αγύριστο ταξίδι.

Δεν μπορούμε να το πιστέψουμε πώς έφυγες από τη ζωή εσύ που έδινες το κέφι και το γέλιο στις παρέες κάθε φορά.

Γεννήθηκες στο χωριό μας και στα παιδικά σου χρόνια, στην κατοχή ένιωσες την πείνα και τα βάσανα, όπως και όλοι μας εκείνη την εποχή. Με αρχηγό εσένα, πολλές φορές «παίζαμε» μ' εκείνα τα θανατερά «παιχνίδια» τις κόκκινες ιταλικές χειροβομβίδες και γλιτώσαμε στην τύχη...

Ορφάνεψες από μάνα και με τα μικρότερα αδέρφια σου Κώστα και Αγγελική ξεπεράσατε τη φτώχεια και δημιουργήσατε οικογένειες.

Ασχολήθηκες με την οικοδομή και έγινες άριστος τεχνίτης που σε προτιμούσαν σε όλη την περιοχή. Δούλεψες σκληρά στη ζωή σου γιατί ξεκίνησες από το μηδέν.

Με τη γυναίκα σου Ελευθερία και τις κόρες σου Τασία και Βάσω εγκατασταθήκατε στα Δολιανά που έγιναν για σας το δεύτερο χωριό.

Σπουδάσατε και αποκαταστήσατε τα παιδιά σας που σας χάρισαν τρία εγγονάκια. Ασχολήθηκες και με το ποδόσφαιρο, αλλά το μεγάλο μεράκι σου ήταν η κάμερα.

Όσο κουρασμένος και να ήσουν από τη δουλειά, δεν άφηνες ευκαιρία να μην πας στα πανηγύρια και στις εκδηλώσεις να χορέψεις με κέφι και να τραβήξεις μία ταινία.

Με τον τελευταίο αποχαιρετισμό σήμερα, σου υποσχόμαστε πως θα σε θυμόμαστε ως ότου ζούμε και νοερά θα σε βλέπουμε σαν ζωντανό στις σκαλωσιές της οικοδομής με το μυστρί ή με την κάμερα να αποθανατίζεις τα παραδοσιακά πανηγύρια.

Αντίο ξάδερφε και ευχόμαστε να είναι ελαφρύ το Δολιανίτικο χώμα που θα σε σκεπάσει!!

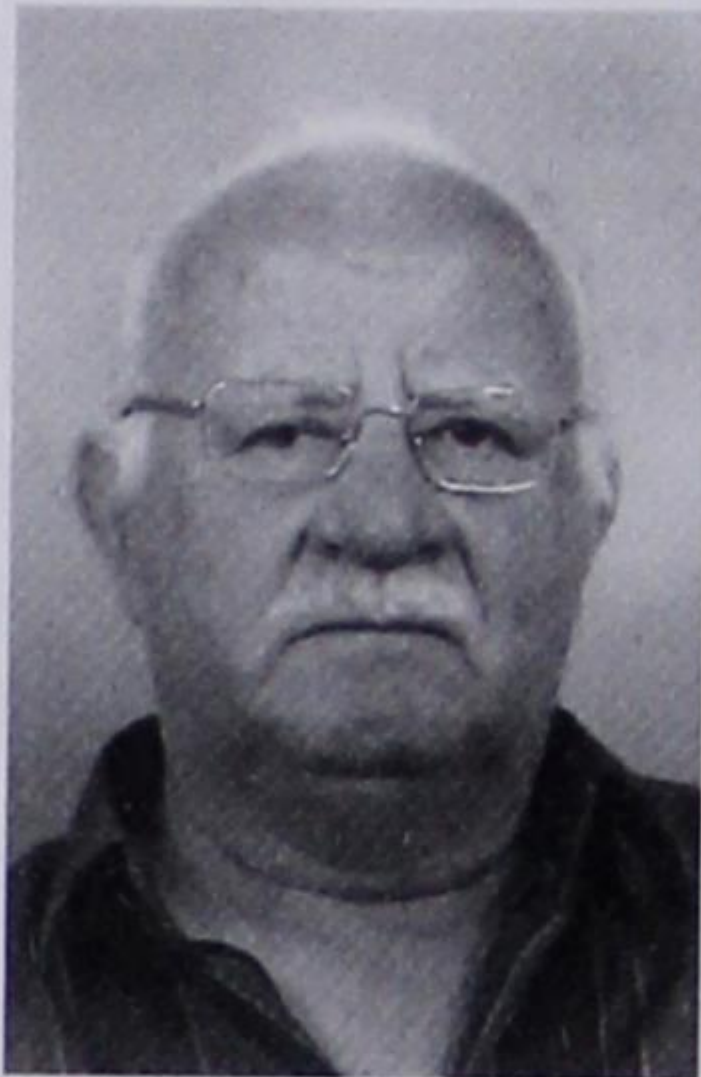
Σωτήρης 3/10/20

Στη μνήμη του εκλιπόντος οι θυγατέρες του προσφέρουν στο περιοδικό "Κόνιτσα" 20 ευρώ.

Σ.Σ.

† Εις μνήμη Νικολάου Τσίμα

Για τη συμπλήρωση ενός έτους από το θάνατο του πολυαγαπημένου μας Νικολάου Τσίμα, δημοσιεύουμε τον επικήδειο λόγο που εκφώνησε στην κηδεία του ο εφημέριος του χωριού μας, της Οξυάς, ο πάτερ Βασίλειος Αθανασόπουλος.

Πανοσιολογιότατε,
Σεβαστοί Πατέρες,
Αγαπητοί μου Χριστιανοί,
Με βαθύτατην οδύνη και πόνο ψυχής προπέμπομεν σήμερα εν πληθούσης εκκλησίας, εις την τελευταίαν επί γης κατοικίαν, τον λίαν σεβαστόν και αγαπητόν μας συχωριανό, Νικόλαο Τσίμα.

Δεν είχα φανταστεί ποτέ ότι εγώ, ως ιερεύς και εφημέριος του χωριού αυτού, θα ήμουν εκείνος που θα του απεύθυνα το ύστατο «χαίρε».

Δεν ξέρω αν καταφέρω να αναφερθώ σε όλα εκείνα τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα που σκιαγραφούσαν τον χαρακτήρα του εκλιπόντος αλλά θα προσπαθήσω εντελώς επιγραμματικά και με πολλή συντομία να περιγράψω τουλάχιστον κάποια από αυτά.

Ο αγαπητός μας μπαρμπα-Νίκος ήταν εκ γενετής άνθρωπος της προσφοράς και της αγάπης. Διακατεχόταν από πνεύμα

θυσίας και ανιδιοτελούς προσφοράς προς όλους. Πρόθυμος, ευγενής, καλοκάγαθος, καλόκαρδος, φιλόξενος, φιλότιμος και εξυπηρετικός είχε κερδίσει την αγάπη και την εκτίμηση όλων μας.

Αγαπούσε το χωριό και τους χωριανούς μας όσο λίγοι και θυσιαζόταν κυριολεκτικά γι' αυτό. Ιδιαίτερώς, όμως, αγαπούσε και ενδιαφερόταν για τις εκκλησίες του χωριού μας, τις οποίες με μεράκι και αγάπη φρόντιζε και υπηρετούσε για πάρα πολλά χρόνια ως εκκλησιαστικός επίτροπος. Παντού και πάντα πρώτος! Μεγάλη του αγάπη ο Άγιος Νικόλαος που τον φιλοξενεί σήμερα για τελευταία φορά και που από εδώ, με τις ευχές τις εκκλησίας, προπέμπεται στην αιώνια Βασιλεία των Ουρανών.

Υπήρξε για πολλά χρόνια κοινοτικός σύμβουλος, πρόεδρος του χωριού, της αδελφότητας, και επί μακράν σειράν ετών εκκλησιαστικός επίτροπος. Είχα την τύχη ως λαϊκός και υπό την ιδιότητα του εκκλησιαστικού επιτρόπου να συνεργαστώ μαζί του επί χρόνια. Άριστη η συνεργασία μας, κοινός ο σκοπός μας, ίδιο το μέλημά μας: Να αποκαταστήσουμε τις ζημιές της πληγωμένης αυτής εκκλησίας μας και να κάνουμε πραγματικότητα το «κόσμημα του χωριού μας». Ο ίδιος, παρά το γήρας του, ήθελε πάντοτε να είναι παρόν στις εργασίες και να προσφέρει. Τελευταίο του έργο το βάψιμο ολόκληρου του τέμπλου του ναού που σήμερα βρισκόμαστε. «Το τέμπλο του Αγίου Νικολάου, Βασίλη, θα το βάψω εγώ μόνος μου», μου είπε, «για να

με θυμάστε όταν πεθάνω!». Και αργότερα μου παρήγγειλε: «Σε ικετεύω ποτέ μην αφήσεις από την έγνοια σου τον Άι-Νικόλα μας!»

Αγαπητέ μου μπαρμπα-Νίκο,

Μου λείπει πολύ η φυσική σου παρουσία και, υπό τη νέα μου ιδιότητα ως εφημέριος του χωριού μας, θα μου λείπεις ακόμα περισσότερο. Όμως είμαι σίγουρος ότι νοερά θα είσαι δίπλα μας, θα μας νουθετείς και θα μας διδάσκεις με το παράδειγμά σου.

Ευρισκόμενος πλέον τώρα στο γαλήνιο λιμάνι της Βασιλείας Των Ουρανών θα εύχεσαι για όλους μας τους χωριανούς και φίλους σου. Για την πολυαγαπημένη σου οικογένεια, τη σύζυγό σου Αμαλία, τις κόρες σου, τους γαμβρούς σου, τα τέσσερα εγγόνια σου και τα 7 δισέγγονά σου που υπεραγαπούσες.

Σου υπόσχομαι ότι δεν θα ξεχάσω ποτέ τις συμβουλές σου και πάντα θα σε μνημονεύω στην Αγία Προσκομιδή.

Πριν εκφράσω τις θερμότερες συλλυπητήριες ευχές προς όλη την οικογένειά σου, θα ήθελα να σου απευθύνω ένα μεγάλο από καρδιάς ευχαριστώ και εκ μέρους του εκκλησιαστικού συμβουλίου του χωριού μας για όλα όσα φιλότιμα προσέφερες όλα αυτά τα χρόνια. Δεν θα σε ξεχάσουμε ποτέ!

Ας είναι ελαφρύ το κώμα της αγαπημένης σου Οξυάς που εντός ολίγου θα σε δεχθεί στα σπλάχνα της. Και ο δίκαιος κριτής, ο αρχηγός της ζωής και του θανάτου δια πρεσβειών του Αγίου Νικολάου, που τόσο πολύ αγαπούσες, να σου αποδώσει το δίκαιον ωφέλημα και να σε κατατάξει εν σκηνές δικαίων και εν χώρα ζώντων.

Καλό παράδεισο, μπαρμπα-Νίκο!

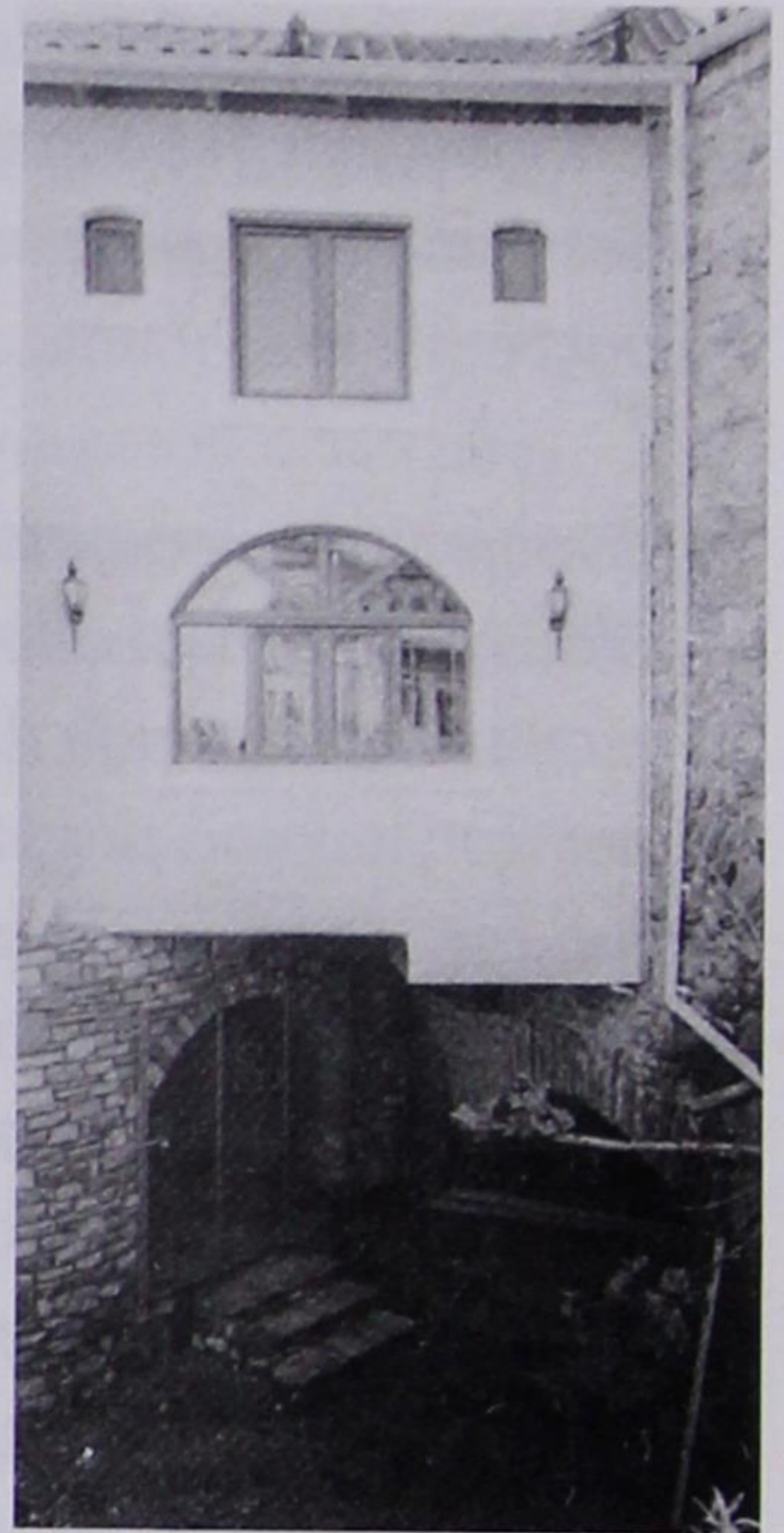
Εις μνήμη του πολυαγαπημένου Νικολάου Τσίμα η σύζυγός του, Αμαλία Τσίμα, προσφέρει στο Περιοδικό Κόνιτσα 50 ευρώ.

Χαράλ. Ν. Ρεμωέλη

Κονιτσιώτικα

Δημοτ. τραγούδια τραπεζιού, χορού, νυφιάτικα και γάμου, λιανοτράγουδα, νανουρίσματα, λαζαρικά, μοιρολόγια, του χάρου και του Κάτω Κόσμου, παραμύθια, παραδόσεις, ευτράπελες διηγήσεις, παροιμίες και παροιμιώδεις φράσεις, αινίγματα, ιδιωματικές φράσεις, ευχές, κατάρες, γλωσσοδέτες, γλωσσικό ιδίωμα Μαστοροχωρίων, τοπωνύμια, Γλωσσάριο, κουδαρίτικα.

Σελ. 360, τιμή 20 ευρώ. - Τηλ. 6949067797

Μια παλιά γέφυρα στην Αγορά στην Κόνιτσα
(Κάτω από το μαγαζί Κ. Μπούσμπουλα) που καλύφθηκε από το δρόμο.

Χαρ. Κατσιμήτρος
Δ/ντής της 8ης Μεραρχίας.

Συνδρομές

Μωυσίδης Χρ. Γερμανία	30	Βίλλη Φρόσω Γιάννινα	20
Μήλιου Ευδοξία U.S.A.	30	Δούμα Ευανθία Γιάννινα	50
Μπαλτογιάννη Ευγενία Αθήνα	15	Λαζαρίδη Ειρήνη Γιάννινα	50
Στέρτσου Ανθούλα Αθήνα	20	Αδάμος Γεώργ. Γιάννινα	15
Γιαννοπούλου Κατ. Αθήνα	20	Μπαλτογιάννη Φωτεινή Γιάννινα	15
Βανούσης Αλεξ. «	90	Παπακώστα Ρίτσα Κοζάνη	20
Σιώρου Ειρήνη «	20	Μεσσής Ανδρέας Λάρισα	15
Μάλιακας Αλέξ. «	50	Πηγαδά Χαρίκλεια Λαμία	20
Παπαμιχαήλ Παν. «	20	Τσόγκας Σπύρος Λάρισα	20
Μπέλτσιου Ουρανία «	15	Ιερ. Χανδρινός Γεώργ. Κέρκυρα	20
Ζούκη Βασιλεία «	60	Μικρογιαννάκη Βασ. Πειραιάς	15
Τσάνου Φωτεινή «	15	Παναγιώτου Αλίκη Ξυλόκαστρο	15
Μπίσα Χαρά «	60	Γαλάτουλας Ιωαν. Πειραιάς	20
Ζιώγας Ιωάννης «	30	Πρίντζος Απόστ. Σαλαμίνα	15
Πανάγιου Μαρίνα «	20	Φασούλης Κώστας Πάτρα	20
Μπλιθικιώτη Κυράτσω «	20	Καλογήρου Πηνελόνη Λάρισα	50
Χατζή Σπυριδούλα «	20	Ρούβαλη Σοφία Βόλος	15
Μουρεχίδου Αικ. «	40	Λαμπρινού Άννα Καλαμάτα	15
Γκούτος Χαρίλ. Αθήνα	50	Νάτσης Σωκ. Βόλος	20
Τζιμινάδης Κων. «	20	Πριμηκύρης Γεώργ. Καβάλα	20
Πορφύρης Σπύρος «	20	Νικολόπουλος Αντ. Κόνιτσα	50
Λέτσιος Γεώργ. «	20	Τζίμα Βασιλική «	25
Αθανασοπούλου Λέλα «	15	Πηγαδά Ευτυχία «	15
Μπατζίγου Μαρία «	15	Βουρδούκα Γεωργία «	20
Δούκα Ευανθία «	15	Κήτας Νίκος «	15
Μήτσικας Δημ. «	15	Πράπας Ηλίας «	20
Ζακόπουλος Αχίλ. «	50	Στεφάνου Δημ. «	15
Ζιακόπουλος Νίκος «	30	Βλάχος Μάνθος «	20
Ντίνη Μαρία «	25	Χαλούλος Πέτρος «	20
Ντίνης Πέτρος «	25	Τζόκα Μαρία «	15
Κώστας Ευάγγ. «	15	Κοντογιάννης Χαρ. «	50
Βλάχος Ανδρέας «	30	Γιαννούλη Αφρούλα «	20
Ραπακούσιος Παν. «	60	Λάππας Θωμάς «	50
Σπανός Σπύρος «	15	Ρεμπέλη Άννα «	20
Πολλάλης Γεώργ. «	20	Γκότζος Πέτρος «	15
Πύρρου Πηλελόπη «	20	Δεμερτζίδης Βαγγ. «	20
Κυπαρίσσης Βασ. «	20	Σίββας Κων. Κλειδωνιά	20
Εζνεπίδου Μαρία «	30	Αμπάζ Χατέμ Κόνιτσα	15
Γεράσης Αθάν. «	15	Τζιάλλας Κων/νος Κόνιτσα	20
Δάγκος Θωμάς «	20	Ευαγγέλου Χριστίνα Κλειδωνιά	20
Κοκοβές Βασ. «	15	Στεργίου Κων. Καστάνιανη	25
Θεοχάρης Αλέξ. «	20	Πατσιωτού Ροϊδούλα Δροσοπηγή	20
Χαρίσης Νικ. Θεσ/νίκη	20	Ιερ. Τζήμος Μηνάς Ελεύθερο	20
Στάικος Δημ. Γιάννινα	15	Παπαδημητρίου Κων. Δροσοπηγή	20
Δελημήτρου Όλγα Γιάννινα	20	Φασούλης Γ. Χρ. Λυκόρραχη	20
Φωλίδου Ασπασία Γιάννινα	20	Ρούβαλης Σπύρος Ελεύθερο	20
		Τσεμπέρης Δημ. Εξοχή	20
		Πορέτσης Μηνάς Εξοχή	50
		Κατσαμάνης Δημ. Δροσοπηγή	20

Γυναίκες της Πίνδου.

ΥΠΟΔ.1031 ΚΑΥ.25.90.09.0010
ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ / RETOUR

Άγνωστος	☐	Inconnu
Διεύθυνση ανεπαρκής	☐	Adresse insuffisante
Απαράδεκτο	☐	Refusé
Απεβίωσε	☐	Décédé
Συνωνυμία	☐	Synonymie
Δ/ση δυσανάγνωστη	☐	Adresse illisible
Αζήτητο	☐	Non réclamé
Έφυγε χωρίς να αφήσει διεύθυνση	☐	Parti sans laisser d' adresse

ΔΙΜΗΝΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
Κόνιτσα 441 00
Τηλ. 26550 22-464
22.212

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο
ΚΟΝΙΤΣΑΣ
Αρ. Αδείας
2573

